

SSE · QUAM · VIDERI

Edward Bunbury.

Man's dayes are vaine, and as a flower they fade,
Heere's one proclaimes, whereon man's life is stay'd:
His sufferings, Changes, Comforts, in strict thrall,
Shews GOD alone, preserues, and Gouernes all.

FLAGELLUM PONTIFICIS ET EPISCOPORUM LATIALIUM.

AUCTUM ET MULTI ARGUMENTIS LOCUPLETATUM.

Autore

IOHANNE BASTWICK M. D.

Accedunt ad Calcem, ejusdem Autoris Epistolæ tres.

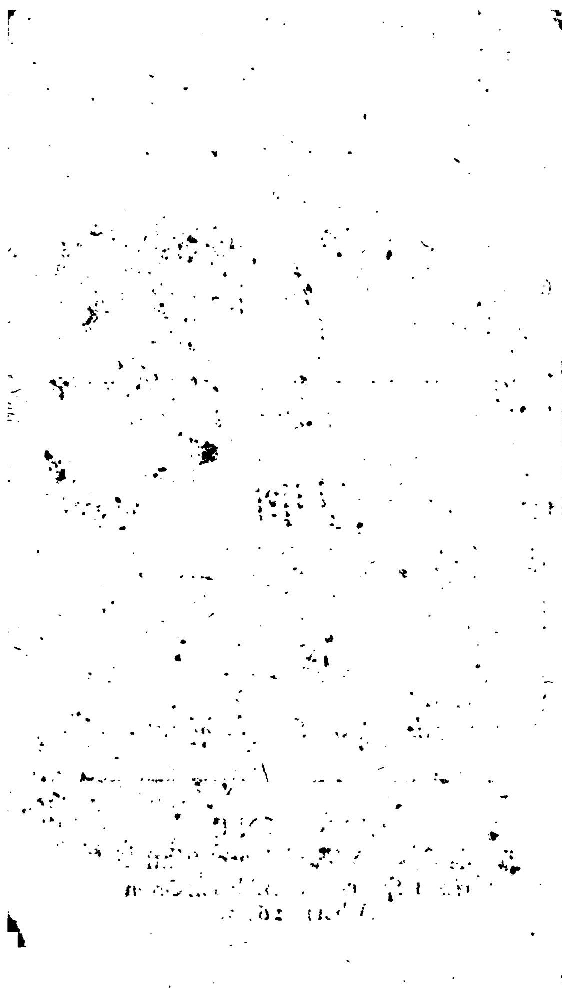
Prima ad quendam, qui à Reforma Religione ad Papismum defecerat.

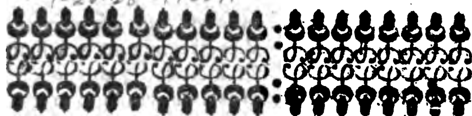
Secunda de Papistica Religionis ...tilitate.

Tertia de Romanæ Ecclesiæ falsitate.

LONDINI,

Typis *Edwardi Griffini*, sumptibus *Michaelis Sparkes*, sub Bibliis in Green Arbour, 1641.

AD REGEM, SENATVM, POPULUMQUE

Anglicanum Gratiarum actio JOHANNIS BASTWICK.

GO vobis gratias, Auguste, Proceres, popule Anglorum: quod solum nostræ opis est; ago gratias: Verum ita ut apud Deum fieri amat sentiendo copiosius quam loquendo. Vincor enim magnitudine beneficii & redigor ad silentium, non ingratus meritis, sed oppressus, Quantum enim Deo & Naturæ gradatim & pro singulis debui; Tantum vobis universim & simul debeo. Vos mihi Patriam, uxorem, Liberos, vitam & quod omnibus majus est, innocentiam reddidistis. Ingens & Immortale Beneficium, quod ut majestate præcellit, ità omnem facundiæ vocem præcludit præter eam quam sæpius repeto *Ago gratias.* Et usquequàque quidem, *ago gratias*, tum tacens, tum loquens,

quens, tum in cœtu hominum, tum ipse mecum. Quis enim locus, quis dies est qui hujus beneficii non admoneat? qui non incendat gratulandi ardorem? Curia quæ reum extrusit jam innocentem admittit. Ipsa illa area quam cruore nostro carnifex funestavit, jam bonorum & gratantium plausu hilarescit. Templa & piorum cœtus quibus execratum me pessimi arcebant, nunc optimis immiscent & agnoscunt suum. Aer cœlumque quo me diri carceris horror excluserat, jam pacent libero pectori & gratis hauriuntur. Domus quæ lachrymis & solitudine mœrentium uxoris & liberorum contabuerat, solatio reducis & gaudio virescit. Musæum & desolatæ exilio literæ, barbariem præsenti abstergent, & afflant lætiorem ingenii cultum. Lectulus ipse denique, quo me damnationis fulmen excusserat, jam fesso redditus, ipsa recordatione beneficiorum est tranquillior. Illa se locis omnibus ingerunt, illa ubique & semper occurrunt, nec publicè minus quam privatim obligant. Non enim mihi tantum Civium uni; sed omnes sibi, & civitatem omnibus religionemque reddidistis. Ipsæ vobis virtutes vestræ, quia ego succumbo materiæ agunt gratias. Pietas qua labantia jam sacra, & diffluentem in prava clerum fulcivistis: Clementia quæ tot miseros è vinculis, inopia, exilio reduxit, tot innoxios è rictu & dentibus Episcoporum eripuit: Fortitudo quæ libertatem & corporum & animorum Nobilissimæ genti asseruit: Liberalitas quæ expoliatis & degluptis hominibus, injurias & dāna resarciit. Agant denique pro me gratias publicæ voces omnis Britanniæ, quæ jam sperare au-

det

det de salute bonorum, & gratulari temporũ felicitati. Quare in tanta exultantis lætitiæ celebritate; durum mihi acerbumque visum fuit, enumeratione tristium quæ passus sum, afferre moram gratulationi lætorum quibus fruor. Sed gloriæ vestræ interest, ad præsentium commendationem bonorum, mala decursa reputari & calamitates nostras audiri, ut beneficia vestra recognoscantur.

Erit & hoc orationis ingratæ delinimentum quod de multis non queror. Omnibus Beneficium debeo, uni miserias. Unus enim mihi primo exitium, mox sibi peperit *Wilhelmus Laude* Cantuariæ Pontifex, qui obscuris initiis, impudentibus ausis & quovis facinore inclarescere properus tantæ infulæ dignitatem propolluit. At querelarum quantulacunque pars mea est? Omnis ordo, omnis sexus, omnis ætas publica voce convitium facit superbiæ & crudelitatis Homuncionis. Cui enim pepercit? quam non attrivit, sesquipedalis ille tyrannulus, & summam felicitatem nocendi fine determinans? Quid ego referam viduatas pastoribus suis Ecclesias? impletas fugitivis fidelibus longinquas solitudines? arctatos frequentia captivorum carceres? Saginatos bonis miserorum Judices, causidicos, scribas damnatæ apud superos curiæ? vidimus exautoratam religionem: proscriptam pietatem; & triumphantem in profanorum agmine superstitionem. O quam parvis veniunt summa mala principiis! Hic omnium omnibus rebus facile infimus de cujus origine vera exequi pudet, quem nascentem circumstitere paternæ sordes & angustiæ, cui literarium ludum exercere

vetus ars & omnis census fuit, vir impotens iræ, ingenii modicus, literulis tinctus, honesto & sacris ore tenus lexercitus, animum non imbutus; Hic inquam tristi adversùm superiores adulatione, arrogans minoribus, inter pares difficilis, Landavensem Pontificatum potentia Buckinghami, suffragio Jacobi Principis assequitur; præcurrente tamen aureæ mentis insigni præsagio quam de Communi Deo plus quam ullis ille Rex hauserat; *Hâc aliquando face arsuram Ecclesiam; hâc peste flagraturum Britanniæ Regnum*, Haud temerè divinasse Regem, documento sunt sequentia. Recepto in cœlum *Iacobo* & succedente in Curas Patris optimo Principum *Carolo*, irrequieta & fallax novi præsulis paulatim assurgebat ambitio, donec à Londinensi Lituo transiret ad Cantuariense pallium: summum sacræ dignitatis fastigium. Exin ementita virtutum specie develincire Regem; summam laborum sibi poscere; solus ordinare Ecclesiæ statum, præcipuus esse cui munia Regni inniterentur. Et fidem habuisti Auguste quia merebaris; captus etiam specie satagentis viri, & sua posthabentis Tibi. Dum reducere paras seculo tuo sanctitatem morum, & Ecclesiæ tuæ innocentiam primitivæ ætatis, dum animo & cura circumis singulas imperii tui partes, dum bello pacem extundis foris, dum domi concordiam allicis exemplo tui, invenit hic Tyrannus sceleribus suis secretum. Sic districtis olim inter belli pacisque curas *Cæsaribus*, Romanus Pontifex ruptâ Sacramenti reverentiâ, novus Imperator & ipsum *Cæsarem* pressurus emicuit. Iisdem auspiciis regnum aliud in Regno tuo parabatur, vi sua staturum &

tracturum aspernantes : Huic munimentum & autoritas è coelo petebatur. Et cum tu Auguste egregium hunc victoremque Nationum populum, patriæ legibus sub Imperium acceperis, ille tumidâ arrogantiâ jactabat sibi non gentili lege, sed *Divino* Jure in populum tuum potestatem & Regnum esse. Quis non ad primos novi sceleris conatus hominem risit ? Nam res infra dignitatem iracundiæ videbatur, cum hunc terræ filium pauculi aliquot abortivæ Tyrannidis satellites spe & præmiis allecti reguli titulo & *Divino Iure* induerent. At quantos parturiebat fortuna motus ? quantum reipublicæ malum pestis augenda ; quantam vobis gloriam restinguenda servabat ? Intelligo quam difficilem in locum scopulosumque devenerim ; nec enim tot revolvi piacula fas est gaudentium : Verumtamen quia nautas tempestatum, convalescentes juvat meminisse morborum, omissis aliorum Tyranno malè parentium miseriis, ordiar a meis, quia inter omnes quos ille Saturni ignis afflavit, jure mihi vendico privilegium calamitatis. Primus impetum belluæ furentis excepi ; sævitiam sanguine & teterrimo carcere ; aviditatem paupertate satiavi. Alibi pestis illa aut coepit aut destitit, in me sedit. Nec contumacia aut libidine ingenii irritavi potentiam hominis ; non arcessivi periculum, dissimilitudo nos morum collisit ; quia optimis favebam, pessimus oderat ; cùm Regio diademati ab infulis dedecus metuerem pro regali majestate contra pontificis tyrannidem usurpantis *Divinum jus* stylo depugnavi. Difficile est amare Principem & probari Tyranno. Inde Ilias illa miseriarum, inde fundi mei calamitas, familiæ exi-

tium. Statim arripior à Curiæ Lambethanæ canibus quos ille sanguine miserorum in perniciem fidei & religionis alebat. Consident Judices celsæ Commissionis. Protrahor in Tribunal; accusator idem est qui testis. Impingitur horrendum crimen quod infulis & apicibus *jus Divinum* negaverim; quod *Episcopi & Presbyteri paritatem* asseruerim. Illicò recitatur lex horrendi carminis veluti in hominem novissima meritum. Diris & execratione proturbor ex Ecclesia: denudor agris bonisque defluxuris in fiscum. Exuor omni vitæ subsidio quam Medicinæ praxi tolerabam. Condemnor & detrudor ad perpetuum carcerem, negato legendi scribendique, omni denique animi & vitæ commercio. Nolo tamen in Judices illos quicquam dicere inclementius, qui dum huic infulato Carnifici, se favore Regis jactanti infeliciter credunt, gravissimum fortè nefas patrarunt affectu innocentium. Dum in illo corporis pædore & mentis solitudine contabesco, aliquot Chartæ foliis clam subministratis, inscribo Apologeticum. Solùm hoc supererat innocentiæ levamentum. At quantus inde furor, quæ Tyranni rabies exarsit? Novus iterum judicii strepitus; nova exitii facies. Vocor à scelerum ministris in Cameram stellatam, mæstum querimoniis Tribunal & innocentibus horrendum. Aderat ipse in illo Procerum consessu visu pariter & auditu terribilis: superbia in fronte; ira in oculis, in ore impudentia multo rubore suffusa: aderat & alius nomine Antistes, revera Satelles. Illic non contenti evolvisse me rebus patriis, calumniabantur in sanguinem, vitamque premebant rei jam pauperis. Adstabant in eodem judicio pa-

ribus

ribus de causis, optimi viri habitu reorum *Henricus Burtonus* gravissimus Theologus ; & *Guilielmus Prynn* patrii juris & omnimodæ eruditionis consultus. Dicuntur in singulos Sententiæ atroces, sanguinariæ, & ipsis barbaris efferisque gentibus pudendæ, supparasitante crudelitati Judicum Tyranno, & agente gratias *ob vindicatam* innocenti sanguine *Ecclesiam*. O diri oris immane verbum! Pro ultione & quidem cruenta Pontifex gratias agat? nihil Dominum in cœlis ultioni intercedentem veritus cujus se servum mentitur! At ille cum præfuisset judicio, cum fruitus esset damnatorum ludibriis, pollutos aspectu sanguinario oculos ad sacra referebat, & ceremonias quas mente incestaverat, etiam corpore inquinabat. Nos foras rapimur, nec procul a palatii vestibulo in catastâ sublimes, ridendi malis, deflendi bonis, ferale spectaculum exponimur. Ibi inter nequitiæ plausus, inter gemitus & suspiria piorum inhonesto vulnere, ferro carnificis laniatas aures, posuimus lætas exuvias & opima Tyranni spolia. Habeat hoc patientiæ nostræ documentum, quod pares à Deo pœnas machinatori sceleris non reposcimus. Sed nimirum graves suberant invidiosæque causæ cur in sontes tam immani supplicio sæviretur. Objiciebatur certè defensa Majestas regis & impetita Pontificii Juris divinitas: & ne crimini deesset complementum, exprobrabatur etiam nimia religio, & sine nugis ceremoniarum sincerius culta Divinitas. Hæc nos flagitia raptarum aurium vulnere expiavimus ; nondum satiatâ crudelitate. Agimur in longinqua exilia ; & aviis in locis in saxosos specus, fluxas vetustate bellicas arces, in-

cludimur, negatis omnibus necessitudinum, cognationum, amicitiæ solatiis. Ibi dum in egenis corporibus, miseras animas trahimus, ipsa calamitas irritabat sævitiæ rabiem: necdum clausæ satis voces, aut oppressa rupium molibus libertas videbatur; sed ut totis circumflui oceani fluctubus intercluderetur, deportamur in insulas. *Garnisea Burtonum* accepit, *Iarscia Primnium*, mihi in Cassiteridum saxis quas nunc Sorlingas vocant, tabescendū erat. Imperabat illis *Tho. Bassetus* claris & antiquis Majoribus, sed quos probris & ignaviâ dehonestaverat. Vir vitâ degener; stirpe Achilles, Thersites moribus. Ille ut voluntatem Tyranni ad quam nisi per scelera aditus erat grādi facinore demereretur, me in suis antris cruciandum deposcit & accepit. Devehor per vastos fluctus in saxa inhospita, vacuam cultus & humanitatis insulam. Ibi ritu feræ detrudor in arcis caveam, triplici portarum obice claustrorumque coercitus, ne cœlo quidem & aurâ reliquis, ubi laxarem pectus suspirio. Ibi ignaro rei familiaris & omnium domesticarum charitatum atri trudebantur dies: interdicto literarum nunciorumque commercio; Ibi tenuatum curis & ægritudine corpus, salsamentis alebatur & quisquiliis piscium, tantâ littorum marisque fœcunditate. Ibi cyathum vini per communia humanitatis jura roganti, quo labenti animæ consulerē, tantillum munus per superbiam & crudelitatem negabatur. Ibi asperrimæ hyemes & durissima frigora procul foci solatio, quamvis tenui valetudine, solo patientiæ robore tolerabantur. Adhuc corporis ærumnas loquor tundentes follim, crudelius in animum, ipsum hominem sæviebatur.

Quoties

Quoties satellitum quis necessitatum minister cellam subiret, ut silentio ingressus, sic taciturnus exibat. Si quis fortè tonsor squalorem capiti demeret, durante ministerii tædio, oculis & vultu, at nulla voce hominem fatebatur: Hoc jubentis heri consilio, ut insolentiâ Sermonum & exolescente humanitate in illo specu obbrutescerem. At ipse si fortè per intervalla miserum alloquio dignaretur, quod totius anni curriculo non fecerat, præfari solitus erat sibi cum religione & cœlestibus nihil rei esse: Quare nolle ut de Deo, superis & æternitate, cæterisque sensum fugientibus sermones misceantur; ne salubrius alimentum animæ suggessisse quam corpori videretur, sed alterum inediâ, veterno altera attererentur. In tali statu, avulsus ex hominum cœtu, excussus sacrorum cultu, nescius meorum & illis ignoratus, sine re, sine spe non dicam vixi triennium, sed fui: cum interim Tyranno de patientia civium triumphanti supra votum cuncta adfluerent; avido commodorum fisci, bona spoliatorum: Sanguinario innocentium pœnæ: Impio religionis injuria. Tandem in nos oculos Deus retulit, & boniæ Brittanniæ intentus ad mala nostra respexit, & hunc sacrato capiti objecit furorem, ut fœdus abrumpere, pacem Scotiæ datam violare, Bellum indicere non timeret. An ego sine divino numine factum putem, ut qui sub nomine pacis ludere & priorum scelerum pœnas lucrari quiescendo potuisset, secundum hoc belli civilis vexillum attolleret? imponeretque lacessitæ Scotiæ necessitatem vincendi? Agebat eum præcipitem ultore Deo vindicanda religio quam temeraverat, & vexata tot injuriis respublica

pœnas

pœnas ab eo debitas exigebat. Non id confidentia, sed amentia; non temeritas erat, sed necessitas, nec ultro lacessebat ille Scotos Bello; sed ulterius se negare supplicio patriæ non poterat. Religionem avorum sanguine nobilem diffamaverat; pios ex Ecclesiis fugaverat ministros; Sacerdotes moribus & doctrinâ pudendos, Sacris præfecerat: cum purpuratis Romæ & Pontifice maximo fœdus & amicitiam inîrat; leges & decreta in Sacerdotum cœtu condiderat infesta Majestati Principis & iniqua obsequiis subditorum; Sacramento clerum pariter & laicos adegerat petente jugulum libertatis. Regni leges spreverat calcaveratque revulsis Imperii fundamentis. Dominationem & Tyrannidem non obscurè fuerat molitus. Omnia principi licere, rapere, prædari, in subditorum bonis latrocinium exercere autore divina lege, ipse in Senatu pro Sententia, buccinatores & Tubæ tyrannidis in Ecclesiis, ut sanctum dogma publicaverant; Magistratus, Tribunalia, præfecturas, vœnum dare, turpissimæ nundinationis pararius, Regi autor fuerat ipse pro rebus judicandis infamis caupo, munera acceperat. Cum tantis à fronte criminibus & odiis urgeretur, vir ignavus & timens, audacissimæ gentis arma irritavit quibus a tergo premeretur in casses legum & Comitiorum quæ tot ante calumniis apud Regem infamaverat, vel unâ hac impietate reus perduellionis. Mihi sanè tam repentinam conversionem intuenti religiosus incutitur horror; Deus ecce Deus: Ille Tyranni consilia cæcavit. Ille animum obtudit, dum nos cunctamur, dum languescimus & irritis intra parietes questubus communem salutem deserimus, ipse se & vetera flagitia novo scelere ulciscitur; ut

neque

neque præsumere veniam reus, neque sperare fugam clausus possit; Crucem & culleum & quicquid meritus timens. O altum divinæ providentiæ Secretum! Quam angustis bonorum malorumque causæ confiniis latent! Magnum quidem Regno dedecus, magnum Reipublicæ vulnus impressum est. Rex & parens populi deceptus & proditus, actus in discrimen vitæ, exhaustum ærarium, fugatus exercitus, tumentes suspicionibus cives, nutantes animi. Si tamen hæc sola erat ratio quæ comitiis jus suum redderet, quæ vos publicæ salutis gubernaculis admoveret, prope est ut exclamem; tanti fuisse. Corrupta est disciplina Sacrorum & temerata religio, ut ope vestra emendatior sanciretur. Quassatæ leges ut figerentur, attenta libertas ut servitus pelleretur. Imposita nolentibus onera, ut voluntate vestra æternum abolerentur. Evectus in altum Tyrannus ut gravius rueret. Conspiratum à pessimis in exitium Patriæ, ut optimi conjurarent in salutem. Inductum pessimum exemplum ut optimum opponeretur. Ibit hæc res in Annales doctarum noctium curis, & artificum manu tradetur famæ. Pertinet enim ad omnium sæculorum securitatem, non legi modò hæc facta, sed videri; ut si quis unquam nefaria vota conceperit, visis his monumentis per oculos hauriat innocentiam. Quisquis calcare leges & imponere quandoque Civibus Dominum, cogitabit; Cantuariensis illi legum pœnis obnoxius & tantum timens quantum timebatur, occurrat. Quisquis in sanguinem & fortunas Civium Gladiis licentiam & impunitatem dare optabit; Strafordiæ Comitem sceleris & pœnæ socium, sub securi Carnificis procumbentem aspiciat. Quisquis

quis potestatem & opes & luxum, res alienas Ecclesiæ ingerere meditabitur, Cantuariensis illi nudus & exutus supervacuis clerus appareat. Externum aliquis ferrum & transmarinum hostem in viscera patriæ invocabit, proditores illi extorres & diris ultricibus in fuga comitati obversentur. Hactenus præterita & funesta attrectasse fas fuerit, & inter communes injurias meminisse quoque proprii doloris. Nunc me præsentia & lætiora vocant, tam ea quæ mihi privatim quam quæ genti publicè præstitistis. Quare publica gratiarum actione prælata, pro me quoque & suppliciorum Sociis quantum quisque bonitati & clementiæ vestræ debeamus, profitebor. Cur enim non pro illis quoque gratias agam, quorum sicuti nunc spes gaudiumque ita communis, dolor & metus fuit. Singulos enim nostrûm illi optimi cujusque spoliator & carnifex, eâdem superbia, iisdem pænarum contumeliis in saxa & solitudines ejecerat, eadem aviditate & immisericordia ad inopiam & mendicitatem redegerat. At vos primùm hoc mutati sæculi signum voluistis, ut publica bonorum omnium voce revocarentur, quos unius lubido omnium pessimi expulisset: ut detractæ innocentibus fortunæ, è bonis nocentium qui nos deglupserant repararentur; ut tam pauperes forent qui rapuerant, quam quibus erat ereptum, addita ad beneficii pondus gratia celeritatis; aut sol & Dies non parte aliqua, sed statim totus; non singulatim & per momenta, sed simul omnia, quod cuique suum, vitam, libertatem, fortunas reddidistis. Manet tamen honor legum; neque pœna malis remissa, sed sublatus à bonorum capite malus

Judex.

Judex. Manet æternumque manebit in Civium animis Augusti nostri veneratio: id modo provisum est, ne sub optimo Principe malorum operâ Boni contristentur; nec jam delatores amplius, sed ipsæ leges timeantur. Ingens hoc meritum; majus illud quod Cives esse vultis quos fecistis; devotos Regi, reverentes legum. Ergo pro beneficiis vestris referre gratiam non possumus, nisi tantum illam, ut ea sentiamus faciamusque quæ civibus digna sunt, digna benignitate Principis & temporum securitate: Ita versemur in Republica ut credamus esse rempublicā: nec alia adversa, alia secunda putemus Principi & nobis. Illius vita cæteris præeat in exemplum, ut cum pro suis illi moribus multa, plus tamen pro nostris debeamus. Illius salutem opibus, facultatibus, ingenio, manu, sanguine asseramus: Deum denique obsecremus, ut omnia quæ facit quæque faciet, prosperè cedant Ipsi, Reipublicæ, nobis, vel si brevius sit orandum, ut uni Ipsi, in quo respublica & nos, simus. Cæterùm quia verissime judicatur meruerit ne quis beneficium necne, quum adeptus est, non negligam redux, & liber quod curavi exul & captivus. Jus & dignitatem Regis contra præsulum audaciam in sceptri decora & autoritatem involantium integer defendi; paratus spiritum & vitam effundere, si tantillo emi possit securitas veritatis. Id pro me repromitto semperque præstabo, οὐδὲ mihi neque in laboribus diligentiam, neque in periculis animū, nec in ornandis beneficiis vestris gratitudinem defuturam, & in tantum me dilectūrum optimum Principem in quantum invisus fui pessimo Episcoporum.

LECTORI

LECTORI SALUTEM
P. D. *Johannes Bastwick.*

TILE est, *inquit Augustinus De Trin. L. 1 cap. 3. & cap. 13.* plures à pluribus fieri libros de quæstionibus iisdem, diverso stylo, non diversâ fide; Quandoquidem tanto fortius convincuntur hæretici, quanto plures exitus patent ad eorum laqueos evitandos. *Hoc tanti patris effatū excitavit animum meum ut pro tenuitate mearum virium & Papæ Tyrannidem & Papisticæ superstitionis impietatem profligandam susciperem. Verumtamen de Episcoporum autoritate locutus, à bonis bene intelligi cupio. Non enim illis litem moveo, quatenus ab Imperatoribus & Regibus & Principibus Terræ quorum interest salutem Civium tueri, Potestatem jus & imperium in socios totumque Dei gregem adepti sunt. Nam si Romani Episcopi immensam illam, & nullis limitibus circumscriptam autoritatem, indulgentiæ Principum acceptam ferrent, voluntati Episcopali, nihil, voluntati divinæ inimicum*

jubenti

jubenti obtemperandam putem, ob reverentiam principi sic volenti debitam: quamvis haud parum molesta sit illa cogitatio, quo jure semet Episcopi subduxerint à Christi monito: Non ita erit inter vos; *nec retardarer ab obsequio, quamvis æquabilior Ecclesiæ conditio & quæ Dei legem statutis hominum præfert, precibus & votis procuranda sit. Verum cum eò superbia & arrogantiæ fastus Episcoporum Romanensium eruperit, ut ambitioni suæ jus divinum, spreta Principum autoritate, prætendant, illiusque obtentu, crudeliter & avarè in Dei Ecclesiam dominentur, operæ pretium mihi videbatur, Tabulas omnes, & instrumenta omnia divina, in quibus de jure illo pertractatur, diligentius excutere; In quibus omnibus cum ne tenuissimum quidem occurrat vestigium illius autoritatis quam Thrasonica ἀλαζονείᾳ venditant, quæ decretorum sarcinas, Canonum fasces, cæremoniarum inextricabiles nodos colligant; quæ superstitionem excludunt; impietatem fovent; bonos excruciant; extollunt malos: omni quoque virium mearum annisu increpandam explodendamque impudentissimæ usurpationis audaciam putavi. Quem conatum, vel ignoscendo, vel favendo adjuva, & vale.*

VIRO ERVDITISSIMO D.D. E G. S. P. D. IOANNES BASTWICK,

UI casus nuperæ dissertationi nostræ, cum de Romano Pontifice & immensa illius authoritate ageremus, occasionem dedit, idem & huic Epistolæ viam aperuit: Nam cum tu Papali usurpationi jus divinum prætendi diceres, & ego ne quidem umbra rationis illam niti Tyrannidem affirmarem, meminisse te puto quod me rogaveris, ut ea quæ latius & copiosius contra disputaveram, succincta quadam, hoc est, epistolari tibi forma mitterem, ut velut uno sub intuitu tota argumentorum acies exponeretur. Parui non invitus: Magis ut tibi sic jubenti obtemperarem, quam quod meis præcipuè viribus & hastis monstrum illud confossum iri putarem. Obtemperavi autem eo lubentius quod animum meum à rixandi libidine alienum, indagandæ veritatis studio totum occupari animadverterem, cujus tam sancta apud me majestas est, ut liber aliàs & in nullius verba juratus, huic uni me mancipio addixerim.

Sed id tamen in vestibulo te rogatum velim, ne de robore veritatis in hoc negotio judices ex imbecillitate patroni: sæpe enim inexercitatior advocatus causam optimam agendo pessimam facit. Cæterum si quid hic Scripturæ (cujus arbitrio tantum in hac lite ego standum puto) non satis consentaneum offenderis, illud expunge: si quid

à sacris literis per errorem & inscitiam (omnes enim in hac humana caligine Tenebriones sumus) alienum deprehenderis, emenda & corrige, certo persuasus neminem discendi & referendæ docenti gratiæ memet avidiorem esse. Quæstiones igitur in hac re capitales illæ sunt. *Num Christus Petrum constituerit Ecclesiæ Catholicæ Monarcham: Imo num Petrus Romæ functus Episcopatu fuerit? Num Pontifex Romanus, (si sit Episcopus) quatenus Episcopus Romanus, autoritatem & jurisdictionem in socios & Dei gregem habeat, necne? Num Episcopi Papales veri sint Episcopi.*

Et de his quidem quæstionibus affirmatis à te, à me vero negatis omne certamen cernitur, cujus haud alium eventum votis exopto quam ut exarmata vi veritatis opinionum pertinacia victus illi manus porrigas, à qua nisi vincimur periit spes triumphi; verum ut ordo postulat, positionem tuam primam primò aggrediar, hoc usus argumento.

Quod Christus ipse familiæ suæ Dominus servis suis distinctè prohibuit, id ab illis sine nefario facinore fieri non potest.

Sed dominationem in socios & Dei gregem exercere servis suis in munere hoc cœlesti occupatis interdixit. Ergo & illicita est pastoribus ejuscemodi dominatio, & à Christo non mandata nec instituta fuit talis Monarchia.

Cujus Syllogismi minor propositio plurimis sacri oraculi locis stabilitur. Matth. 20. v. 25. 26. Marc. 10. v. 43. 44. Luc. 22. v. 25. 26. omnibus enim illis in locis Christus in hoc totus est, ut ægras ambitione mentes Apostolorum, à studio magnificentiæ

magnificentiæ & autoritatis, (quod in civili regimine dum ultra modum non assurgit, laudi & ornamento est) ad humilitatem & modestiam revocet. Increpando enim superbiã illorum & ambitũ quibus exarserant, opportune docet eos incũbere in studia quæ vocationem eorum & munus dedeceant, ostenditque quanto inter se intervallo distent regendæ Civitatis potestas, & pascendæ Ecclesiæ Cura; quantaque sit cùm in ipsorum officiorum & regiminum natura, tum in honorum titulis & formulis dignitatum hinc & illinc differentia. *Principes gentium dominantur illis*, inquit, *& Reges exercent autoritatem in illas: Sed non ita erit inter vos.* E quibus Domini verbis quibus oblitos modestiæ famulos ad officium revocat, ita rursus argumentari non absurdum fuerit.

Illud quo Magistratus Civilis ab Ecclesiastico ministerio distinguitur, id illicitum & indecorum est Ministro & Pastori gregis Dei.

At Magistratus Civilis distinguitur ab Ecclesiastico ministerio, exercitatione potestatis & titulis honorum;

Ergo Minister Ecclesiæ nec dominationem exercere, nec formulis dignitatum supra socios eminere debet; Quam doctrinam ut penitius imbiberent, non verbis modo, sed factis eam Salvator asseruit, demissus ad ultimum obsequium, ut ejus humilitatis spectaculo moniti, vel ad cogitationem solam se supra socios efferentem erubescerent.

Sed respondent Papistæ, malitiosi sæpe & callidi sacræ Scripturæ Interpretes, *solam hîc tyrannidem, non legitimam dominationem à Christo prohiberi.* Quæ distinctio neque scriptura nititur (niti autem debet si nolit explodi) & Apostolicæ doctrinæ

perduellis

perduellis est. Sed ad rem ipsam. Christus respondens Apostolis jam appetitu quodam superioritatis intumescentibus, apud homines sanos putandus est respondisse ad rem præsentem, ad quæstionem tum agitatam, & ad id quod ipsi votis tendebant fovebantque; votum autem illorum erat non prosternere socios & proculcare tyrannide, (quis enim tam horrificam impietatem affingat viris bonis?) Sed legitimam, ut autumabant, adipisci potestatem & dominationem, qua decorati & insigniti cú dignitate quadam cæteris prælucerent. Ergo non tyrannidem, quam nec ipsi somniabant, Christus vetat, sed civilis tamen regiminis habitum & formam in quam ambitu & æmulatione accendebantur, ut indecoram illis & illicitam rejicit.

Quod quanquam sua luce pateat, age fœneremur nihilominus illi nonnihil claritatis è splendore argumentorum.

Superioritas & Dominatio in quam Apostoli ferebantur eadem erat cum illa quam Reges & Principes Gentium exercebant, quæ à tyrannide plerumque longius abest: at abesse semper debet longissime, nec tyrannidem igitur affectabant Apostoli. Quod ex ipsa voce κυριεύειν qua Christus Luc. 22. v. 25. 26. utitur manifestum est, cui Synonyma est vox κατακυριεύειν, qua Matthæus & Marcus eandem Christi sententiam exprimunt. Nam nisi pugnantes inter se committere lubeat Evangelistas, utriusque vocis eadem significatio erit, si animadverterimus legitimum Adami imperium quo in creaturas integer adhuc intaminatus fruebatur, ab interpretibus Græcis exprimi voce κατακυριεύειν. 1. Gen. v. 28.

sicut

ſicut vocabulo *κυριεύειν* Chriſti poteſtas Pſal. 110. quæ procul omni Tyrannide eſt, ab iiſdem interpretibus indigitatur. Adde quod illa voce moderatum & paternum ſæpius optimorum Principum imperium ſignificatur, qui aucta republica, *σωτῆρες καὶ εὐεργέται* ob merita & beneficia à gratis civibus denominantur.

Igitur cum Chriſtus Apoſtolos ſuos jubet *μὴ κυριεύειν*, non vetat exercere tyrannidem, neque de civili regimine iniquius judicat, ſed differentiam inter mundanum Imperium, & Eccleſiæ regimen, quod ipſi mundanis effulſurum honoribus falſo putabant, oſtendit. Mundani Principes, inquit, abſoluta autoritate addictiſſime imperant, in rebus vulgo notis & ad ſingulorum utilitatem tendentibus, & εὐεργέται appellantur, quod vocabulum ut ex Ulpiani ſcholiis ad præclaram illam Demoſthenis orationem de Coronâ liquet, Principum regimini, qui ſuo nutu & arbitrio cuncta regunt, proprium erat, ut illo velut cognomento à populari Athenienſium Civitate diſtinguerentur, ubi ſuffragiis populi ſumma rerum tractabatur: At vos Eccleſiæ imponendi Rectores cum in negotiis ab intellectu humano remotis & ſupra mortales affectus exſurgentibus occupemini, non abſolutâ imperandi jubendique poteſtate dominantium ritus, ſed docendo, rogando, ſupplicando nutritiorum potius mores & patientiam æmulari debetis. Hæc Chriſti mens, hic loci ſenſus eſt, quem aliena & perabſurda explicatione homines veſtri interpolarunt.

Sed ſupereſt aliud argumentum quo commentum hoc exigitur. *Illa dominatio quæ dimanat à*

Christo & regi, ab Apostolis autem ut subordinatis Ministris exerceri debuit, tyrannica non est; nam hoc esset ipsi Christo tyrannidem impingere.

At potestas cui filii Zebedei inhiabant à Christo promanatura & regenda erat: ergo tyrannica non est. Nec enim aliud illis in voto erat quam Christo Regnum suum in hoc mundo (ut rebantur) auspicanti dextra & sinistra assidere, hoc est, in partibus reipublicæ sibi credendis dignitate & honore cæteros cives præcellere quidē, sed Domino tamen & Regi suo debita fide & obsequio subjici. Quam præcellentiam cùm Christus iis negaverit, consequens est eandem cæteris omnibus in idem munus ascitis & asciscendis negatam fuisse, Papamque, qui non obstante cœlesti interdicto, eā per fas & nefas arripuit Christo rebellē esse & gravē, imo injuriū sociis esse.

Veruntamen hoc in loco si concedamus solam tyrannidēm prohiberi, quid inde Papali causæ commodi accedet? cum nihil in Philosophorum placitis de Tyranni moribus adumbratum sit disputando quod non vivendo Papæ & gubernando veris tanquam coloribus expresserint. Sed in hoc argumento, quia brevitati studendum est, non evagabor licentius. Sane definitionem Aristotelis in libris Politicorum: Eum scilicet *Tyrannum esse qui cuncta ad suam, non ad subditorum utilitatem trahit,* si Papæ non convenire putaveris, credam & aliquando tibi videri posse non lucere meridie.

Et quanquam hæc quæstio ventilata satis videri possit, tamen ob importunitatem altercandi quâ homines vestri veluti morbo laborant, diutius hic immorari est animus: præsertim quia ex Divi Lucæ verbis puræ Pontificis Primatum & Monarchiam

chiam Petri refellunt, sententiæ suæ patrocinium quæsiverint. Locus est 22. cap. v. 26. Evangelii secundum Lucam. *Qui maximus est inter vos, esto sicut minimus: & qui Ductor vel Dux est, sicut qui ministrat.* Quæ verba in Græca veritate sic habent: ὁ μείζων ἐν ὑμῖν καὶ ὁ ἡγούμενος. Unde jam triumphant, *repertum sibi Ducem & Monarcham quem ipse Dominus dixerit.* Sed antequam obturamus os impudentiæ, videamus quibus tandem verbis rem eandem cæteri narrent Evangelistæ. Matthæus cap. 20. v. 26. ait. *Non ita erit inter vos, sed quicunque voluerit inter vos magnus fieri, esto vester minister, & quicunque voluerit inter vos primus esse, sit vester Servus.* Marcus inquit. *Verum non ita erit inter vos, sed quicunque voluerit fieri magnus inter vos, sit Minister vester, & quicunque ex vobis voluerit primus esse, sit omnium servus.* Nam cum eodem spiritu dictante singuli scripserint, eadem utrobique res est, verbis hîc illic aliter sonantibus. Nam ubi Lucas ait, *Qui maximus est inter vos*, idem cum illo intelligit qui dicit, *Quicunque voluerit inter vos maximus esse.* Sic ubi dicit, *Qui Ductor est*, ὁ ἡγούμενος idem cum illo dicit qui sic effatur, *Quicunque voluerit primus fieri.* Sed ex hisce verbis quomodo tandem exculpitur ille Princeps & Monarcha quem jactitant? Sane nemini mortalium, cui sinciput sanum est, dubium videri poterit, neminem hîc unum & singularem hominem à *Christo Ducem, Principem, vel Monarcham constitui*, vox enim ὁ ἡγούμενος non ad unum aliquem certum hominem, sed indefinitè posita ad quemlibet refertur: Sicut apud eundem D. Lucam cap. 9. v. 48. ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, non particulatim

latim & nominatim de submisso quodam & ad infimam humilitatem procumbente discipulo dicitur, sed indefinitè & generaliter de quovis ad humilem sui opinionem descensuro prædicatur: sic & hoc in loco *ὁ νεώτερος καὶ ὁ διακονῶν*, non unam certam individuam personam, sed indefinitiam, & quamlibet significat. Ipsa quippe insita nostris ingeniis ratio suâ luce vincit, non hæc uni particulatim Apostolo, sed omnibus viritim applicari: omnes enim & singuli illo statu erant, ut hæc singulis rite medicina applicaretur.

Quanquam enim reliqui Apostoli duorum fratrum Matth. 20. v. 24. ambitionem indignanter & molestè tulerint, non tamen satis causæ fuit illis in Fratres plus æquo irascendi, ubi in semetipsos descenderent, quos eadem contagio ambitionis afflaverat. Luc. 22. v. 24. At male habebat eos quod fratres illi tanquam captis seorsim consiliis, clam & secretò prensabât dominatum, ad quem ipsi non minoribus studiis quàm fratres aspirabant. Quare, non ad hunc aut illum particulatim, sed ad omnes promiscuè verba referenda sunt. Quod ipsum clarius elucet intelligenti hæc verba à Christo prolata, fuisse cū adhuc nesciretur ullam inter Apostolos qui pares semper fuerant, superioritatem esse: nam quia nunc singulis intumerat animus ad Primatū, eruperat contentio quā consiliis humilitatis Christus cōpescuit. Quæ veritas cū ipsa incurrat in oculos, vide quantis absurditatum plaustris ipsi vos oneretis commentum vestrum. Sequitur enim:

Aut omnes Apostolos fuisse Monarchas constitutos à Domino, vel certè nullum. Nec hoc modo, sed & illud:

In hunc usque diem liquere non posse quis Apostolorum fuerit constitutus Monarcha.

Imo quod causæ vestræ perniciocissimum est. *Petrum minime omnium fuisse constitutum in Principatu.* Ac singulas videamus, primam quidem primò.

Igitur si verba hæc, *Qui Maximus est & qui Dux est inter vos*, ut vobis placet, id necessariò inferunt, Principem à Christo constitui, sequitur ex iis verbis quæ tam omnibus universim quã alicui particulatim applicari possunt, aut omnes à Christo Principes & Monarchas Ecclesiæ, vel sanè neminẽ eorũ fuisse constitutos. Quorũ utrũque sententiæ vestræ inevitabili absurditatis vastitatẽ inducit. Sed Antecedentis veritas, utpote ab ipsis Evangelistis firmata immobilis est. *Nam orta est*, inquiunt, *inter illos controversia quis illorum esset maximus.* Omnes igitur *magni, clari, potentes* esse, hoc est, principatum gerere ambiebant. Consequens igitur & veritatis ejusdem & necessitatis est, aut omnes à Christo fuisse constitutos in Ecclesia principes, aut nulli Apostolorum id dignitatis fuisse collatum. Cujus opinionis utramvis partem amplectamini, sententia vestra tamen in luto hæret crassissimo absurditatũ.

Jam secundam intueamur. Si hæc verba ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, καὶ ὁ ἡγούμενος id significent, Constitutum fuisse à Christo in Ecclesia Principem, non expresso neque nominato singulari quopiam cui principatus debeatur, adeo ut singuli, Jacobus quippe, vel Johannes, vel Matthæus &c. suo sibi ture arrogare possint concessam dominationem, tum sequitur Ecclesiam Romanam tot jam seculis involutam fuisse mirabili errore; & quidem in re tam capitali & cognitu necessaria ut sine periculo

salutis

salutis nequeat ignorari. Sed Antecedens indubiæ veritatis est. Nullius enim Apostolorum expresso nomine quilibet eorum promiscue intelligendus est: Nec enim Johannes vel Jacobus vel alius quisquam à principatu excluditur; nec ullum Petro præcipuum jus est arrogandæ sibi dominationis, ad quam nullo præ cæteris titulo vocatur.

Succedit tertia, quæ non tam pudenda quàm exitiosa est Romanæ tyrannidi. *Qui maximus est inter vos*, inquit Salvator, *minimus, & qui Ductor est sit servus*.

At Petrus, inquiunt vestri, *magnus erat ille Ductor & Princeps, Ecclesiæ Primas, & Coryphæus Apostolorum*. Erat igitur Petrus, si nos Christo credimus, si Petrus paruit Christo, & servus aliorū & humiliū minimus. In qua demissæ mētis sobrietate cōstitutus, nec Dux, nec Princeps, nec Monarcha, qualem vos fingitis, efformari potest. Quæ cuncta cum suis ipsa radiis verberent animos, supervacuum est luci tam claræ verborum fumo tenebras offundere.

Et hæc quidem nimia videri possent, nisi cardo religionis vestræ in hujus momento quæstionis verteretur. Neque temporis ergo neque orationis fuerit dispendium, si in profligandis hisce quisquiliis uberiori disputatione utamur. Non enim autoritati divinæ tantùm contraria est vestra assertio, sed injuriarum & contumeliæ plena in ipsum Christum, qui sane Petrum, sicut ante ostendi, Ecclesiæ Monarcham non imposuit omni illo tempore quo versabatur in cœtu Apostolorum, quos ad humilitatem & obsequium vetita omni dominatione, verbis & exemplo erudiebat.

Superest dispiciamus quid in hac re dixerit

In hunc usque diem l quere non posse quis Apostolorum fuerit constitutus Monarcha.

Imò quod causæ vestræ perniciocissimum est. *Petrum minimè omnium fuisse constitutum in Principatu.* Ac singulas videamus, primam quidem primò.

Igitur si veiba hæc, *Qui Maximus est & qui Dux est inter vos*, ut vobis placet, id necessariò inferunt, Principem à Christo constitui, sequitur ex iis verbis quæ tam omnibus universim quã alicui particulatim applicari possunt, aut omnes à Christo Principes & Monarchas Ecclesiæ, vel sanè neminẽ eorũ fuisse constitutos. Quorũ utrũque sententiæ vestræ inevitabili absurditatis vastitatẽ inducit. Sed Antecedentis veritas, utpote ab ipsis Evangelistis firmata immobilis est. *Nam orta est*, inquiunt, *inter illos controversia quis illorum esset maximus.* Omnes igitur *magni, clari, potentes* esse, hoc est, principatum gerere ambiebant. Consequens igitur & veritatis ejusdem & necessitatis est, aut omnes à Christo fuisse constitutes in Ecclesia principes, aut nulli Apostolorum id dignitatis fuisse collatum. Cujus opinionis utramvis partem amplectamini, sentẽtia vestra tamen in luto hæret crassissima iũ absurditatũ.

Jam, secundam intueamur. Si hæc verba ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, καὶ ὁ ἡγούμενος id significent, Constitutum fuisse à Christo in Ecclesia Principem, non expresso neque nominato singulari quopiam cui principatus debeatur, adeo ut singuli, Jacobus quippe, vel Johannes, vel Matthæus &c. suo sibi ture arrogare possint concessam dominationem, tum sequitur Ecclesiam Romanam tot jam seculis involutam fuisse mirabili errore; & quidem in re tam capitali & cognitu necessaria ut sine periculo

salutis

salutis nequeat ignorari. Sed Antecedens indubiæ veritatis est. Nullius enim Apostolorum expresso nomine quilibet eorum promiscue intelligendus est: Nec enim Johannes vel Jacobus vel alius quisquam à principatu excluditur; nec ullum Petro præcipuum jus est arrogandæ sibi dominationis, ad quam nullo præ cæteris titulo vocatur.

Succedit tertia, quæ non tam pudenda quàm exitiosa est Romanæ tyrannidi. *Qui maximus est inter vos*, inquit Salvator, *minimus, & qui Ductor est sit servus.*

At Petrus, inquiunt vestri, *magnus erat ille Ductor & Princeps, Ecclesiæ Primas, & Coryphæus Apostolorum.* Erat igitur Petrus, si nos Christo credimus, si Petrus paruit Christo, & servus aliorũ & humiliũ minimus. In qua demissæ mẽtis sobrietate cõstitutus, nec Dux, nec Princeps, nec Monarcha, qualem vos fingitis, efformari potest. Quæ cuncta cum suis ipsa radiis verberent animos, supervacuum est luci tam claræ verborum fumo tenebras offundere.

Et hæc quidem nimia videri possent, nisi cardo religionis vestræ in hujus momento quæstionis verteretur. Neque temporis ergo neque orationis fuerit dispendium, si in profligandis hisce quisquiliis uberiori disputatione utamur. Non enim autoritati divinæ tantùm contraria est vestra assertio, sed injuriarum & contumeliæ plena in ipsum Christum, qui sane Petrum, sicut antè ostendi, Ecclesiæ Monarcham non imposuit omni illo tempore quo versabatur in cœtu Apostolorum, quos ad humilitatem & obsequium vetita omni dominatione, verbis & exemplo erudiebat.

Superest dispiciamus quid in hac re dixerit

 feceritve

feceritve cum coram Pilato veluti turbas & nova molitus, sisteretur, Regnique sui naturam exponeret. *Tune es,* inquit Pilatus, *Rex Iudæorum?* Jesus respondit. *Regnum meum non est ex hoc mundo.* Nec enim negat se Regem esse; sed Regni non momentanei, & quod in hoc mundo colligitur. Unde non ambigue sequitur in terris Christi vicarium esse non posse, cum in terris regnum abnuerit, repudiaverit, negaverit Cœlorum Princeps. Inde cum mandata dat Apostolis, nulla illic potestatis autoritatisve vel præeminentiæ mentio est; Sed diligentiæ, industriæ, laboris; *Ite,* inquit, *&* *prædicate in omnem mundum &c.* Atqui si regnum in terris, si mundi imperium sua interesse putâsset, in illo certe temporis articulo in tanta testium corona, in luce & oculis hominum jus illi suum asserendum fuisset. Sed ille nihil in mundum sibi vendicans, alterius naturæ locique regnum suum profitetur. Quæ vos ergo dementat væcordia, qui vicarium in regno statuitis cujus se Christus Regem negat?

Sed hæc ante Christi mortem sic se habent: videndum est num redivivus post triumphatos Mortem, Diabolum, Inferos, principali & Monarchica potestate Petrum insigniverit: hoc enim quasi plus gloriæ allaturum vehementer vultis. Consulamus ergo resurgentis mandata. Matth. 28. v. 19. *Profecti,* inquit, *docete omnes gentes, &c. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, &c.* Nullum hic Monarchiæ vestigium; Aristocratici regiminis & sociatæ in Ecclesia administrationis præceptum & lex est. Omnes ite, singuli incumbite in sanctum & profecturum proximis laborem, utpote participes

futuri

futuri spiritus ejusdem cujus efficacia vim suam in omnibus exseret. Nihil speciatim Petro, nihil cuivis alteri neque præcipitur neque promittitur: pares labore, præmio non dispares, omnes unius heri famuli rem communem procurate.

Jam vero apud Johannem apertè Aristocraticum regimen inculcat cap. 20. v. 22. 23. *Sicut misit me pater*, inquit Christus, *sic ego mitto vos, accipite Spiritum Sanctum: si quorum remiseritis peccata, remittentur eis; si quorum retinueritis, retenta sunt.* Partes laboris eædem singulis, par potestas, claves eædem, Spiritus idem imponitur. Monarchiæ nulla hîc umbra: Aristocratiæ expressa imago est. Quo divi Johannis testimonio quanquam impudentia vestra satis coarguatur, statui tamen alia nonnulla producere quibus intercludatur spiritus audaciæ vociferantis Aristocraticum regimen in Primitiva Ecclesia neque fuisse, neque ullis rationum coloribus posse probari.

Audiamus igitur quid in hac quæstione Divus Paulus definiat, 1 Cor. 12. v. 28. *Et alios quidem constituit Deus in Ecclesia*, inquit, *primùm Apostolos, deinde Prophetas, tertiò Doctores, &c.* Nonne vivis hîc coloribus descripta est Aristocratiæ facies? Num Petrus hic Princeps? Num quis alius in fastigio dominationis collocatur? Nonne promiscuus honor singulis? Nonne par omnibus potestas?

Jam ad Ephesios quam clarè, quam disertè idem edisserit? Cap. 4. v. 11. 12. *Dedit igitur ipse alios quidem Apostolos*, ait, *alios verò Prophetas, alios autem Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad coagmentationem Sanctorum, &c.* functiones, munera, ministeria singula recenset quæ requiruntur ad

struendam regendamque ædem Dei ; Sed nemini super cæteros regimen, nemini principatus aut dominatio tribuitur. Aristocraticum igitur in Ecclesia Primitiva regimen fuit, & plurium consiliis laboribusque sociata & exserta potestas.

Quid ad hæc respondet tua subtilitas? Apostolos quidē labore curaque pares, sed autoritate & dignitate impares fuisse. *Soli quippe Petro datas claves cælorū.* Vafrū oppidò commentū & futile. Nam quod cap. 16. Matth. legitur numero singulari, *Quicquid ligaveris.* Id cap. 18. per pluralem redditur, *Quicquid ligaveritis*, & sane Joh. 20. sensus idem verbis aliis exprimitur. *Sicut me misit Pater, sic ego mitto vos &c. quorum remiseritis peccata, remittentur iis &c.* Cum ergo Scriptura paritatem & æqualitatem Apostolorum tam diserte exprimat, quis vobis fidem habeat per artes & dolos imparitatem eorum fabricantibus? Quæ enim est illa paritas ubi alter regendo & dominando ad fastigium assurgit, alter parendo & obsequendo ad humilitatem subsidit?

Quare cum in hoc loco nihil munimenti vidisses, alium quæris cui insistas. Joh. 21. v. 15. 16. 17. Vbi Christus inquit Petro, *Simon fili Ionæ, diligis me plusquam hi? Dicit ei, etiam Domine; dicit ei, pasce agnos meos. v. 16. Dicit ei rursum secundò, Simon Ionæ diligis me? ait illi, etiam Domine; dicit ei, pasce oves meas; v. 17. Dicit ei tertiò, Simon Ionæ, amas me? &c. Dixitque ei, tu nôsti quòd amem te, dicit ei Iesus, pasce oves meas.* Unde non intrepidè concludis totum ovile solius Petri curæ commissum fuisse: illum solum esse gregis *Ducem, Prin-*

cipem

cipem, *Dominum*. Cui fundamento cum Petri Primatum & Papæ tyrannidem superstruatis, operæ pretium est diligentiori apparatu insanas molitiones vestras convellere. Redeamus ergo ad locum ejusque sensum rimemur. Lapsus erat Petrus: Dominum abnegaverat: Præceps iverat in exitium, nisi retractus à Domino. Quare ne vel ipse vel alii de munere Apostolico post pœnitentiá reddito dubitarent, trinæ negationi trina erat opponenda confessio, cui trina muneris Apostolici adhærebat confirmatio.

Quare pascendi voce non significatur ulla res alia præter eam qua in docendis & erudiendis ad salutem hominibus Petrus utebatur. Jubet enim Christus ut denuo capesset munus Apostolicum, animasque pascat divinæ veritatis pabulo, quanquam temeraria & præcipiti illa abnegatione indignum se reddidisset tam honorifico docendi munere. Nihil hic de regimine, nihil de autoritate audimus, nihil quod illi supra cæteros vel dignitatem vel autoritatem imponat, nihil denique quod cæteris Apostolorum non conveniat. Omnibus enim & singulis hoc muneris imponitur. Matth. 28. v. 19. *Profecti ergo docete omnes gentes, &c.* Judæos, Gentiles, oves, agnos, olim doctos & pastos; recens docendos pascendosque. Sic Marc. 16. v. 15. *Profecti in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ.* Diœcesis immensa & singulis Apostolorum commendata: extra quam si Petro peculiarem potestatem exambitis, næ in utopiam illam amovetis. Hujus diocœseos incolæ, hujus pascui oviculæ non uni Petro docendi pascendive, sed singulis Apostolis committuntur.

Nulla hic Petro præ cæteris cura, nulla solicitudo, neque dignitas, neque autoritas, neque dominatio.

Sed audio te non vulgarem Grammaticum de voce litigantem, & ex ea regimen & principatum & dominium exculpentem: Nam apud Græcos, inquis, vox ποιμαίνειν non nudum pastoris officium, sed regiam insuper potestatem significat. Euge, præclarè. Quid tandem? Si vox pascendi ab officio agresti per Metaphoram ad regale munus transferatur, num proinde Petrum in Ecclesia Regem facies? Nonne meministi factum & munus regium à Domino vetari Apostolis. Matth. 20. *Vos autem non ita, &c.*? An excidit tibi Divi Petri interminatio idem vetantis, quamvis eadem voce utentis? 1 Epist. cap. 5, ver. 2. 3. Non igitur Principatus sed ministerium hac voce intelligitur; erant enim Apostoli non Christi tantum, sed Ecclesiarum Ministri. Sic enim Divus Paulus. 2. Cor. 4. 5. *Non nos prædicamus, sed Christum ipsum Dominum: nos autem Servos vestros propter Iesum.* Quare non te quidem, sed sanum decuerit Dialecticum ita concludere. *Petrus jubetur pascere, vetatur ergo dominari.* Atqui in hoc pascendi munere tam longè à Dominis fuere, ut vix in rationem ministrorum à Divo Paulo admittantur, qui fere illos nihil facit. 1 Cor. 3. 7. *Neque enim is qui plantat est aliquid, neque is qui rigat.* Jam plantandi & rigandi in hoc negotio eadem quæ pascendi metaphora est. Sed hæ non dominationes, sed famulitii partes sunt: in pascendo igitur non aliæ quam Ministrorum fuerunt; utpote gregis dominio & regimine ad unum Christum pertinente: hinc est quod eodem loco Petrus sueta sua mode-

ratione non Principem se aut Dominum aliorum, sed ineadē opera insudantiū συμποιμένα ὕστερον vocat.

Verùm si tanta majestas & authoritas turget in voce ποιμαίνειν, cur Divus Paulus Actor. 20. 28. jubet Ecclesiæ Presbyteros ποιμαίνειν; Num & illos ad dominationem impellit? Num πολυκοιρανίαν agitat? Num æmulos Petro excitat? Quid ais? Imo, inquis, summa Petro potestas in oves data est hoc mandato, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. His enim verbis suprema autoritas ei delegatur. Quid audio? Apud vos nihil non in Petro summum est. Si pascendas oves accipit, *Iam summus Rex est*. Si claves, *Iam supremus Imperator*. Nobis hæc sanè qua sumus ingenii hebetudine non persuadentur. Nihil enim Petro eximium, nihil supra cæteros collatum animadvertimus.

Nam ut Ministri qui voce & præconio suo promulgant Evangelium Pastores vocantur; ita munus illorum & labor & Cura, pascendi vocabulo denotantur. Pastorem vero non unum, sed longe plurimos Christus instituit, ut famam sui & salutem in omnes mundi partes dispergeret. Etsi enim pastor propriè dicitur qui peculiarem & industriæ suæ creditum gregem pascit, usus tamen invaluit, ut communi nomine illo indigitetur quicunque quocunque in loco promulgandæ Christianæ veritati operam impendit. Quare pascere jussus est Petrus non nova aut peculiari aut cæteros supereminente ratione, sed eadem illa qua cæteri ad munus idem obligabantur. Nulla ergo Papalis illi potestas commendatur, sed ad industriam, diligentiam, fidem excitatur, quæ in tanti muneris gravitate non ab ipso tantùm, sed cæteris idem

 operaturis

operaturis requirebantur.

Sed tu identidem in Grammaticæ tuæ spineta confugis : & mira blateras de articuli efficacia & vi pronominis. Pasce τὰ πρόβατά μου : Hoc est, oves omnes ; *Ecclesiam universam rege.* Esto *Rex, Princeps, Imperator* ὁ καθολικώτατος. Hoc urges, hoc premis, hoc tueris mordicus: invitaque tota natura quæ tibi reclamat & convitium facit, occallescis in pertinacia, cui tamen defensionem prætendis è simili locutione quam pervulgatam dicis ; Si quis enim voluntatem ultimam, inquis ita nuncupaverit. *Relinquo bona mea filiis meis : nihil ex suis bonis, nullumque ex liberis suis exclusisse putandus est.* Non pigebit ad singula respondere.

Nobis sane nondum revelata fuerunt illa arcana Grammaticæ quæ tu prodis. Quis enim inter sanos vel fando audivit, tantam articuli præeuntis vel subsequentis pronominis efficaciam esse, ut instar notæ universalis haberi debeant? Hactenus enim illorum officium omne vel in re demonstranda, vel ἐμφατικῶς augenda, vel discernenda ab aliis, in ornanda denique & illustranda oratione versari credimus. Trepidamus enim nondum edocti ad vestram impudentiam ita concludere. *Præit articulus, & sequitur pronomen, ergo universalis propositio est.* Flagitium enim in Dialectica est, ut patet in exemplis appositis. Rom. 11 *Prophetas tuos occiderunt.* Τοὺς προφήτας σου : non tamen omnes, quamplures enim evasere impiorum tela. Rom. 10. *Inventus sum à non quærentibus me* ; haudquaquam omnibus. Actor. primo. *Prophetabunt filii vestri & filiæ vestræ, & juvenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniabunt* : & tamen

tamen haud pauci cœlestium somniorum expertes. Lucæ primo. *Detraxit potentes à thronis, & extulit humiles, famelicos implevit bonis, & divites ablegavit inanes.* Multi tamen Potentium in excelso, nec pauci humilium cum sordibus confli&ctantur. Sed desino & otio & exemplis abuti quæ sexcenta sunt.

Relictis ergo puerilibus argutiis & infelicis Grammaticæ tuæ nugis; cogita quam irrita Dialectica proruperis ad disputandum, qui propositiones indefinitas temerè confundis cum universalibus: Monitus tamen, si vel à limine salutari disciplinam bene differendi illas ex circumstantia & pro subjecti ratione dijudicandas esse. Si quis Paterfamilias Dives gregis pastores ad diligentiam monendo exhortatus inter alios unum cæteris forte negligentiorem accuratius excitet ad Curam muneris, sæpiusque ingeminet, *Pasce oves meas,* num propterea secors ille gregis universi *custos & Pastorum Princeps & Dominus* habendus erit? Sane Petri mentem & memoriam acriter aggreditur Christus, ut animo teneret non suas, sed Christi oves esse, quæ pascendæ ipsi tam diligenter concredebantur. Hinc ait, *Pasce oves meas.*

Quare verbis illis non universalis ovium collectio, sed qualitas eorum exprimitur, qui verbi divini pabulo ad salutem pascendi erant. Est enim articulus hoc in loco, contra quàm tu putas, διακριτικός. Certe Petrus ipse 1 Epist. cap. 5. v. 2. singulis ita presbyteris præcipit ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, quod sane nihil aliud significat quàm τὰ πρόβατα τοῦ Θεοῦ, ipso Bellarmino non rudi Sophista Judice, qui τὰ πρόβατά μου idem

significare

significare contendit quod ovile meum : Unde manifestum est posse Christi oves dici non universaliter. Cæterùm Apostolis omnibus & singulis Matth. 28. mandatur, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη : unde si nos præpostera subeat libido sic argumentandi, *Christiani sunt alicujus Gentis, ergo Christiani omnes, nemine dempto, à singulis Apostolis erudiendi sunt:* quis sanus non explodat tam fœdam sophisticen ? Sic enim singulis Apostolis cæteri Apostoli, imo Petrus ipse cum hujus vel illius Gentis forent indigenæ, in disciplinam tradendi fuissent. Quod si verò hæc verba exceptionem admittant, qua ipsi Apostoli generali gentium nomine eximuntur ; cur alibi non indulgeas, ovium nomine Apostolos Petri in sacro labore socios non comprehendi ?

Sed prodeat nunc alia tua, qua priorem illustras, locutio. *Relinquo bona mea filiis meis.* Non vides vir acutissime magnam illa locutione sententiæ tuæ labem inferri ? Non enim illa mens patris est, ut omnes filii omnia defuncti bona cernant. Hoc enim qui potest ? Sed ut in hercifcunda hæreditate, suam quisque bonorum portionem sortiatur. Sic Christus oves suas Apostolis legavit, non omnes uni, nec omnibus, sed singulis eorum quasdam, prout cuique locus & pascendi statio contigerint. Geminum igitur in hoc argumento deliras errorem. Primùꝫ quidem παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως, cum ex articulo & pronomine propositionem extundis universalem. Secundum παρὰ τὸ ἑπόμενον, cum ita non perperam modo, sed stolide concludis. *Petrus jussus est oves pascere ; ergo solus.* Num quilibet ex plebe Dialecticorum ἔνστασιν feret de reliquis Apostolis.

Sed

Sed ut videas quàm tecum ago liberaliter: omissa lite, tibi largior notam universalem appositam esse. Quid tandem ad summam rei hoc tibi profuturum est? Num novum vel insolitum ingenio tuo videtur rem unam in solidum multis committi? Esaias ad universum Judæorum populum missus fuit eodē temporis articulo quo Oseas erga ipsum prophetico munere fungebatur. Sic Christus Actor. 1. Apostolis omnibus, *eritis mihi testes*, inquit, *apud omnes homines*. Sic Divus Paulus cum se gentium Apostolum prædicat, nihil inde tamen apud sanos judices, quicquam aliorum Apostolorum muneri deperit. Quam tu igitur ineptè stultus es qui Petrum non modo Principem vulgo fidelium, sed ipsis Apostolis Dominum imponis, quia Christus dixit ei, *Pasce oves meas*?

Verum antequam huic disputationi finis imponatur, occurrendum est objectioni cuidam quam velut in terrorem collocatis in limine. Ea sic habet. *Christus cum pascendas oves Petro commendaret, vel omnes, vel nullas, vel certas aliquas, vel indefinitas ei credit. At absurdum fuerit dicere, vel nullas, vel certas aliquas, vel indefinitas. Ergo superest ut creditæ sint omnes.*

Multiplex patet responsio qua solvantur hujus strophæ nodi. Hæc princeps esto: Petro commendatas fuisse oves illas quæ poterant ab ipso pasci: sicut Apostolis mandatum accipientibus *docendi omnes gentes*, consentâneum est illos homines commendari qui possent ab iisdem doceri: in quorum certè numero illi non comprehendebantur, qui consortes ejusdem Apostolatus, jam ante à Christo edocti, doctrinæ aliorum non indigebant.

Igitur

Igitur cum Petro traduntur oves pascendæ, rite ab earum numero excludentur Apostoli qui ipsarum ovium quæ Petro commendebantur, ab eodem Domino Curam & regimen acceperant.

Sed addam indefinitas aliquas Petro commendari. Scio te responsurum hoc ἀσύστατον esse, & quidem duplici ratione; quarum prima est: *Commendare aliquas & commendatas non indicare, parem habere vim acsi nullæ prorsus commendarentur. Quis enim gregem quem non norit pascat?* Non absurdum sane primâ fronte commentum hoc videatur: Sed rem diligentiùs inspice. Quanquam impræsentia nullis signis vel indiciis ovium pascendarum Petrus instruatur; postea tamen Spiritu monitore accuratius edocetur: illo enim arbitro & dispensatore alii percolendæ Judææ retinentur; alii delegantur in Samariam. Nonnulli in Græciam trajiciunt: non nemo in Asiam proficiscitur. Quidam in longinqua & ignota terrarum peregrinantur.

Si verò tam absurdum tibi videtur pascendas oves nullis indiciis describi, quanto absurdius videri debeat, omnes ubique oves uni cuipiam hominum commendari. Quis enim omnes vel oculis lustrare, vel notitia complecti possit? Num Petro tam valida oculorum acies? Num tanta singularium notitia & memoria? Num Papa vester qui se καθολικὸν pastorem ostentat, tam robustis sensuum & phantasiæ facultatibus utitur? Sed amabò juva ambigentem vir doctissime. Nonne reliquis etiam Apostolis oves suas Christus commendavit? Spero te non negaturum. Jubentur enim μαθητεύειν καὶ διδάσκειν, solvere & ligare, omniaque

omniaque ea facere, quæ qui faciunt pastorum nomine indigitantur.

Verùm hoc est quod quæro : aliquasne, an omnes illis commendavit ? Non omnes : sic enim Petro forent æquales, imo superiores, nam omnium ambitu Petrus includitur, Ergo aliquas aut certas, aut indefinitas. Sic enim prorepit vestra argumentatio. Non certas: Dic enim quas Johanni, quas Matthæo, quas cæteris commendavit. Indefinitas igitur. Nam quicquid aliud dixeris, hærebis in luto. Dicis tamen hoc perinde esse quàm si nullas commendasset. Unde vi vestræ argumentationis sequitur aut omnes aut nullas Apostolis commendari. Et sane nullas citiùs quam omnes dixeris. At quantus illudit vestris mentibus error ! Nec Gregi certo, nec Civitati, nec regioni adstricti fuere Apostoli : prout Spiritus facto opus admonuisset, ita Curam gregis & locum commutabant. Hinc Apostolus Actor. 16. v. 6. 7. 10. testatur se monente Spiritu hic nunciare Euangelium; apud alios eodem autore silescere. Quod ipsum capite decimo & capite decimo tertio disertius adhuc enarratur. Quare certæ provinciæ assignari Apostolis non poterant qui toto viæ curriculo Spiritum Ductorem sequebantur.

Jam verò secunda ratio qua curæ indefinitæ absurditatem impugnas, hæc est. *Non esse providi Rectoris curam rerum indefinitam relinquere, utpote quæ confusionem, non dubiam & perturbationem pariat*, Certè apud ambitiosos & omnia aliorum munia in se trahentes periculum est à vitiis quæ memorasti. Apud Papam vestrum, qui non contentus Ecclesiæ regno, mundi insuper imperium vel armis vel

dolo

dolo affectat, non absurdus vel intempestivus fuerit ille metus. At inter Apostolos qui à Spiritu ad humilitatem & modestiam edocti, alii aliis cedebant, timendum non erat ut ejusmodi mala erumperent. Potuit ergo Christus oves suas illis indefinitè sine suspicione pravæ subsecututæ æmulationis committere.: Nec enim tactus erat illis animus urtica superbiæ.: Nulla inter eos ambitio, aut arrogantia, qua alter alteri jus suum & munus præriperet: aut in alteris officium, transiliendo decori limites, irrumperet.

Quocirca Christus oves suas Petro credidit, non has, non illas, sed indefinitè ad quarumcunque curam impulsore Spiritu adigeretur. Unde societas postmodum inita inter Paulum & Petrum, ut ille Gentium, hic Judæorum ovibus pascendis præcipuam & peculiarem curam impenderet. Quæ sane societas vitio facta fuisse credenda foret, si oves universim omnes curæ & custodiæ suæ commissas Petrus judicasset. Cur enim Judæos potius quam Gentes pavisset, qui suam omnibus curam deberi sciret? Quare consequentia tua clauda & elumbis est, quam ponè trahis. *Restat igitur ut omnes omnino suas oves Petro Christus pascendas commiserit.*

Et has quidam aridæ sophisticæ, minutias satis difflavimus, oborta interim commiseratione vestri, qui causam improbam & ruinæ proximam nullo rationum momento, sed inaniis & λεπτολογίαις suffulcitis. Sed quærere lubet, quo tandem insaniæ pretio, reliquos Apostolos communi possessione in Petri gratiam extrudatis.: Nec enim à Petro referendam, vobis aliquando gratiam sperate. Non enim ignorat à subdolis & versutis hominibus

bus nomen suum specioso prætextu Pontificis ambitioni & avaritiæ obtendi. Nullum hîc *Petro* beneficium, sed Papæ compendium quæritur. Tantumq; ex hoc fuco, qui sociis Apostolis dehonestamēto est, Petrus gaudium percipit quantum è sacrificio Paulus & Barnabas hauriebant, quod ab incolis Lystræ tanquam Diis instaurabatur: Actor. 14. v. 14.

Cæterùm ut aliquando sententiam vestram quæ ratione corrigi nequit, absurdis frangamus, vide quæ portenta eam comitentur. Si pascendi voce summa potestas intelligenda sit, tum quilibet pascere jussus ad potestatem summam vocatus est.

Quo nihil magis absurdum. Nam aut nulli sunt Pastores præter Petrum, aut non omnibus jus indultum est & privilegium summæ potestatis, qui ad pascendi officium sunt vocati. Igitur ingens ille & immensus Pastorum numerus quo jure tandem, quâ audaciâ fretus ad pascendū se contulit? Quis jussit? Quis author fuit? Quis vocavit? Nū à Petro emanare dicent jus suum & curā pascendi? Atqui scire debent non à Petro sed Christo institutū fuisse pastorum munus. 1 Cor. 12, v. 28. Eph. 4. 11. &c. Quare si Christus dedit Pastores, jussit etiam pascere. Si pascere jussit, tum aut omnibus Pastoribus summam potestatem indulsit, aut certè pascere non idem est quod summam exercere potestatem. His absurdis fatigati rimulas circumspicitis per quas elabamini. *Imo*, inquit unus, *jussi sunt reliqui pascere, sed gregem particularem.* Sanè subjungit alter, *jussi sunt pascere, sed in Petro.* Et revera neutra responsio allevat onus absurditatum. Manebit enim hoc, ut in gregem suum peculiarem summa ipsis & ἀνυπεύθυνος potestas competebat. At hoc neque

placet

placet vobis, nec utile est. Miscerentur enim Hierarchiæ gradus: & Papæ capitis læderetur authoritas. At in Petro si pascere jussi sunt (quod ipsum sua falsitate coruit; erant enim Apostoli solius Christi Legati; nulla à Petro, sed à Christo mandata acceperant, erant Collegæ Petri; famuli ejusdem Domini, ejusdem muneris socii, ejusdem potestatis consortes.) At, inquam, si in Petro pascere jussi sunt, & pascere (ut tu quidem vis) *est* regnare, tum omnes in Petro jussi sunt liberam & summam potestatem exercere, & in Papatus fastigium conscendere, & in tota Ecclesia principatum tenere. Quæ quidem cogitatio ut conscelerata & impia te ferè horrore exanimat. Est enim longè optabilius Ecclesiæ & ovili salutarius, nullum esse Papam, quàm inter Papas innumeros distrahi.

Sed ea vis & fœcunditas argumentorum vestrorum est, ut quod uni stabiliendo adfertis, innumeris generandis sufficiat. Sed sequamur hoc filũ absurditatis. *Si ποιμαίνειν significat pascere, id est, regere & regnare summo jure, tum summa potestas soli Petro competiit: Soli enim Petro dictum fuit ποίμαινε τὰ πρόβατα μου.* veruntamen non soli Petro summa potestas, sed & aliis te fatente collata fuit. Non enim ulla major in Ecclesia, nulla augustior est quam clavium authoritas: attamen illa Apostolis promiscua fuit. Qua igitur ratione jubetur solus Petrus pascere, hoc est (ut vos quidem vultis) summa potestate fungi, si eandem reliqui Apostoli, jam ante, eodem tempore quo Petrus & ab eodem Domino, acceperant? Confugis ad distinctionem ineptam, frigidam & miserandam.

Ais

Ais enim, *hac pascendi voce juberi Petrum potestatem summam exercere, ut Pastorem ordinarium.* Sanè multum tibi debet & præsens & postera Philologorum ætas, quod vim Græcæ vocis ποιμαίνειν nos edocueris. Nam te interprete non solum Ecclesiæ Rector, Princeps & Dominus, sed Rector ordinarius eo vocabulo designatur.

Cæterum pro tua humanitate te rogatum velim, ut vestigium & cubile mihi demonstres, in quo delitescit illud *ordinarium.* Ego enim nullum in voce angulum excutere potui, in quo possit conquinissere. Jubetur pascere: hoc audimus ut ordinarius, hoc non audimus. Ac proinde homines non mali, sed qui præstigiis deludi nolunt, rident hoc commentū, interdum indignantur. Sed ipsam se convellit vestra expositio, *Nam si Apostoli ut Pastores extraordinarii aut jussi sunt pascere, aut summæ potestatis exercendæ jus quovis modo acceperunt, tum non solus Petrus jussus est pascere, vel uti jure supremæ potestatis.* Jam verò quid in ordinario vel eximium vel præcipuum quid prærogativæ vides, quod Petrum in classem ordinariorum compingis? An tibi semper id summum videtur quod ordinanarium est? Reperies judicia non minus tuo subacta quibus contrariū placeat. Extraordinariū enim ubi divinitus inductum fuerit, ordinario majus & augustius est, ut Moses Aaronem, Samuel Summū Sacerdotem, Prophetæ Levitas supereminebant. Sic ut tua ratio, contra quam vis, majorem Apostolis quàm Petro adstruat potestatem. Sed quidquid tu tandem dixeris finxerisve, nunquā è pascendi voce principatum Petro vel ordinariū vel extraordinarium exculpseris, qui augustam & supremam clavium

clavium authoritatem Apostolis promiscuè datam, dignitate aut potestate exsuperet.

Verum si misso certamine tibi concesserim quod concedi salva veritate non potest: Divum Petrum scilicet universæ Ecclesiæ præsidem impositum fuisse & Rectorem: quid inde Papæ tuo commodi accrescet aut compendii? Petrus in cœlum subvectus & curis mortalibus exutus beatitudine fruitur; relictaque ovium solicitudine potitur præmio laborum. Ille igitur quomodo pascit, hoc est ut tu exponis, regnat? In Successore, inquis, Papa Romano. Sic enim differis. Christus dixit *Petro*: *Pasce oves meas. Ergo Papa Romanus est Ecclesiæ Rex & Princeps Catholicus.* Non movebo jam tot errorum in uno argumento coacervatorum camarinam. Hoc modo, ex te rescire velim cur successio in pascendi munus potius ad Pontificem post aliquot sæcula emersurum, quam ad Johannem, Matthæum, Pastores ovium, vel alium è præsentibus referenda est. Sed his omissis videamus quam concinna sit tua verborum Christi paraphrasis. *Pasce oves meas. Tu Petre solus universas oves pasce; per temetipsum quidem quamdiu superstes fueris: at ubi è vita migraveris, per Successorem tuum unicum Papam Romanum.* Hæc est tua expositio, ingeniosa ut credis, sed superba & arrogans, & quæ tantum audacis licentiæ in Christi verba, quantum Papa in Ecclesiam usurpat.

Jam verò si verba Domini Petrum de amore suo & affectu interrogantis urgeam, *Amas me?* Nonne Papæ exterminabitur successio? Amor enim Petri erga Christum personale donum ut ipsa fides est, quod in successorem non transfunditur: nisi quatenus

tenus conspicuum pietatis exemplum ad imitationem erectum est. Sed longæ disputationis finem claudat hæc questio.

Papa Romanus succeditne Petro quâ Apostolus, aut quâ Episcopus ? diversitate enim sententiarum inter vos super hac re dissidetis. Quâ Apostolus, inquit Bernardus, ipsumque Papatum Apostolatum vocat; cui sententiæ tu quoque non vulgariter doctus adhæres. Illæ explodendæ præsentem operam navabo, alterum aliàs profligaturus. Aio igitur Papam vestrum Apostoli ritu succedere non posse, qui Apostolus esse non potest. Est enim de natura Apostoli ἀμέτως vocari, ministrare omnibus gentibus, & omnes ubique populos pascere; quæ qualitates à Papa longè alienæ sunt. Jam verò si Divo Paulo credimus, desiit Apostolatus & exolevit. Inquit enim disertè 1 Cor. cap. 4. v. 9. *Deus enim puto nos ultimos Apostolos spectandos proposuit tanquam morti addictos.* Quare cum ultimi fuerint Apostolorum Paulus & Barnabas, quis furor est alium post novissimos quærere ? Sanè si personatos illos Apostolos scrutemur diligentius, velo levato tales erunt, quales Ecclesia Ephesina Apocal. 2. v. 2. mimos quosdam invenit; mendaces scilicet ementitos, adulterinos, *nothos* qui se verbis ventilabant Apostolos, revera plani, impostores, scurræ. Et sane dum adhuc vagiebat in cunabulis Ecclesia, munus illud extraordinarium et divinum erat, quod adulta jam & roborata Ecclesia desiit.

Sed hæ nugæ tanti non sunt, ut illis refellendis operosius, rem omnium pretiosissimam, Tempus decoquamus. Ut subruatur a fundamentis Papalis

imperii

imperii moles hoc unum factu opus est. Inspicienda, Gubernationis illius forma qua primitivam & omnis adhuc fuci nesciam Ecclesiam Apostoli moderabantur. Intuentibus enim in sanctitatem illorum temporum non deerit exemplum quod imitentur. Atqui Apostolos Optimatum instar, non Regum, præfuisse Ecclesiis inde constat, quod non singulares modò cœtus, sed cœtuum synodi aristocratico & presbyteriali regimine fuerint gubernati. Ac de cœtu singulari ne quid dubites, audi Christum Matth. 18. ver. 17. præcipientem, *Dic Ecclesiæ*, cœtui universo, comitio Ecclesiæ. Immorigerum, pervicacem, præfractum non unus aliquis excellior cæteris, sed omnis cœtus, integra universitas societas consiliis pari autoritate increpabit & corriget. Nam ligandi solvendique potestatem non homini sed hominum cœtui Christus delegavit, his enim in formula verbis utitur, *Quicquid vos ligaveritis*: non quicquid unus superbior & erectior cæteris, sed quod omnium conventu, suffragiis, autoritate decretum fuerit, id ratum esto.

Sed singulares cœtus ut in Scripturis memorantur inspiciamus, & primò quidem illum qui in Urbe Principe Hierosolymis colligebatur. Sic legimus Act. 11. v. 1. 2. 3. *Audiverant autem Apostoli & fratres qui erant in Iudæa Gentes etiã recepisse Sermonem Dei. Quum igitur ascendisset Petrus Hierosolymam, certarunt adversus eum qui erant excircumcisione, dicentes ad viros præputium habentes introiisti, & unà edisti cum eis: exorsus autem Petrus, exposuit eis ordine dicens, &c.* Hìc Monarcha vester Petrus cum ab imperitis vapularet, non utitur autoritate regali, non id prætendit quod prætexitur à vestris, se Episcopum

pum esse, nec obnoxium judiciis aut censuris, non aliter constare rationem Imperii quam si uni sibi reddatur: sed ut par cæteris, & consors ejusdem muneris & dignitatis quod omnium. intererat coram omnibus exequitur, & facti rationem non supercilio Domini, sed modestia socii reddit: paremque Aristocratiæ vim fuisse in cæteris Judaicæ Provinciæ cœtubus manifestum est ex versubus 22.23. *Pervenit autem rumor ad aures Ecclesiæ quæ erat Hierosolymis: miserunt igitur Barnabam ut pergeret Antiochiam usque, qui hortatus est omnes ut proposito cordis permanerent in Domino.* & ver. 29.30. *Singuli autem discipulorum prout cuique suppetebat, decreverunt subsidiò mittere aliquid fratribus habitantibus in Iudæa. Quod & fecerunt, mittentes ad Presbyteros per manum Barnabæ & Sauli.* Antiochiæ verò e quâ primum Scholâ nomen Christianum prodiit, cuncta in cœtu fidelium ἀριστοκρατικῶς administrata, nec uni cuipiam Summam rerum collatam, sed in pari diginitate parem unicuique regiminis curam fuisse è verbis illis apparet quæ cap. 13. leguntur, *Erat autem Antiochiæ in Ecclesia quæ illic erat, quidam Prophetæ & Magistri Barnabas & Simon qui vocabatur Niger, & Lucas Cyrenæus, & Mahen qui fuerat unà cum Herode Tetrarcha educatus, & Saulus: Quum igitur ij ministrarent Domino & jejunarent, dixit Spiritus sanctus, Separate mihi Barnabam & Saulum operi ad quod eos advocavi.* Quibuscum illa consentiunt quæ capite decimo quarto ver. 23. recitantur. *Quum ipsi per suffragia creassent per singulas Ecclesias Presbyteros, precatique essent cum Iejuniis, commendarunt eos Domino in quem crediderunt.* Et omnia sanè recensere longum foret quæ capite

decimo

decimo quinto ver. 2. 3. 4. 6. & capite 16. ver. 4. & capite 20. 17. & ver. 28. pro tuendo Optimatum in cætubus regimine spiritus sanctus edisserit. Sunt instar omnium illa Divi Pauli, ver. 28. *Attendite ad vos ipsos & totum gregem, in quo vos spiritus sanctus constituit Episcopos, quem ille proprio suo sanguine acquisivit.* Quæ lux verborum ipsis Remensium tenebrionibus tam efficaciter affulsit, ut inter Episcopum presbyterumque discrimen omnino nullum agnoverint: omnes enim Ephesinæ Ecclesiæ Presbyteros Episcoporum titulo D. Paulus exornat, nec uni dominationem in cæteros, sed omnibus curam ministeriumque commendat pascendi gregis.

Veruntamen omissa Judæa, ubi ad Romanos ventum est & urbem illam dominam cui imperium in omnes Ecclesias attribuitis, quam moderatum in illo cœtu regimen? quanta Pastorum & vigilum paritas? quanta Ecclesiæ totius autoritas? *Precor vos fratres,* inquit Divus Paulus, *ut speculemini dissidiorum & scandalorum autores, præter doctrinam quam vos didicistis: & declinetis ab eis. Nam qui ejusmodi sunt Domino nostro Iesu Christo non serviunt, sed suo ventri: & per blandiloquentiam & assentationem corda hominum minimè malorum seducunt.* Non tu Petre custos unice & rector aliorum, sed vos quibus id curæ datum est ne quid Ecclesia detrimenti capiat, agite & invigilate gregi, consistite in speculis & arcete prædatores lupos ovili. Non uni sed pluribus cura imponitur & regimen, presbyterium Romæ non dominatus, est Divi Pauli auspiciis. In Ecclesia vero Corinthiorum par ubique ratio est sic, enim D. Paulus. 1 Cor. c, 3. v. 5.

Quis

Quis est Paulus, quis autem Apollo, nisi ministri per quos credidistis? Et toto sanè capite in eo multus est, ne Dei ministros pro cœtuum Dominis fideles agnoscant; id quippe vitii illorum esse qui obtemperant homini, non Deo in hominibus loquenti. Nullus igitur apud Corinthios singularis rector, Dominus nullus. Quod in capitali Ecclesiæ negotio præcipuè manifestum est capite quinto, sic enim versibus quinto & septimo capitis ejusdem, inquit idem Apostolus, *Vobis & spiritu meo in nomine Domini Iesu Christi congregatis cùm potestate Domini nostri Iesu Christi, ejusmodi, tradatur Satanæ ad interitum carnis. Expurgate igitur vetus fermentum,* &c. Non enim Monarcha Episcopus, sed ἀριστοκρατικῶς Presbyteri summum Ecclesiæ judicium peragunt, *Excommunicationem*:- Neque secus sese res habet in judiciis rerum civilium, quatenus eas dirimi tranquillitatis intererat: Sic enim versu quarto capitis sexti idem Paulus. *Itaque si judicia habeatis de iis quæ ad hujus vitæ usum pertinent, eos qui minimi sunt in Ecclesia in subselliis collocate.* Quibus rerum argumentis evincitur cœtum Corinthiorum non penes Dominum, sed presbyteros fuisse.

Nec in Galatarum Ecclesia quicquam regium tumidumve apparet: Aristocratiæ facies & vultus ubique est. Sic enim magnus ille Gentium Apostolus capite quinto, ver. 1. *In libertate igitur qua Christus nos liberavit, perstate, & ne regredientes implicamini servitutis jugo,* & ver. 7. *currebatis pulchrè, quis vos interpellavit ut non obsequemini veritati,* & ver. 12. *Vtinam etiam abscindantur qui vos inquietant,* & cap. 6. *Fratres,* inquit, *etiamsi præoccupatus fuerit homo in aliqua offensa, vos spirituales instaurate hujusmodi*

modi hominem cum spiritu mansuetudinis alii aliorum onera portate. Quid dici potuit pro paritate regentium disertius? Ipse ille Paulus, at qui vir! qui Ecclesiam hanc Galatarum è fundamentis extulerat, & ornaverat nullum in eandem dominium imperiumve exercet, nec cuiquam mortalium illam regendam Premendamque mancipat; id monet & hortatur ut libertati per Christum partæ non indecores usurpantium & illudentium dolos evitent. Nec unum præ reliquis excitat ad hanc curam, sed omnes ad capessendam salutem utpote socios & consortes ejusdem muneris & dignitatis monet.

At Philippensibus quænam regendæ Ecclesiæ forma adfuerit, in ipso statim limine proscribit Apostolus. Inscribit enim Epistolam *omnibus Sanctis, unà cum Episcopis & Diaconis.* Episcoporum enim nomine illos indigitat qui verbo simul & regimine moderantur Ecclesiam, quos eosdem presbyterorũ vocabulo aliàs nobilitat, adeò ut non unius nutum apud Philippenses, sed plurium in uno sonatu suffragia agnoscas. Non enim uni inter illos se subjicienti Episcopo, sed pluribus, sed omnibus Episcopis, hoc est, sociis & sumpresbyteris Ecclesiæ curam committit.

At apud Colossenses quis Regiminis modus fuerit in capitis secundi versu quarto D. Paulus quasi ex professo edisserit. *Videte*, inquit, *ne quis sit qui vos deprædatur per Philosophiam & inanem deceptionem, secundùm traditionem hominum, secundùm elementa mundi, & non secundùm Christum* & vers. 18. *Nullus voluntarius moderator de vobis statuat ex subjectione & cultu angelorum sese ingerens in ea quæ non vidit & temere tergens carnis suæ sensu* 19. *neque obtinens capus,*

caput, ex quo totum corpus per commissuras & compages suppeditatum & compactum augescit Dei augmento, & cap. quarto, ver. 12. & 17. *Dicite Archippo*, inquit, *vide ut ministerium quod accepisti à domino impleas*, & concludit *gratia vobis, amen*. Non Archippum Monarcham Episcopum Ecclesiæ imponit, sed ipsam Ecclesiam moderatricem & inspectricem præponit Archippo. Aberat igitur Rex unus & Dominus cæterorum, sed omnibus in singulos, cura datur & regimen. Plurium enim in illa Ecclesia Pastorum meminit D. Paulus, cap. 1. vers. 7, &c.

Neque Dispar apud Thessalonicenses moderatio. Sic enim capite quinto versu 12, 13, 14. *Rogamus autem vos fratres ut agnoscatis eos, qui laborant inter vos, & præsunt vobis in Domino & admonent vos, & quam maximè charos ducatis propter opus ipsorum*, &c. *precamur autem vos fratres monete inordinatos*, &c. Non unum rogat Apostolus cæteris eminentiorem, sed omnes quos curâ & dignitate pares ratio muneris consociaverat.

Quæ regiminis apud singulares cœtus forma tam solennis erat aureâ illâ Apostolorum ætate, ut D. Paulus Timotheo dicat, 1 Epist. cap. 5. *Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habentor, ii maximè qui laborant in sermone & doctrina*. Nulla Episcopis prærogativa, dignitas præ cæteris nulla, sed honos omnis, omne decus Presbyteris quos gradu pares & ordine, docendi regendique curæ conjunxerant. Quare Tito idem Apostolus in memoriam revocat qua de causa ipsum in Creta reliquerit, cap. 1. vers. 5. *Ut constitueres Presbyteros*, non unum aliquem cæteris imperaturum, sed plures societatis geminatisque laboribus con-

fulturos Ecclesiæ saluti. Inde Hebræos quoque monet & hortatur, cap. 13. ver. 17. *Obedite ducibus vestris, & obsecundate vigilant enim: ipsi pro animabus vestris, tanquam rationem reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes, id enim est vobis inutile.* Non uni duci Regique cui potestas in cæteros; sed ducibus rectoribusque quibus par dignitas.

Sic Divus Petrus, à quo vim in Ecclesia regnatricem emanasse mentimini, nō tumore monarchico, sed lenitate aristocratica Ecclesiarum Pastores instruit, 1 Petr. cap. 5. *Presbyteros qui inter vos sunt, precor ego una presbyter & collega,* &c. *pascite Dei gregem qui penes vos est, curam illius agentes, nō coactè, sed libenter: non turpiter affectantes lucrum, sed prompto animo Neque ut Dominantes Cleris, sed ut qui sitis exemplaria gregis, & quum apparuerit ille Pastorum Princeps, reportabitis immarcessibilem illam gloriæ coronam.* Ubi unus ille Dux gregis quem tota armenta sequuntur? ubi dominatio? ubi potestas & jus in cæteros? Levis ubique & placida Aristocratiæ facies. Unus ἀρχιποίμην Christus; Cæteri qui huic Sacramentum dixere, autoritate pares sunt, non domini gregis, sed famuli. Quis monarchiam & dominationem somniet; ubi cunctis ad easdem muneris partes vocatis opera & ministerium imponuntur? Optimatum igitur in Ecclesia primitiva regimen fuit, quando cuncti labore & dignitate pares, autoritate inter cæteros nemo princeps fuerit.

Neque diversus abit ab hoc instituto D. Jacobus, non levis apud vestros existimationis. Sic ille capite 5. ver. 14. *Infirmatur quis inter vos? accersat Presbyteros Ecclesiæ, & orent pro eo unguentes eum oleo*

in nomine Domini, accersat inquit *Presbyteros*, non unum illum coryphæum & principem cæterorum Dominum, sed hunc illumve pluresve; omnium enim in procuranda fidelium salute partes eædem sunt, eadem muneris & autoritatis ratio. Talis erat recentis adhuc & immaculatæ Ecclesiæ forma, priusquam ambitio dominatus ingenuitatem illam optimatum dehonestaverat. Orare pro salute fidelium, supplicationibus procurare valetudinem ægrorum, cœlum exorare, propitiare Deum, primitivæ Ecclesiæ cura fuit & occupatio. Solus hic ambitus erat inter socios muneris, quis agendo, vigilando, bene consulendo servitutem suam erga Deum testatam faceret; non quis autoritate & potestate jubendi hominibus præcelleret.

Et particularium quidem Ecclesiarum aristocratica moderatio ita se habuit. Superest ut consertarii in Synodis & conciliis Ecclesiarum regimen ad eundem se modum habuisse è divinis tabulariis convincamus. Quod negotium illustribus testimoniis ubique effulget. Et sanè in ipso limine historiæ quâ Apostolorum acta traduntur, universam Christianorum Ecclesiam in Concilium convenisse super re longe gravissima accipimus; id enim agebatur ut in locum quē proditor Judas sui ipsius infami supplicio vacuum fecerat, novus Apostolus sufficeretur. At hoc in Concilio, nihil Imperio unius & autoritate, sed pari suffragantium jure & potestate negotium peragitur. Nulla cujusquam Jurisdictio, nulla dominatio. Disertis enim Scripturæ verbis aristocraticus ille consiliantium conventus describitur. *Et cum introissent, ascenderunt ubi commorabantur omnes apostoli: Hi omnes*

perdurabant concorditer in oratione & deprecatione cum uxoribus, & Maria Matre Iesu, & cum ipsius fratribus. Et per eos dies assurgens Petrus in medio discipulorum, dixit (erat autem turba capitum eôdem loci quasi centum viginti) viri fratres, oportuit impleri scripturam hanc, quam prædixit Spiritus Sanctus per os Davidis de Iuda, qui fuit dux viæ iis qui comprehenderunt Iesum, & ver. 21. *oportet igitur ex iis viris qui nobiscum convenerunt toto tempore, &c. Unum fieri nobiscum testem resurrectionis ejus.* Nihil hic unus aliquis & seorsim exequitur: Sed palam & omnes consentientibus suffragiis peragunt: sic enim subsequens Scripturæ narratio perhibet. *Statuerunt igitur duos, &c. Et precantes dixerunt, tu Domine, qui corda omnium nosti, ostende utrum elegeris ex his duobus, ut accipiat sortem ministerii hujus & apostolatus, quo aberravit Iudas; Iecerunt igitur sortes eorum & cecidit sors supra Matthiam qui communibus calculis delectus est cum undecim apostolis.* Petrus saltè vel monente Spiritu vel vocante Ecclesia Concilii moderator adest & decori custos; sed Monarcham non agit, neque Principem se ostendit, par cæteris potestate & suffragii jure æqualis. Aderat enim omnis universitas, cunctisque Apostolis & Ecclesiarum ministris præsente vi Sancti Spiritus afflatis illibatum jus calculi. Et hoc quidem primum Ecclesiæ universale concilium est, nulla Dominantis ὑπεροχῇ obumbratum, sed libera & æquali deliberantium ἰσονομίᾳ præfulgens.

Secundum verò Ecclesiæ Concilium œcumenicum Actorum capite sexto verbis minimè obscuris describitur. *Cæterùm per eos dies cum multiplicarentur discipuli, ortum est murmur Græcorum adversus*

Hebræos

Hebraeos, quod ipsorum viduae despicerentur in ministerio quotidiano. Itaque duodecim illi advocata multitudine discipulorum, dixerunt, non est aequum nos derelicto Sermone Dei, ministrare mensis. Despicite ergo fratres ex vobis viros septem, idoneo testimonio ornatos, plenos Spiritu Sancto & sapientia, quos praeficiamus huic negotio. Nos verò in precibus & administratione sermonis perdurabimus. Placuit autem haec oratio toti praesenti multitudini. Et elegerunt septem quos statuerunt in conspectu Apostolorum: qui cum precati essent, imposuerunt eis manus.

In capitali Ecclesiae negotio ut obviam iretur discordiae ipsa coetuum viscera intestinis motibus collidenti non unus aliquis apostolus Monarcha reliquorum, sed omnes Apostoli convocatae multitudini proponunt remedii salubritatem. Nec electionem peragunt veluti jure quodam praecipui sibi debitam, nec ut Domini caeteris imperant; sed discipulis in Concilio coëuntibus totique Ecclesiae permittunt transcribuntque eligendi libertatem. Quo argumento nullum efficacius est asserendae de qua agimus, aristocratiae.

Restat insigne illud Concilium quod ab omnibus Apostolis Hierosolymae celebratum legimus Actorum 15. ver. 22. *Tum visum est Apostolis & Presbyteris cum tota Ecclesia.* Et paulo post, *visum est Spiritui Sancto & nobis.* Unde veritatis invictae argumentum eruitur, non uni cuipiam regia potestate praeeminenti, sed omnibus paritate aristocratica decoratis rerum summam commissam fuisse. Sed quia Primatum Petri nihil hinc detrimenti accipere solenni audacia contenditis, ipsa loci verba vocemus ad curatius examen. Exacer-

barâ jam dissentione, *visum fuit ut Paulus & Silvanus ascenderent, ad Apostolos & Presbyteros*, ut eorum prudentia & deliberationibus gliscentium studia litium consopirentur; non ut unius autoritate vel potestate jubēdi controversia finiretur, quod tamen fieri debuisset à Principe & Monarcha Ecclesiæ. Addit exinde Apostolos & Presbyteros congregatos fuisse, deliberaturos de controverso negotio. Non ergo soli Petro permissum rei judicium: subjungit denique cum jam diu multumque super ea re disputatum fuisset, variis dictis sententiis, surrexisse Petrum. Ergo ne quidem dicendæ primo loco sententiæ prærogativâ gaudebat Petrus! Sed in liberrimo Concilio pari cum cæteris jure agebat. Non indixit ille Concilium more Principis: indicto non præcedit: Sententias non rogavit: nihil sanè vel fecisse vel dixisse perhibetur quod non cuivis consiliantium jus fasque fuit. Et certè si Principem in illo Concilio quærimus, non Petrum, sed Jacobum potius ea dignitate ornabimus, cujus sententiæ ut Christo & Scriptura dignæ ὁμοθυμαδὸν καὶ ὁμοψήφως omnes assensi sunt. Quam Aristocratici Conventus, conspirantibus omnium sententiis concordiam ita prosequitur Evangelista, ver. 22. *Tum visum est Apostolis & Presbyteris cum tota Ecclesia*, & ver. 25. *visum est nobis concorditer coactis &c.* quæ testimonia satis evincunt Apostolos jure & dignitate inter se pares cum Presbyteris & Ecclesia Dei Optimatum more & lege Ecclesiam rexisse.

Hic te jam rogare non pudet, quid hinc detrimenti capiat Primatus Petri? ô stuporem! Conveniunt Apostoli, sociatis cum tota Ecclesia

presbyteris,

presbyteris, concilium vocant, decreta faciunt, cum quibus Judam & Silam ablegant Antiochiam. Ubi Princeps & Monarcha Petrus? Hoccine moris est in Regio imperio, vocare Senatum, leges condere, edicta facere inconsulto Principe? Næ si tu ita sentias, dignus sis qui extra regis tutelam in ferarum lustris consenescas. Jam verò quod ver. 28. adjungit Evangelista, visum est Spiritui Sancto & nobis, quam directè κỳ διαρρήδην primatui contradicit? par enim congregatis Apostolis autoritas, par dicendæ sententiæ libertas, par denique Sancti Spiritus afflantis præsentia: quæ sicut omnibus à Domino promissa, sic omnibus pariter præstita videmus. Nec enim visum est Spiritui Sancto & Petro, sed Spiritui & nobis, quorum sociati labores in ædificandâ Ecclesia uni Christo, Duci, Principi, Monarchæ navantur.

Hoc igitur evicimus, nullo inter Apostolos primatu, non particulares modo Ecclesias aristocratico regimine, sed consertas inter se & universalibus junctas comitiis optimati non regia forma gubernatas fuisse. Nec id tantum, sed unicuique Ecclesiæ parem vim potestatemque collatam à Christo Principe; nec autoritate aut privilegiis vel rituum cæremoniarumve dignitate aut pompa alteram alteri præcelluisse. Actor. 15. & cap. 16. pari ubique jure suffragiorum in legendis pastoribus & ministris act. 6. & cap. 14. ver. 23. & cap. 1. ver. 26. adeò ut ne Hierosolymitanæ quidem ullam indulserit Dominus prærogativam, matri tamen & nutrici reliquarum qua vel Antiochenæ, vel Corinthiæ, vel Ephesinæ, vel Romanæ, præcederet. Neque regiminis illa rituumque &

disciplinæ paritas vel sponte vel pro lubitu arrepta fuit à primitivis Ecclesiis, sed Apostolorum mandato jussuque imposita, 1 Cor. 7. v. 17. & cap. 14. ver. 37. & 1 Tim. 5. ver. 21. & capite 6. ver. 13. 14. neque πρόσκαιρος tantùm aut occasioni inservitura, sed perennis & vim suam continuatura in finem sæculorum, denunciatis in illos diris & suppliciis qui diversa Doctrina obnubilabunt serenitatem Ecclesiæ, 1 Timoth. cap. 1. ver. 3. 2 Timoth. cap. 1. ver. 13. Gal. 1. ver. 8. 9. 2. Epist. D. Johannis ver. 10. Nec enim Evangelii modo & fidei Doctrina est, sed rituum & disciplinæ quæ Ecclesiæ vincula sunt, quibus vel novandis vel stringendis, nec hominibus jus est, nec angelis, Gal. 1. Matth. 15. ver. 9. & Colos. cap. 2. & Titi cap. 1. ver. 14 15. Quis igitur furor, quæ dementia est Petrum vel qualemcunque demum Episcopum Ecclesiis Tyrannum obtrudere, quas aristocratica libertate & paritate Regiminis ipse Legislator donavit?

Ita tandem purgatus à sordibus tuis primus primæ quæstionis articulus; Num *Petrus à Christo datus fuerit Ecclesiæ monarcha*; Superest secundus, *Num Petrus Romæ fuerit*, quem in præsentia minori diligentia persequar, accuratius vacaturus aliàs isti disquisitioni ubi postulaverit usus. Sed in transcursu tamen aliquid libabo. Divus Paulus & nomine & civitate Romanus, qui super alieno fundamento ædificare dedignabatur, qui confirmandis Romanis utpote à nullo adhuc Apostolo edoctis enixam operam impendebat, qui synagogæ Romanæ Actor. 28. primus exponebat mysterium fidei, palam ostendit, quod à se non ab alio ullo

Aposto-

Apostolorum Christi nomen in palatio Cæsaris fuerit nobilitatum. Phil. c. 1. sicut in carcere Hierosolymitano Deus id ipsum illi prædixerat. Actor. 23. v. 11. His adde, quod scripta ad Romanos epistola, tam sedulò salutans omnes qui in augenda re Christiana Romæ laborabant, Petri mentionem non faciat; cum illius c. 2. ad Gal. Antiochiæ versantis & inter Judæos, quorum ministerio consecratus erat, agentis prolixè meminerit: Sic ut à Paulo certè constare possit Petrum Judæis Ministrum, in Oriente vixisse, utpote in quam partem orbis maxima pars illorum diffluxerat; quod ipsum à Petri epistolis haud minus manifestum est, cum primam earum Babylone dederit. Et revera miraculi instar est, rem tanti momenti, è qua Papisticæ religionis summa dependet, in Scripturarum integro contextu, ne quidem attingi verbulo. Nusquā Euangelistæ, nusquā in Epistolis Apostolorum; in Actis Apostolicis nullibi; ne in Apocalypsi quidem ulla Petri Romæ commorantis mentio est. Quare cū Scriptura quæ in rebus ad salutē pertinentibus tā diserta, tam copiosa est, nihil de Petri inquilinatu in urbe Domina loquatur, haud difficulter quis credat in eadem urbe Petrum non fuisse. Quod si tamen de Petri incolatu constiterit, quomodo sequetur illum Ecclesiæ Caput & Principē fuisse, Papamque Romanum in eo fastigio Petri successorem esse. Ad Eusebii testimonium, qui Clementis Alexandrini & Tertulliani autoritate asseverat Petrum Romæ fuisse, nihil particulatim jam respondeo, contentus hoc unum dixisse, testes humanos oportere divinis decedere. Sed hæc quæstio cū sit primæ quasi [illegible],

suffi..t

sufficit de ea breviter aliquid & ἀκροθιγῶς delibasse.

Quæstionem verò secundam NUM PAPA QUATENUS ROMANUS EPISCOPUS, JURISDICTIONEM HABEAT IN SOCIOS, jam nunc aggrediar, sed solo Scripturarum auxilio, utpote quibus suffragantibus facilè evincitur, neminem Episcopum supra Coëpiscopum, imo ne supra presbyteros quidem ulla vel potestate vel dominatione præcelluisse. Pares enim illos divina fecit constitutio; paris autem in parem non esse imperium inter naturæ κυρίας δόξας est. Igitur ut ritè procedat hæc disputatio, duo probanda sunt; unum est, *Episcopos & Presbyteros, jure divino, eosdem esse.* Alterum est, *Presbyteros juxta cùm Episcopis jure præsidendi, ordinandi & excommunicandi polluisse.* Quibus evictis consequetur ultro Romanum pontificem ut Episcopum, authoritate nulla præ reliquis Episcopis & presbyteris sibi per omnia paribus & æquatis, excellere.

Sed ad primam positionem probandam, nos juvant ipsæ voces Episcopi & presbyteri, quæ passim, in sacris Literis sono diversæ, rem tamen eandem significant. Sic Paulus presbyteros Ephesinos hortatus, Actor. 20. *Attendite*, inquit, *vos ipsos, & totum gregem, in quo Spiritus Sanctus vos constituit Episcopos.* Et Epist. ad Titum cap. 1. *Reliqui te in Creta, ut constituas Presbyteros, oportet enim Episcopum esse inculpatum.* Et ad Phil. 1. *Salutat omnes Sanctos, qui erant Philippis, uni cum Episcopis & Diaconis.* Ita Divus Petrus Epist. 1. cap. 5. presbyteros compellans, *Pascite*, inquit, *gregem qui penes*

vos

vos est, ἐπισκοποῦντες μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, unde patet Episcopum & Presbyterum (de iis intellige qui Ecclesiam docent) munere & functione unum & eundem esse, & muneris identitatem geminis vocibus exprimi, Nec juvat respondentes Pontificios frigidum illud commentú, *confundi nomina muneribus discretis.* Nam his in locis ubi Presbyteri vocantur Episcopi, non de titulo, sed ipso munere quod titulo insignitur, disceptatio est. Quum Divus Paulus Presbyteros Ephesinos ad officii rationem excitat, hac utitur suasione, *Quod illos Spiritus Sanctus constituerit Episcopos*: non quod nominis quadam umbrâ ad speciem Episcopalem, sed quod institutione divina ad virtutem & vim functionis Episcopalis sint admoti. Evanescat igitur umbratilis illa distinctio ad hujus testimonii lucem.

Imò erubescat futilis illa subtilitas, quæ commentis inanibus â Scriptura fucum quærit. Animadverto enim ab hominibus vestris *colorem peti ex prioris epistolæ Petri capite quinto, ubi se* συμπρεσβύτερον *vocat Apostolus; & Actorum capite primo, ubi accipiendo Iudæ Episcopatui designatur alius; & tandem in illa Pauli secunda ad Timotheum capite quarto versu quinto, ubi monetur divinus adolescens ut expleat Diaconiam suam.* Hic ergo clamant, haud inde sequi, ut Apostolatus cum Presbyteratu idem sit, vel Episcopatus à Presbyteratu non differat, vel Evangelista non sit alius à Diacono. Proh fidem & acumen vestrum Romanenses! Hic inter Apostolum & Episcopum, inter Presbyterum & Apostolum differentiam fuisse dicitis non vulgarem, quamvis promiscua sit vocabulorum societas.

Et

Et hoc velut ariete rationum nostrarum muros proruitis. Exinde facti jam acriores, contenditis Apostolos omnes & Euangelistas illius notæ Episcopos fuisse, cujus illi sunt qui nunc Hierarchici audiunt. Quid hoc est, nisi id operam dare, ut cum ratione insaniatis?

Conatus enim vester in eo desudabat, ut probetis communione nominum non tolli differentiam rerum; cujus nunc vel incuriosi vel obliti, summam illicò differentiam ponitis inter Apostolum & Episcopum; quod ipsum, obluctante sibimet ipsi perplexitate nugarum, districtè rursus & fervidè pernegatis. Sic incerti fluctuant, quibus non ratio, sed Dux est animi lubido. Verùm ad ea Scripturæ loca sequamur provocantes. Sanè non salubre modò, sed necessarium est, Christianæ disciplinæ alumnis cum Scriptura loqui, & super eam non sapere. Illa verò cum passim & apertè Apostolum ab Episcopo & Presbyterum ab Apostolo, ab utrisque verò Euangelistam distinguat, importunæ audaciæ foret illos ut pares & eosdem confundere: neque minoris vecordiæ diversitatem illis nostro arbitrio imponere, in quibus nullam omnino differentiam Scriptura annotavit. Apostoli verò & Evangelistæ extraordinarii certè Ecclesiæ Ministri, quamvis sibi nonnunquam vocabula induerint, ob similitudinis quasdam in muneribus imagines, propria & peculiaria ordinariis Ecclesiæ Ministris; mansit tamen inter munera eorum & officia diversitas summa cujus non perfunctoriè Scriptura meminit.

Qui mos perpolitæ humanitatis non in sacris

modò

modò, sed in civili conversatione obtinuit, ut Principes viri & in summa fortuna constituti societate quadam minoris tituli, fastigium suum inferioribus ministris submittunt, illibata tamen loci dignitate & differentia muneris. *Sic summus Militiæ Imperator Gregarios omnes commilitones vocat. Sic Magistratus sæpe privatum aliquem concivem appellat. Sic in familia regia non nemo maximus, minorem fortè conservum salutat.* Quia blandi moris humanitate, nihil quidem decoris, nihil ornamenti vel dignitatis principibus viris decedit, nec inferioribus id accedit meritum, ut ob Tituli societatem, in muneris emergant communionem. At cum de Presbytero & Episcopo (ordinariis Ecclesiæ Ministris) Scriptura loquitur, nullam inter eos diversitatem, differentiam nullam ponit. Par enim inter illos dignitas, idem honos, eadem muneris ratio, quod diversis quidem vocabulis οἰκονομίας, λειτουργίας, ὑπηρεσίας, διακονίας, sed rem tamen eandem significantibus exprimitur: utpote cujus præcipuum momentum in verbi & Sacramentorum administratione, quæ sunt Ecclesiæ semina, continetur. Unde factum est, ut ob communem officii curam. ea sibi nomina induerint Apostoli, quæ presbyteris in verbi & Sacramentorum cultu desudantibus propria sunt, quamvis illis terrarum orbis sine meta aut limite, & quidem ab ipso Deo, cujus numine pleni erant; his certus hominum numerus, sede non dubia, & quidem ab hominibus commissus fuerit in disciplinam. Qua diversitate satis elucet inter ordinarios & extraordinarios Ecclesiæ Ministros, illa quam quærimus, differentia, quamvis in vocabulorum societate quædam offundatur

datur velut umbra communionis. At inter *Episcopum & Presbyterum* distantia ne tenuissimis quidem differentiæ vestigiis adumbratur.

Nam quot & quantæcunque requiruntur in Episcopo qualitates, eædem non minori modulo ad complementum advocantur Presbyteri; sic ut eadem cura, eadem gratia, eadem dignitas, satis ostendant identitatem muneris, & officii paritatem. Quare Divus Petrus Presbyteros alloquens, 1 Pet. cap 5. ver. 2. ποιμάνετε, inquit, τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ ἐπισκοποῦντες. Et Actor. 20. ver. 28. *Attendite vos ipsos*, inquit Apostolus, *& totum gregem, in quo vos Spiritus sanctus constituit Episcopos* ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, &c. Quibus illa gemina sunt, quæ Epistola Titi, cap. 1. leguntur. His enim disertè Presbyteri dignitas & cum Episcopo paritas & æqualitas asseverantur, imò nihil à Presbytero alienum esse, quod ulli Ecclesiæ ordinario Pastori convenit. Cujus assertionis ratio vobis mira videri non debet, qui verbo ποιμαίνειν universam pastoris curam, officium, munus, dignitatem, & prærogativam includitis. Hinc enim Petro jusso ποιμαίνειν sceptrum & regimen in Ecclesiam, potestatem & arbitrium in superos & inferos, omnem denique vim & potentiam Pastoris contulistis. Quare cùm hîc eâdem voce tam efficaci ad pascendum Presbyteri provocantur, concludo nihil illis abesse, quod sibi Pastor ullus arrogare possit, omnia deniq; superesse, quæ pares Episcopis & æquales constituant. Sed hoc sententiæ vestræ velut consectarium fuerit.

Argumentum verò, quod ex his locis in vos intorqueo, tale est.

Quos

Quos Spiritus ſanctus in omnibus pares facit, inter illos nihil eſt differentiæ.

Sed Presbyteros & Epiſcopos Spiritus ſanctus in omnibus pares & æquales facit.

Ergo. Minorem ipſa locorum apertiſſima veritas roborat. Petrus enim omnibus univerſim *Presbyteris & Epiſcopis Dominationem* negat, *paſcendi curam injungit*; quibus mandatis cum omnia facienda Paſtori & non facienda, totáque muneris paſtoralis ratio continentur, & cum in his æquali ſint paritate, ſequitur ut *jure ſimul & autoritate* pares Epiſcopis habeantur Presbyteri. Sic Eccleſiæ Epheſinæ Presbyteros allocutus Apoſtolus, Epiſcoporum titulo ſingulos exornat. Non tamen alterum alteri Dominum imponit. Sed parem omnibus commiſſam ait vigilandi & paſcendi curam, & autoritatem regendi parem. Quare cum Scripturæ vox humilis & modeſta paritatis admoneat; non opus eſt, ut ſuperbis & tumidis veſtrorum clamoribus diſparitatem jactantium magnopere moveamur.

Verùm priuſquam hunc locum miſſum facimus, neceſſariò reſpondendum eſt illorum ſtolidæ ferociæ, qui contendunt omninò nullum è Pauli verbis ſuppeditari argumentum quod *paritati* patrocinetur. Sic enim ineptiunt. Quamvis illo temporis articulo *par facies & æqualitas apparuerit*, haud diu poſt tamen *inæqualem & diſparem* paſtorum ordinem eluxiſſe; idque in ipſa Chriſti Epiſtola, quam ſcripſit *Angelo Eccleſiæ Epheſinæ*, Apoc. 2. Nam hic Angeli voce veſtri Epiſcopum denotari volunt penes quem Epheſinæ Eccleſiæ regimen & in Paſtores reliquos Imperium erat & poteſtas,

Quam-

Quamvis enim plures in una Civitate Presbyteri sacra curarent; Unus tamen eorum κατ' ἐξοχὴν angelus, utpote cæteris Rector, decoro & significanti Titulo honestatur; unde non tantùm *imparitas*, sed Episcopi supra presbyterum eminentia luce clarior est. In hoc malè aggerato munimento, mirum quantum fiduciæ posuerint homines vestri. Sed tu non nescis, quam instabile sit illius sententiæ fundamentum, quæ allegoricis & figuratis, non certis & dilucidis Scripturæ verbis nititur. Inspiciamus tamen penitiùs, si quid ibi fortè lateat, quod vobis sit usui. Per Angelum ergo Ecclesiæ nonne Ministros intelligitis Ecclesiarum & Pastores? Haud dubiè. In illo enim vestri nostriq; conveniunt. Rectè. Quid igitur impedit, quo minùs presbyter fuerit Angelus ille, quàm Episcopus? Jubet enim uni alicui literas inscribi Dominus, qui reliquis faceret copiam: quòd non solus, qualem vos fingitis, *Episcopus*, sed quivis e cœtu coadjutantium presbyterorum poterat, cui decoris & ordinis tenendi gratia, non jubendi & imperandi autoritas, sed in communi concilio, vicaria præsidendi dignitas collocata fuerit.

Quid me vetat ratiocinari pari confidentia? *Presbyter notatur voce Angeli, ergo presbyter præcellit Episcopo.* Certè sic differentis neque tam præceps temeritas, & longè fuerit cordatior ratio. Nam presbyteri nomen semper apud Apostolos honoratum, comperias, Episcopi contrà nullo dignitatis splendore insignitum: nec abi t ab illa consuetudine usus primitivæ Ecclesiæ, quam *communi presbyterorum consilio gubernatam fuisse, patres ferè omnes & Pontificii Canones fatentur, antequam Diaboli instinctu*

stinctu scinderetur in diversa studia. Sed hic conscientiam tuam interrogo; num Christianæ sit modestiæ & humilitatis, pro fastu & superbia vetiti imperii tam longè petitis & obtortis argumentis contendere? Locum Scripturæ vides in quo enarrando quisquis suo abundat sensu: & cujus sententia interim, qualiscunque demum fuerit, opinioni vestræ ne favet quidem. Hinc tamen sibi colorem & fucum quærit ambitio. Alius angeli nomen collectivè intelligit pro toto Ministrorum cœtu. Hic pro uno pastore cujus humeris totum onus sustinebatur, dum aberant reliqui: Ille pro Præside concilii suffragiis electo, qui præsidendo, sententias rogando, referendoque consessum moderaretur. Quare cum in tanta Interpretum varietate de sensu loci indubitato non constet, insignis est temeritas ambiguâ Scripturæ sententiâ munire Imperii vitium, quod districtissimis alibi verbis Salvator vetuit. Eadem ratione proteri potest illa superior objectio, *communitate scilicet nominum non tolli differentiam rerum*. Unde concludunt homines vestri ὁ μάλα διαλεκτικοί, Episcopum Presbytero digniorem & majorem esse, quamvis unum idemque nomen utrisque promiscuum sit. Sed quia Sophismatis illius vanitatem jam ante difflavi, sufficiat dixisse si salvo rerum discrimine nomina communicentur, Episcopo Presbyterum majorem esse. Huic enim conclusioni ratio favent & omnia Logicorum subsellia. Sed invictioribus id argumentis post extorquebo.

Nunc nos revertamur ad Paulum, qui Eph. 4. recensens precipua Ecclesiæ munera *Pastores & doctores* nominat, certè non omissurus eximium Episcoporum

piscoporum ordinem & gradum, si quidem tunc inter presbyteros eminebat. Nam ipsi Papales Episcopi, quanquam superbuli, presbyteris tamen parochis denegare Pastorum nomen non sustinent, utpote cum animas sibi commissas pabulo verbi nutriant. Quæ sententia, si vera est, debuisset Paulus inter pastores distinguere, sicut Apostolos ab Evangelistis, & hos ab ordinariis pastoribus, distinxerat; Nam cum omnes hi pastores essent, sed graduum quadam diversitate differentes, alium ab alio Paulus distinxit & dissepsit, idem procul dubio facturus in Episcopis, si vocatio & munus illorum à munere & functione cæterorum presbyterorum diversum abiret, vel gradu distingueretur. Quamobrem examinato diligentius Pauli catalogo, dubium non erit Episcopos nomine Pastorum contineri, quod presbyteris passim in Scriptura tribuitur: cujus omnia loca ne excutiam, duo sufficient: Act. 20. & 1 Pet. 5. Verùm haud alienum fuerit ab hoc Pauli inspecto catalogo qui quinque tantum gradus recensuit, ambitiosam posterorum diligentiam notare, qui fœcunda dignitatum & titulorum scaturigine, *Papas, Primates, Patriarchas, Cardinales, Metropolitanos, Archiepiscopos, Parochos, minutos presbyteros, Archidiaconos, subdiaconos, præcentores, succentores, concentores, Acolythos, Ostiarios*, & infinitam in Ecclesia negotiantium & cauponantium turbam invexerunt. Et ita defunctus, quod primitus probandum susceperam, ad secundum accedo.

Ius præsidendi scilicet *& ordinandi excommunicandique non solis Episcopis deberi jure divino*, quanquam illo sibi arrepto supra socios semet arrogantiùs efferunt.

efferunt. At jus divinum hîc intelligo, non quod ex placitis & hominum opinionibus emergit; sed quod è sacris tabulis & cœlestibus archivis depromitur, in quibus cum ne verbum, imò ne verbuli reperiatur apex, quo juris illius privilegium nititur, facessat insolens illa juris divini ostentatio. Quis enim nisi mentis impos existimaverit, rem tanti momenti, è qua (ut vestris placet) Ecclesiæ vita, salus, incolumitas, successio, Pontifex, & tota familiæ concatenatio dependet, ab Apostolis fuisse prætermissam? quos nulla piacula solverent à supina negligentia, si juris illius tam necessarii mentionem facere omisissent, quod homines vestri tam operosâ diligentiâ & accurata industria prosecuti fuerunt. Sed hæc, ut nosti, sine scelere ne quidem cogitari possunt. At argumentum, quod inde mihi subnascitur, tale est.

Ius illud in quo primaria dignitas Episcopi vertitur & quo Presbyteros excellit; aut erat Apostolicis temporibus, aut non erat. Si non erat; unde nunc emersit? qua fronte vindicatur? quo colore defenditur? sin erat; unius modò verbuli testimonium peto quo vel leviter probetur, quod tam audacter dicitur. Nam si debuit unus aliquis præfici & præsidere Presbyteris, qui Episcopus vocaretur, cur Apostoli Presbyteros ipsos, insigniunt nomine Episcoporum? Obsecro curam & diligentiam eorum, qui de gradu Episcopali tantum solicitudinis induunt, ne sese in ea parte gnaviores Apostolis aut diligentiores putent. *Sed dices communitate nominum non tolli differentiam rerum; itaque jus præsidendi, ordinandi & excommunicandi, solis Episcopis*

Episcopis fuisse commissum. At unde probabis Apostolorum tempore inter Presbyteros & Episcopos differentiam fuisse? Communitas nominum in scripturis sacris obvia est, rei differentia nusquam apparet. Ego contrà sic rectè statui puto; ubi plurima nomina ad rem eandem significandam adhibentur, illic è vocabulorum communitate, rei quoque communionem colligendam esse. Non negant vestri presbyteros in Scripturis ἐπισκόπους, προϊσαμένους, προεστῶτας, ἡγουμένους, & id genus vocabulis naturam muneris exprimentibus significari. Et quid igitur impedimenti mihi objicitur quamobrem è vocum illarum communitate ad ipsius muneris communionem non liceat ratiocinando procedere?

Cur enim unus ex iis, qui communi voce vocantur, sibi arrogabit & nomen & jus Episcopi aut προεστῶτος, cum omnes presbyteri dicantur Episcopi & προεστῶτες, & ab eodem Domino jus idem eandemque potestatem nacti sint? Sic enim Paulus ad Timotheum Epist. 1. cap. 5. *Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habentur, ii maximè, qui laborant in sermone & doctrina.* Ubi nunc superior ille gradus Episcoporum? Excellentissimi in Ecclesia sunt Presbyteri, qui tradendæ & propagandæ doctrinæ Evangelicæ incumbunt; Igitur Episcopis vel in ordinem Presbyterorum ingrediendum est, vel ab omni dignitate & excellentia Ecclesiæ exeundum erit. Quum enim Paulus ageret de honorandis Ecclesiæ Pastoribus & Ministris ordinariis, eos procul dubio significavit, qui primum in Eccle-

siastico

siastico ordine gradum obtinebant. Ecqui enim unquam in mentem venerit, Paulum, cum de honorandis Ecclesiæ Pastoribus sermonem haberet, prætermisso superiori gradu de inferioribus tantùm facere mentionem? at Paulus eos honore præcipuo dignos asserit, non qui manus imponunt ordinandis, qui præsunt & imperant ordinatis (quæ dignitatum privilegia solis Episcopis injustè vendicant Pontificii) sed *qui laborant in sermone & doctrina*. Imò ne cui scrupulus hæreat, ipsis presbyteris legitimam illam & decoram Ecclesiæ præsidendi autoritatem concedit Apostolus, his verbis: *Qui bene præsunt presbyteri*. Quare mihi quidem liquere non potest, quæ sit illa ratio, qua presbytero præferatur Episcopus.

Sanè deploranda illa, quam adhibetis distinctio, *Episcopi communiter & propriè accepti*, risum magis provocat, quàm causam juvat: ubi est enim in universa Scriptura locus in quo nomen Episcopi propriè dictum (loquor è sententia vestra) alicui tribuitur, qui presbyteris ordinariis Ecclesiam doctrinâ juvantibus superior est. Promiscuè enim Episcopus dicitur & Presbyter, qui commodis Ecclesiæ pro jussu & mandato Domini consulit. Hinc enim est, quod Ecclesiis præpositi *Pastores* nominantur, quia pascunt gregem Dei. *Doctores*, quia rudes animos cœlesti doctrinâ imbuunt. *Episcopi*, quia mores, & doctrinam suorum inspiciunt, observant & speculantur: προεστῶτες, quia præsunt & præsident exempli & doctrinæ bonitate: *Duces*, quia reliquis ad cœlestem patriam iter & viam præeunt. *Presbyteri*, quia gravitate & san-

& sanctitate morum, quæ cum seris annis & canitie plerunque maturescit, lubricam aliorum vel juventam vel incogitantiam moderantur.

Sed jam mihi probandum est, jus quoque ordinandi presbyteris concessum fuisse, quod hoc Testimonio evincitur: *ne negligito* (inquit Paulus ad Timoth. ep. 1. cap. 4.) *donum quod in te est, quod tibi datum est ad prophetandum cum impositione manuum presbyterii.* Ubi gratiam Timotheo datam ait imponentibus illi manum Presbyteris, qui in cœtum unum consiliandi causa convenerant. Πρεσβυτέριον enim pro presbyterorum consessu poni, tam verum & vulgatum est, quàm Senatum pro Seniorum Concilio intelligi. Presbyteros autem non pro solis Episcopis, sed omnibus Ecclesiæ Præfectis poni, quis dubitet, qui versum sexagesimum sextum capitis vigesimi secundi apud D. Lucam & versum quintum capitis vigesimi secundi Actorum legerit? *Igitur cum à presbyteris ordinatum fuisse Timotheum affirmet Paulus, consequens est jus ordinandi presbyteros habuisse mandato & instituto Dei, quanquam hominum artificiis & dolis idem postea fuerit derogatum.* Quo circa si differentia ulla inter Presbyterum & Episcopum detur (quam dari negamus) presbyteri certè suâ dignitate, quàm longissimè præcedent Episcopos; *Illis enim jus præsidendi ordinandique datum fuisse, his nullibi concessum, legimus.*

Sed quia nihil pertinaciæ vestræ nisi magnâ contentione extorquetur, renovandum est certamen tibi pro tuorum Episcoporum autoritate, mihi pro dignitate presbyterorum depugnantibus. Sed ut ante dixi, nec plumbis Scho-

læ, nec rubiginosis ingenii humani telis, sed ancipiti Scripturarum gladio usurus sum, quo strumam Episcopalis vestræ superbiæ fodiam. Ergo ad rem. Si discrimen ullum inter Episcopum & Presbyterum inveniri possit, dico Presbyteri dignitatem Episcopi decore longè illustriorem esse, & quidem nixus his argumentis.

Qui Christi tum mandatis, tum interdictis, & Apostolorum monitis diligentiùs obediunt, haud immeritò digniores habendi sunt illis, qui laxis eadem auribus & negligentibus animis accipiunt. Sed presbyterorum exactior & addictior obedientia : ergò dignitas venerabilior: Majorem nemo negaverit, qui modò norit, in civitatis regimine civem bonum & principi suo fidum malè parentibus & imperium detrectantibus præferendum esse. Minoris in promptu probatio est. *Qui labore indefesso Evangelium prædicant, qui sinceris Sacramentorum alimentis pascunt gregem Dei, qui Megistanas & Principes terræ non æmulantur, qui imperium non exercent nec dominantur in Clerum (quorum hoc præcisè vetat, illud districtè jubet Dominus dominantium) illi certè digniores sunt illis, qui non verentur in vetita irrumpere, neque posthabere mandata. At presbyterorum in concionibus exactior labos, in sacramentis diligentior assiduitas, in vetitis major modestia. Quare Episcopis suisque deque utrumque habentibus digniores.* Majoris omni exceptione major est veritas. At minorem ipsa penitus probat experientia. Quotusquisque enim Episcoporum reperitur, cui vel voluntas docendi vel superest facultas? Quotusquisque Sacramentis administrandis, vel anniversariam operam; aut diœcesi regendæ

 anni

anni trientem impendit? At in vetito imperio quantâ licentiâ agunt? ubi elatius supercilium? ubi tumidior fastus? ubi acerbior severitas? ut facilè appareat illis imperare magis velle, quàm posse.

Nomen, quo dignitas & honor insignitur, præstantius est illo, quo labor tantùm & opus denotatur. Sed presbyteri nomine dignitas continetur. Majorem nemo negaverit, cui sinciput sanum est. Et de minore non dubitaverit, qui in Scripturis fuerit exercitatus, nam in illis hoc nomine soli decorantur, qui ætate & prudentia cæteris eminent. Unde Pauli illud effatum, 1 Tim. 5. *Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habentur, &c.* Quo satis manifestum est, honorem & dignitatem eo nomine contineri, quod præmium & reverentiam promeretur. Jam verò laborem & onus & curam & solicitudinem Episcopi nomine contineri, non mihi dicenti, sed Paulo affirmanti crede. Sic enim ille Actorum 20, v. 28. & 1 Tim. 3. v. 1. *Qui Episcopatum appetit, ille bonum opus desiderat.* Bonum quidem opus, sed opus tamen, cura, vigiliis, solicitudine plenum. Rursus idem ad eundem, 1 Tim. 5. *Adversus presbyterum accusationem ne admittito, nisi sub duobus aut tribus testibus:* Quasi dicat homines tali honore & dignitate tem ere nec accusandi, nec accusatio eorum ad cognitionem facilè admittenda est: quod ipsum capite eodem diligentiùs adhuc exprimit. *Presbyterum*, inquit, *ne increpato, sed hortare ut patrem.* Quemadmodum enim omnis honor & reverentia parenti debetur à filio; sic omnis observantia & cultus à fidelibus præstandus est presbytero. *Firmum igitur ratumque est, nomen presbyteri*

byteri dignitate plenum, nomine Episcopi laboris & curæ referto longè excellentius, ipsumque presbyterum Episcopo potiorem esse. Sed aliud præsto est argumentum.

Nomen illud, quod semper priori loco collocatur quoties cum Episcopi nomine conjungitur, illud & dignius est & præstantius. Sed Presbyteri nomen semper primas tenet. Ergo. Sanè quod majorem repudies nihil causæ est: Sic enim vestri, cum Petri ostendent eminentiam, à præposito Petri nomine deducunt argumentum. Minorem verò ex ipsis Scripturæ verbis ad oculum demonstro. Sic enim Actor. 20. v. 17. *Missis autem Mileto nunciis Ephesum: accersivit presbyteros Ecclesiæ*, quibus v. 28. ait inspectionem Ecclesiæ commissam fuisse, quos ea quoque de causa Episcopos vocat. Et ad Titum idem ait, cap. 1. v. 5. *Hujus rei gratia reliqui te in Creta, ut quæ reliqua sunt pergas corrigere & constituas oppidatim presbyteros*; & v. 7. *Oportet enim Episcopum inculpatum esse &c.* Sic ipse Petrus 1. ep. cap. 5. v. 12. *Presbyteros, inquit, qui inter vos sunt, precor ego presbyter ac testis afflictionum Christi, ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ ἐπισκοποῦντες. ubique presbyter Episcopo prior ratione loci; potior ergo dignitate.* Sic Divus Johannes se bis Presbyterum, & D. Petrus semel Synpresbyterum vocat, utpote quo in nomine cumulus & apex continetur Ecclesiasticæ dignitatis. Supersunt alia rationum robora.

Illi ad quos in rebus arduis, controversiis implicatis, dissidiis periculosis primitiva confugiebat Ecclesia: quibus aderat præsens & auxiliator Spiritus: qui decretis è cœtu suo emanantibus moderabantur Ecclesiam: quos sibi socios & collegas in Conciliis generali & provinciali adsciscebant Apostoli, qui secundum in Synodis

dignitatis locum obtinebant: illi certè præclariori dignitate habendi sunt, quàm cæteri Ecclesiæ Ministri, qui neque nomine neque loco in Conciliis conspicui sunt aut notabiles. Sed presbyteri tales sunt. Ergo Episcopis digniores. De Majore vestri dubitare nec possunt nec debent, qui dignitatem in Episcopos suos conferunt pro gradu & loco, quos in Conciliis obtinuerunt. Minorem è Scriptura stabilio. Actor. 15. ver. 2. *Orta igitur seditione ac disceptatione non exigua, &c. statuerunt ut ascenderent Paulus & Barnabas & quidam alii ex illis ad Apostolos & Presbyteros Hierosolymam de hac quæstione.* Et ver. 6. *Congregati sunt Apostoli & Presbyteri ut disceptent de hoc negotio, &c.* Hinc luce clarius est, Ecclesiam obortâ disputationum implicatarum caligine confugisse ad Presbyteros, ut eorum radiis discuterentur: Eosdem Apostolorum [illegible] dignitate proximos, & officio illustres fuisse.

Sed animum ad sequentia adverte: v. 22. *Tum visum est Apostolis & Presbyteris cum totâ Ecclesiâ, delectos ex se viros mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, &c.* ver. 23. *Et ista per manus eorum scribere: Apostoli & Presbyteri & fratres iis qui sunt Antiochiæ salutem.* ver. 25. *Visum est nobis concorditer coactis &c.* ver. 28. *Visum est Spiritui sancto & nobis, &c.* Quibus omnibus Presbyterorum dignitas, Spiritus Sancti præsentia, decretorum faciendorum potestas, factorum promulgatio, totaque denique Syllogismi Minor disertissimè probantur. Visne quid amplius? Nondumne morositati tuæ satisfactum est? Videsne usquam tuos Episcopos? Quæ illos nubes operuit in hoc generali Concilio? Quibus illi latebris occuluntur, dum

tantâ celebritate, tantâ frequentiâ Synodus aperitur? Quid hoc rei est? Num generale Concilium habetur sine Episcopis? Quàm novum hoc & insolitum vobis, qui solis Episcoporum togis effarcitis Concilium? Sanè nos hoc exemplo moniti non verebimur asserere, Presbyteros dignitate Episcopis potiores esse, & Concilia generalia sine Episcoporum affluxu ritè celebrari posse.

Sed operæ pretium est videre, num in ipsam provincialem Synodum fuerint vocati. De ea re sic accipimus Actor. 20. v. 17. *Missis autem Mileto nunciis Ephesum accersivit Presbyteros Ecclesiæ.* Hîc liquet in re gravissimâ sine Presbyteris nihil ab Apostolis tentatum fuisse, Presbyteros Apostolis in omni consultatione socios, in deliberationibus proximos esse: Minori denique satis & abundè asserta, conclusionem meam immobilem esse. Sed hoc in loco assurge paulum & intuere non Petrum, sed Paulum Ecclesiæ Rectorem & Monarcham. Non enim Petrus hîc decreta, quibus universa obtemperet Ecclesia; sed Paulus facit. Imò respice concilium, haud dubiò legitimè vocatum & tamen inconsultò Papâ. Animadverte denique datam presbyteris autoritatem exigendi lupos rapaces è grege Dei. Sed forsitan dices, in Provinciali hoc concilio interfuisse Episcopos. Ego reverà non nego. Sed quinam erant illi, qui Episcopi vocantur; nonne iidem qui Presbyterorum nomine antè denotantur?

Huc ergo recidit tua pertinacia, ut posito inter Episcopum & Presbyterum discrimine, fatendum habeas, Episcopi dignitatem infra Presbyterum

esse, quod præfractè negasti, vel Episcopum & Presbyterum unum idemque muneris & autoritatis nomen esse, quod invitus concedis. Et certè cum Scriptura sentienti non major inter Presbyterum & Episcopum differentia erit, quàm cum vulgo loquentibus inter Ecclesiæ Ministrum & Ecclesiæ pastorem discrepantia est. Sunt enim Synonyma. Sic posita tandem paritate imò, indentitate Presbyteri & Episcopi, quam immanis absurditas est aliquid Episcopo concedere, quod Presbytero denegas? Huic jus præsidendi, ordinandi & excommunicandi negas; tribuis illi. Quænam est paritas, ubi unus ad omnia Ecclesiæ officia admittitur, alter iisdem excluditur? Certè si divina vos non movet autoritas, moveat ratio, ne degeneretis in Belluas. Jamdudum Presbyteris maxima concessistis, cur arcetis illos minoribus? Diabolos ejicere, Christum è farina fingere, inter tralatitia opera est. Num regimen Ecclesiæ, num ordinatio Ministelli, vel excommunicatio improbi tam arduum, tam mysticum est, ut non debeat his committi, quibus in cœlum & inferos potestatem dedistis? & tamen his non concessis corruit, quam fassus es, paritas.

Verùm sicuti jam ante, nequicquam frendente arrogantissima vestra ignorantia, probavi Presbyteris jus præsidendi, ordinandique datum fuisse, & Episcopis nullibi concessum; ita nec arduum est evincere *potestatem excommunicandi* Presbyteris competisse, utpote præconibus Euangelii, & ligandi solvendique autoritate instructis, omniaque in Ecclesiæ cura & Sacramentorum ministerio munia obeuntibus, quæ ab exercitatis maximè

Episcopis

Episcopis exerceri possint. Igitur cum claves acceperint Regni coelorum, excommunicandi facultas, quæ clavibus his potissimùm utitur, concessa simul illis & attributa fuit. Quod in negotio incestuosi illius 1 Cor. cap. 5. facilè indicatur, ubi Ecclesiæ facultatem ejiciendi nequam hominem concedit Apostolus.

Quid ad hoc homines vestri regerunt? Sanè lepidum aliquid & nunquam satis ridendum. *Septem stellæ* inquiunt, *Angeli sunt septem Ecclesiarum;* Apocal. 1. ver. 20. hoc est, pictorum more humano capiti cervicem equinam jungere? Quæ hic cognatio rerum, quæ affinitas, quæ connexio? Quid hoc portenti est? *Septem stellæ sunt septem Angeli: Ergo Episcopus major est Presbytero.* Si ulla est in bestiis ratio, crede sic asinos differere. Et tamen hic ratiocinandi modus vobis perfamiliaris est. *En inquit Petrus, duos gladios:* Ergo subjungit cardinis pasta dialectica; papa potestatem habet temporalem & spiritualem. *Tibi dabo claves*, inquit Christus, alloquens Petrum. Ergo papa est caput Ecclesiæ. *Pasce oves.* Ergo papa est Rex, Monarcha & Dominus Dominantium. Videor audire, quod apud nos pueros in Scholis logicorum cachinnis exsibilabatur. *Baculus stat in angulo, ergo Sacerdotes non debent nubere.* Credo te ad hæc flagitia, quanquam sis ferox, ingemiscere. Nosti enim ex loco allegorico nihil solidè concludi, vetus enim & usu probatum, *Theologiam symbolicam non esse argumentativam.* Deinde quanquam per stellas intelligantur pastores Ecclesiarum, quid hoc ad probandam episcoporum supra presbyteros eminentiam?

Sanè non inconcinnè pastores ad Ecclesiam, nec illiberali metaphorâ referantur. Cum. n. Ecclesiæ comparentur candelabris, rectè Ministri illarum comparantur lucernis, utpote quorum officium est prælucere cæteris, tum puritate doctrinæ, tum innocentiâ morum. Mat. 5. ver. 15. Joh. 5. ver. 35. Cum Ecclesia comparetur cœlo, Ministri stellis non absurdè assimilantur. Cum Ecclesia vocetur regnum cœli, non absonum est Ministros ejus Angelorum nomine decorari. Sed hæ voces illis impositæ non sunt ad provocandam ambitionem, superbiam & appetitum dominationis in socios: sed ad repetendam renovandamque muneris & officii sui memoriam, ad excitandum studium promerendæ tantæ dignitatis; ad excitandam industriam, qua respondeant spei de se conceptæ, qua satisfaciant denique expectationi sui; Col. 4. v. 17. 2 Tim. 4. v. 3. *ut servent depositum*, 1 Tim. 6. ver. 20. *quod curæ illorum commissum est*: ut immaculata luce morum & doctrinæ populum Dei, velut Stellæ irradient. 1 Tim. 3. ver. 2. ut memores acceptæ à Deo erga fideles curæ (Psal. 91.) cum fide & diligentia Angelorum instar exequantur creditum sibi munus, in salutem eorum quibus famulari jussi sunt. Heb. 1. v. 14.

Imò his ipsis vocabulis diligentia eorum & fides de præmio & solatio admonentur. Nam cum stellæ sunt in dextra Domini, de præsidio & tutela certi securique sunt (Joh. 10. v. 28.) quis enim illos eruat è manu potentis?) quamdiu haustam à Sole justitiæ lucem sinceram & nitidam in populum sibi traditum transfundunt. Dum Angeli sunt, nuncii, legati Dei de præmio navatæ operæ dubitare

tare non possunt, si nihil ad fidem & industriam in perfungenda legatione reliqui fecerint. In hos usus & hæc commoda fulgentibus his titulis Ministri decorantur : non ut illis in superbiam abutantur, & fastum sibi indecorum, aliis gravem, quod Episcopis vestris in more est, qui locum omnem, dignitatem omnem sibi vendicant, & Ministris reliquis nihil concedunt, nisi quod tenuiter admodum & malignè ab illis defluit & scintillat. Nam sicut in Apocalypsi Asiaticarum Ecclesiarum Ministri stellæ vocantur, sic omnes ubique omnium Ecclesiarum pastores, dum ipsi sanctitate fulgentes facem aliis præferunt, stellæ sunt & meritò vocantur. Fulgent enim in oculis Ecclesiæ; Sed unum enixè bonis cavendum est, ne studio magnificentiæ & ambitione temerariâ splendorem fratrum sociorumq; conentur præstringere. Quo crimine cum Episcopi vestri jamdudum infames sint; eâdem objurgatione flagellandi sunt, quâ Diotrephes olim eâdem insaniâ percitus à Divo Johanne perstrictus fuit. Epist.3. Et hæc quidem pro tuenda presbyterorum dignitate, refutandaque tuorum Episcoporum superbia, dicta sunto.

Jam ad objectionum tuarum postremam accedo. *Tito*, inquis, *& Timotheo non nego jus ordinandi & excommunicandi, utpote Episcopis & speciali Apostolorum voluntate id juris consecutis*. Quod effatum quibus Scripturæ testimoniis innixum sit, agedum videamus. Paulus *reliquit Titum*, inquis, in *Creta*, hoc est, præfecit illum Ecclesiæ Cretensi Episcopum, & 1. Tim. cap. 1. *Rogavi te*, inquit Paulus, *ut remaneres Ephesi, & manus ne cui citò imponito*, & 1 Tim. cap. 5. *Adversus presbyterum accusationem ne admitti-*

 to,

to, nisi sub duobus aut tribus testibus. Hinc, inquis, manifestum est Timotheum & Titum Episcopali dignitate & potestate instructos de ordinandis & judicandis presbyteris autoritatem accepisse, postquam ille Ephesi, hic in Creta constituti essent ab Apostolo Episcopi. Sed priusquam argumenti nodum, si quis forte sit, exscindimus, intueri primò decet num ea quæ dicuntur, vel Tito vel Timotheo convenire possint. Est enim hoc receptæ veritatis, Episcopo sedem certam in quâ suo muneere fungeretur assignatam fuisse: Jam verò quis nescit Titum & Timotheum Pauli Comites & peregrinationis socios sedibus incertis jactatos varias orbis partes perambulasse, non magis hujus quam illius gregis curæ invigilantes.

At Episcopis & ordinariis Ecclesiæ pastoribus mandatum sibi loci vel gregis curam deserere nefas erat. Hinc illæ hortationes. 1 Pet. 5. *Pascite Dei gregem qui penes vos est.* Tit. 1. *Constitue presbyteros oppidatim.* Act. 20. *Attendite vos ipsos & totum gregem Dei, in quo vos Spiritus Sanctus constituit Episcopos ad pascendum Ecclesiam Dei.* Sua enim cuique Episcopo Sparta quam ornaret, à cujus statione discedere cœlestis militiæ flagitium est. Igitur qui Timotheum & Titum, imò Petrum ipsum & cæteros Apostolos fuisse somniant Episcopos, næ illi Domestico præconio suæ ignorantiæ testes convocant. Nam Episcopum qui ponit, & parœciam ponat necesse est, sine qua dari nequit Episcopus: Hanc autem ubi gentium Petro & Paulo, & Timotheo, & Tito daturi sint homines vestri, relinquo illorum audaciæ qua nullam non veritatem adulterant. Nobis hoc certum est, Apostolos &

Evangelistas non particulari populo, sed toti gentium universitati datos Doctores, pro rei usu et mandato Domini, modò huc, modò illuc converso itinere omnium commodis et saluti juxta consuluisse: quare non inepti tantum, sed & impii judicandi sunt qui dominationis suæ stabiliendæ gratiâ, Apostolos & Evangelistas ex superiori dignitatis ordine, ad Episcopatum detrahere non verentur.

Sed ipsa jam Pauli verba ponderemus. *Reliqui te inquit, in Creta.* Rectè, Quid jam? Num igitur Cretensis Episcopus ilicò prodit, quia relictus in Creta? Nihil tale extat in Apostoli verbis: è quibus hoc apparet breviusculæ moræ causa, & peragendi specialis negotii relictum in Insula Titú, Subjungit enim. *Quum misero Artemam ad te, aut Tychicum, stude venire ad me Nicopolim: Nam illic decrevi hybernare.* Respondent vestri è patrum scilicet sententia Cretensem Episcopum fuisse Titum, sed ob id à Paulo accersitum, ut institutis & præceptis illius imbutus, ad suos rediret doctior. Honesta oratio. Sed cur amabò gregem suum Titus desereret ut Pauli colloquio erudiretur, cum hac ipsa Epistola satis ab Apostolo instituatur: cum & aliæ, si quid monendum superesset, commeare possent Epistolæ? Num hoc in more positum Paulo suis erudiendos ad se vocare? Nonne doctrinæ & institutionis indigentibus ipse solitus ultro accedere: & si quando retardaretur, suæ præsentiæ defectum literarum vice supplere? Sed quid in re perspicua verbis abutimur? Ipse Paulus jam morti vicinior *Titum à se in Dalmatiam profectum fuisse testatur*, 2 Tim. 4.

Et

Et quod in negotio Titi jam responsum est, idem in Timothei causa valet, *quem rogavit* Apostolus profecturus in Macedoniam *ut remaneret Ephesi.* Nec enim hanc consecrandi Episcopi formulam, ut opinor, agnoscitis, nec rogandus videri potest Timotheus ut in parœcia sua remaneret, si curam ejus Episcopalem jam susceperat, nisi fortè putes Timotheum eo vitio laborasse quo jam plerique vestrum laborant, quibus Ætna gravius onus videtur parœciæ suæ curis & muneribus alligari. Sanè ipsa loquendi ratio satis arguit, ob id rogatum fuisse Timotheum ut Ecclesiam illam præsentia sua firmaret. Quod ne videar sine idonea autoritate effari, inspice Historiam Divi Lucæ, qui cap. 20. Actor. narrat, quemadmodum Paulus confecto illo itinere, cujus ipse meminit in prima ad Timotheum, eundem sibi rursus itineris & peregrinationis suæ socium asciverit. Nec obscurum est quod instante jam Martyrii triumpho Paulus illum evocaverit Romam. 2. Epist. Timoth. cap. 4. *stude venire ad me citò: Nam Demas me dereliquit.* Et in Epist. ad Hebræos *Scitote Timotheum fratrem nostrum liberatum esse, cum quo si celeriùs venero, visam vos.* Quare te jamdudum confitentem audire videor quod Ephesi non subsisterit; quo concesso corruit Episcopatus qui sine certa fixaque sede, nullus est. Sed de Timotheo & Tito Pauli sive Ministris sive συνέργοις (utroque enim nomine vocantur. Actor. 9. 1. Thess. 3.) quos homines vestri fingunt Episcopos fuisse, pro modulo literarum, satis dictum est.

Nunc ad examen vocandum est aliud tuum argumentum, quo Episcopi ὑπεροχὴν probare niteris

teris è verbis Divi Pauli. 1 Timoth. 5. *Adversus Presbyterum accusationem ne admittito, nisi sub duobus aut tribus testibus.* Ubi tamen parum animadvertis te principium petere. Negamus enim & cum ratione pernegamus, Timotheum fuisse Episcopum. Argumenti tamen tui vim spectemus. *Iudex*, inquis, *superior est iis quos judicat.* Sanè. Sed quid inde concludis? Enimvero si Divus Paulus in persona Timothei cunctos officii sui monitos voluit Ecclesiæ Pastores, nihil ex hoc loco stabilimenti accedet tuis Episcopis: Sin autem Timothei personam urges, eamque no egrederis, quid efficis nisi Timotheum reliquis superiorem fuisse; quod à nostris non negatur: erat enim Divi Pauli συνεργὸς & laborum socius, & particeps Apostolici muneris, consors Evangelisticæ dignitatis. Hoc tamen in loco si diligentius circumspicimus apparebit, nec ipsi Timotheo Regiam, absolutam & ἀνυπεύθυνον judiciorum potestatem in Ecclesia concessam. Sed omnia ordine legitimo consuetoque Ecclesiæ moderamine temperanda fuisse. Sunt enim hæc ipsius Pauli verba. 1 Corinth. 5. *Nonne de iis quæ intus sunt vos judicatis?* Quæ verba spectatissimi quoque vestri ordinis de Ministris & Pastoribus quibusvis dicta interpretantur. Quare quemadmodum non solius Timothei partes erant peccatores & reos coram omnibus reprehendere: quanquam eò loci specialiter facere Timotheus jubetur: ita non solus Timotheus judicare Presbyteros, sed cum aliis unà simul Ministris debuit. Quare axioma illud tuum de Judicis Superioritate nonnihil vacillat. Licet enim judicare sit aliquid majus quàm judicari, tamen non ideo Judex semper judicato major

est.

est. Potest enim Senator ab ordinis Senatorii viris judicari; imo Regum causæ ab iis judicibus disceptantur, quos & legit ipse Rex, & judiciis præfecit. Quare & illius argumenti impetum frangi vides.

Sed repetamus argumentum, quo Titum & Timotheum Episcopos *propriè dictos* fuisse contendis, eoque nomine potestatem ordinandi obtinuisse. Sic ais, monet Timotheum Paulus 1 Timoth. 3. *ne cui manus citò imponat*; Tito mandat, ut *in Creta constituat Presbyteros*, unde concludis audacter, eos solos ordinandi jure polluisse. Qua in re si te falli dixero, noli putare me quicquam derogare judicio tuo, quod acutum & acre est; Sed incusare studium in te & affectum causæ quibus à veritate transversus raperis: credis enim χειροθεσίαν Presbyteris negatam, solis Episcopis propriam esse, eo quòd Timotheus apud Ephesios, Titus apud Cretenses impositione manuum Ecclesiæ Doctores, velut auspicatò, ad munus suum admittebat. Mendosè. Nec enim sequitur id presbyteris Ephesinis negari, quod Timotheo præcipitur: jubetur quippe aliàs Timotheus *lectioni, exhortationi, doctrinæque attendere*. Et alibi Titus, *sanam Doctrinam docere*: quæ si Presbyteris ideo velimus interdicta fuisse, sanè risu puerorum refutabimur. Hoc enim luculentissimis monumentis constat in veteri Ecclesia moris fuisse, ut à pluribus manus imponerentur. Sic septem viris illis, quos Diaconi nomen primos nobilitavit, non unus ex Apostolis, sed Apostoli manus imposuerunt. Actor. 6. Sic Paulo & Barnabæ manus impositæ fuere ab iis, qui Antiochenam Ecclesiam administrabant.

strabant, Act. 13. Sic Timotheo non unus modo Paulus, sed πρεσβυτερίου manus imposuit. Quare genus illud argumentandi perabsurdum est. *Timotheus & Titus imposuerunt manus; Ergò imposuerunt soli: Seclusis ab hoc jure cæteris Presbyteris.*

Non diffiteor tamen subinde temporis & rerum lapsu auctis jam ubique in numerosam multitudinem Presbyteris, unum aliquem ex iis electum fuisse, qui cæterorum nomine & vice manus ordinandis imponeret. *Sed ab initio* (de quo jam quæritur) *non fuit sic.* E qua paulatim consuetudine Episcopi dignitas & superioritas adolevit; factumque ut non presbyteri modo, sed Reges ipsi & Principes incredibili rerum humanarum ludibrio, novæ hujus & monstrosæ potestatis audacia proculcarentur. Cæterùm si tibi largiar Timotheum apud Ephesios, Titum in Creta solos impositione manuū usos fuisse, nihil inde causa tua vel auctior erit, vel melior: Nec enim id Episcopali authoritate, sed Apostolica potestate fecisse judicandi sunt; erant enim Apostolicæ curæ Vicarii. Nec audio nunc, quæ de veterum sententia ambitiosius ingeris: licuit illis abundare suo sensu. Mihi sanè videtur ineptum magno conatu & labore puteos effodere Traditionis humanæ, cum pateat profluens divinæ veritatis.

Sed hæc refutandæ illius argumenti consequentiæ dicta sunto: antecedentem examinemus, sed præfati statim in introitu χειροτονίας nomine totā electionem contineri. Nec enim ea Pauli mens est, ut Timotheus & Titus, omissis omnibus aliis, quæ ad peragendam ritè electionem spectant, soli

manuum

manuum impositioni vacarent: quorsum enim ea quæ in Episcopo eligendo requiruntur, tam accuratè, tam diligenter, paulò ante descripserat? Certè non solas manus, sed oculos & aures & animi judicium requirebat Paulus, ut fama spectatus, moribus probatus, nec subdola virtutum specie, sed vivis coloribus enitescens, Ecclesiæ regimini admoveretur: electionis verò curam Timotheo & Tito solis incubuisse quis affirmet? Nulli pontificiorum adeo frons deperiit, ut hoc audeat, ultro semet ingerente vel in oculos invitos veritate, non aliter scilicet antiquissimis temporibus Ecclesiæ Antistes, nisi Cleri totius judicio & plebis universæ consensu electos fuisse, sic ut meritò dici possit omnes ecclesiæ præfectos in Timothei & Titi personis officii sui hoc loco monitos esse. *Quis enim sanus hoc argumentum ferat? Paulus Timotheo & Tito præcipit, ne cui manus citò imponant: Ergò præter illos nemini jus fuit ordinandi?*

Nonne pari ratione dixerim? Tito præcipitur *sana doctrina, ergo reliquis à sanitate Doctrinæ desistendum est.* Sed hæc flagitiosa sunt; Quanto rectius illud, Timotheo & Tito præscriptam fuisse officii rationem, ut in hos tanquam in speculum cæteri intuentes, sui quoque muneris instituta & leges addiscerent. Sed quod Timotheum & Titum, hunc Cretensem, illum Ephesinum Episcopum fuisse contendis (loquor de tali episcopatu qualem vos procuditis) nullo scripturæ testimonio nititur, imo disertis Pauli verbis evertitur. *Rogavi te ut maneres Ephesi, quum proficiscerer in Macedoniam. Et reliqui te in Cretâ.* E quibus apertum est Timotheum & Titum temporis exigui moram ordinandis Ecclesiis

Ecclesiis illis ex Apostoli mandato impendisse. Nam commoratus Ephesi Timotheus à Paulo post trimestre è Macedonica & Græca peregrinatione reverso in Asiam comes expeditionis sanctæ assumitur; brevis igitur in Epheso Timothei mora & minimè episcopalis. *Iam verò Titum ivisse Nicopolim* Tit. 3. & postea *in Dalmatiam profectum fuisse*, 2 Timoth. 4. Paulus ipse testatur. Quod autem Paulus hac succedanea Titi & Timothei opera fuerit usus, à nemine negatur. At Timotheum omnium ecclesiarum ad quas ille veluti legatione functus est episcopum facere, hoc demum foret operosum hominem et multiplicem fingere. Nam et Corinthii et Philippenses et Thessalonicenses et Ephesii hunc sibi præsulem vindicabunt; certabuntque non pauciores de hujus episcopatu Ecclesiæ, quàm de natalibus Homeri contendunt urbes.

Sed à te quærendum puto quid scilicet excedentibus Epheso et Creta duobus his legatis factum fuerit illo præcepto *ne temerè manus imponerentur*? Exolevitne? Quis porro postquam illi alio cō migrassent, ordinandis quotidiè Ministris præerat? Credendumne χειροθεσίαν apud has ecclesias desuetudine intermortuam fuisse? Quid ais? opertum tuorum est hæc dubia solvere. Jam verò et aliud extricandum occurrit, cur Paulus convocatis Ephesinis presbyteris Actor. 20. In gravissima illa exhortatione nullam episcopi faciat mentionem, numquam eum nominatim appellet, cum tamen ille si cura et dignitate reliquis præcelleret, specialì nomine excitandus videretur: at Paulus omnes generatim presbyteros allocutus, *vos* inquit,

Spiritus

Spiritus Sanctus constituit Episcopos ad pascendam Ecclesiam Dei, præsente tamen Timotheo et itineris comite: ut arduum, ita splendidum munus (si suis humeris Ephesini episcopatus molem sustineret) aut aliàs opportunius effulgescere debuit, quam quum Paulus tam piè de salute ecclesiæ concionatus ad labores et vigilias præfectos côhortando obarmaret. Sed ne nosmetipsos his quæstionibus affligaremus, D. Paulus ipse disputacibus ingeniis omnem ansam eripuit, quum verbis expressis Timoth. appellat Euangelistam, 1 Tim. 4. qui gradus in ecclesia momentaneus fuit ab ordinarii pastoris munere diversus. Ephes. 4. Quare fatendum quidem est Timotheum et Titum pastores Doctoresque fuisse, sed Ecclesiarum et magnæ illius fidelium omnium universitatis. Non hujus Ecclesiæ, nec certi illius aut definiti loci. Damnandus autem vel error aliorum, vel increpanda malitia, qui Timothei et Titi exemplis ad primatum episcopalem stabiliendum abutuntur: Sed admiranda præcipuè vis veritatis, quæ sæpè ab hostibus suis voces extorquet, quibus ipsi se jugulant. Hinc enim Remenses 20. Act. haud diffitentur Apostolicis temporibus inter episcopos & presbyteros nihil fuisse differentiæ, & rem eandem vocibus diversis exprimi. Quocirca & sacræ Scripturæ oraculis innixi, & adversariorum confessione adjuti non dubitabimus, papæ tyrannidem, quâ sociis insultat, quâ ecclesias exagitat, quâ Superiores suos ludificatur, ut impiam & sceleratam fugere & detestari.

Quæstio tertia superest. NUM EPISCOPI PAPALES SINT VERI EPISCOPI?

COPI? Si enim tibi concesserim, Romano Pontifici jus esse imperandi Ecclesiis, & quidem divina nixum authoritate? Si porro mera quadam liberalitate tibi dederim, Episcopum jure divino Presbytero majorem & superiorem esse, magnus tamen nos urgebit scrupulus, num Episcopi vestri revera sint Episcopi, an specie tantum & umbra nominis Episcopos ementiantur: carent enim omnibus illis requisitis, quæ Episcopum absolvunt, non fumo tituli, sed luce muneris splendescentem. Ab hoc enim ordiri principio convenit, neminem jure dici posse Episcopum, qui non est revera Episcopus, nec enim de nominis umbra, sed substantia rei quæritur. Igitur cum de legitimo Episcopo disceptatur, non id respicimus quomodo vocetur, sed num id quod tali nomine vocatur, in se contineat. Quare cum D. Paulus Episcopatum indigitat *opus*; ipsa ratio concludit, ubi nec opus, nec munus, neque functio est, ibidem Episcopatum non esse.

Sed ut distinctius agamus, duo consideranda sunt, quæ Paulus requirit in Episcopo, unum est legitima vocatio, alterum legitimi muneris functio: quorum altero vel utroque si careant Vestri, actum est ilicet de Episcopatu, licet mille titulorum versicoloribus plumis superbiat. Jam vocatio qualis esse debeat, edisserit Scriptura; ut eligendi probentur mores, spectetur doctrina, ut probatus exinde spectatusque non nisi consensu eorum, quibus præfuturus est imponatur regimini; ejusdemque Scripturæ legibus functionis sanctimonia sancitur; ut gemino Verbi divini pabulo gregem nutriat, Sacramenta ex instituto Domini, non cerebri sui

commento

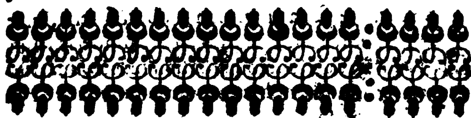
commento administret, ut firmet bonos, arguat malos, soletur infirmos, vitia denique verbi & disciplinæ gladio amputet, exscindat. Hæc Episcopi functio hoc munus est: hæc qui præstiterit, is demum magnus & illustris, quanquam inopis & ignobilis ruris angulo delitescat, apud pios, apud Angelos, apud Deum futurus est. Hæc qui neglexerit, licet & latè imperitet, & immensos reditus colligat, nec Dei Servus, nec Pastor, nec Episcopus est. Quomodo enim sit Episcopus, qui non exercet Episcopatum? Itaque non quæro de vestris boni maline, sed num reverà Episcopi sint? Qui enim esse possint, quos neque vocatio, neque functio legitima idoneos facit? Num miles est qui Sacramentum non dixit, qui nunquam sub pellibus agit, nunquam in acie stetit, in expeditione nunquam versatur? Sed nolim abire longius.

Vocatio Vestrorum qualis tandem est? quid in ea sancti, quid pristini & legitimi moris? Piget me tædetque de pudenda illa promercalium titulorum & redituum inter cauponantes nundinatione loqui, cujus flagitia & dedecora tanta sunt, ut ex probrarireis salvo pudore non possint. Sed ubi electio? ubi eligendi diligens & pia probatio? cum tamen sine electione nulla sit fueritve ordinaria vocatio: At de defunctione muneris quid dicam? quæ voces sufficiunt in querelam? ubi doctrinæ & verbi, ubi Sacramentorum administratio? ubi cura disciplinæ & morum? ubi solatia pauperum? ubi increpatio malorum? heu lapsæ res Romanæ! heu ruina florentis Ecclesiæ! non electi, non vocati; per ambitum, pecuniam, malas

artes obtruduntur ad regimen; obtrusi verò, nec docent, nec regunt, nec ulla parte muneris illius funguntur, à quo superbum & sibi dedecorum titulum arripiunt. At nobis interim tam ignava, tam socordi patientia utendum est, ut illos Episcopos, vel per somnium putemus nihil Episcopale, nihil illo dignum munere, nihil quod titulo respondeat, nihil, quod tanti nominis mensuram impleat, exercent?

Sanè per me licet, ut qui sordet, sordescat adhuc. Ego saltem Deo gratiis ago, quod nonnullas mihi tenebras deterserit, eundemque precari non desinam, ut discussâ quæ restat caligine, magis magisque jubar veritatis exoriatur in animis nostris, cujus amore & cupidine inductus, hoc quicquid est, ad te inscripsi, non magistri supercilio, sed humilitate discipuli, quo gratiorem non temerè reperies, si vel errantem reduxeris in viam, vel ignorantem meliora docueris. Vale & rescribe.

D. B. B.

D. B. B. S. P. D.

IOHANNES BASTWICK.

Ornatissime Domine,

UM apud animum meum reputo singularem humanitatem & compositos mores longè plurimorum hominum qui Papismum profitentur, ingentem induo fiduciam, hoc quicquid est scripti non displiciturú hominibus vestris: Multò minus Tibi; quem mira indolis & Naturæ suavitas finxit ad amabilem vitæ æquanimitatem, & cui hoc quantulumcumque est operis devotissima teneerrimæ mentis voluntate consecratur. Nec hic tantum fiducia stetit, sed errorum quoque veniam, si fortè in tam arduo conatu nonnulli animi humani caliginem illuserint, pollicetur. Nec injuriâ sanè sic mihi spondeo, utpote qui pravæ destinationis integer solâ rectè facti conscientiâ & ingenuâ cupidine promovendæ utriusque nostrum beatitudinis ad hunc laborem accedo.

accedo. Quis enim humanam industriam arguat, quæ in vindicandâ avitâ hæreditate, expellendaque Calumniantium iniquitate versatur? Quis non illum laude prosequitur qui jus suum sibi asserit, qui fraudes alieno Patrimonio insidiantium veritate & legibus opprimit? Quare cum ea res in humanis decori sit, in divinis certè erit illustrior.

Non enim hic de hæredio post mille casuum reciprocos æstus mox perituro agimus, sed de cœlesti Patrimonio inter inexhaustam felicitatis affluentiam in omnem æternitatem perennaturo. Nec ipsa solum rei gravitate, sed Dei jubentis autoritate ad curam hinc & diligentiam impellimur. Quocirca cum Papisticæ Religionis Mancipes ingens illud & divinum hæredium à nobis tanquam exteris & peregrinis, quibusque in judicio consistendi jus non est, avulserint, sibique solis vindicaverint, magnum me operæ pretium facturum putavi, si fraudes & calumnias usurpatorum, simulque jus nostrum *instrumentis*, *tabulis*, *testibus* edocuerim.

Quod ut ritè procedat in ipso limine fateor alterutram partem in gravissimo & perniciabili errore versari. Cum enim hinc inde tam oppositæ sententiæ, tam contraria axiomata teneantur, fieri non potest ut utraque litet veritati, è cujus sinu qui excidit in miseriarum Barathro periturus volvitur: Quod ipsum à prudentioribus vestris animosè asseritur. Cum enim *veri adoratores tantùm salvientur*, de reliquis jam perlata sententia est: & novimus quis sit ille decretorius stylus.

Quare non iniquè feres, Vir præstantissime, si in

re tanti momenti, & quæ tua permagni intereſt, conſcientiam tuam paullò ſtrictius interrogem, num è ſemita veritatis excidiſſe te non perſentias, cum ab Eccleſia noſtra devius ad Papiſticos conventus deflecteres. Quod non ideò dico, quaſi ſponte & deſperato ingenio, viſis melioribus, ad deteriora convolaveris; ſcio quantùm apud bonos ſæpè viros calumniæ valeant, quibus innocentiam religionis noſtræ adverſarii infamant.

Quis enim non moveatur, cum *hæreſin, ſeditionem, rerum novarum ſtudium, perduelliones in Magiſtratum, abolitionem humilitatis & jejunii, odium denique virtutis & bonorum operum* objectari nobis audiverit, & quidem tam pertinaci & impudenti clamore? ſcio quàm facilè nocens videatur, cui tam dira ingeruntur. Sed tui judicii eſt & moderationis, niſi re explorata, non accedere ad calcellum. Objecta ſi vera ſint, ſummo te jure ſubduxiſti à ſceleratis. Sin falſa (ſicut revera ſunt,) quanto te periculo in cœtum illum induiſti, qui ſola calumniandi & pudenda arte ſe tuetur?

Memoria tenes Chriſtum ipſum & Apoſtolos omnes ſimilibus vel iiſdem inimicorum telis petitos & ſæpè obrutos fuiſſe. Sed illorum reſponſa, quibus hoſtes jugularunt, etiam nos armant contra maledicorum inſaniam. Non auſim dicere (quia de tuo ingenio nihil humile cogito) te permotum fuiſſe Phariſaica illa arrogantis Papiſmi exclamatione, cum nobis *pauperiem exprobrat, & tenuis popelli colluviem ridet, cum ſæculi magnates, Patrum traditiones, omnia denique magna & illuſtria nobis infeſta vociferatur, cum miraculorum denique ſplendorem, & vocationis noſtræ rationem poſcit.*

Non

Non ignoro fluxas sæpè mentes his maledictis veluti machinis labefactas esse.

Sed interim miror homines vestros, cùm Pharisæorum infaustum exitum non nesciant, nefandas eorundem artes non exhorrescere. Quantum enim scelus, & quantis suppliciis expiandú? Viam veritatis velut objectis calumniarum scopulis occludere; nec ad suam tantùm, sed aliorum perniciem ingenio abuti. Nam cum unus tantùm *Deus* sit, & una *Deum* colendi ratio; quicunque rationem illam deserit, ille sibi & miseriæ suæ relinquitur. Et sanè, quamvis calumniæ primo impetu valeant, tamen à veritate deprensæ languescunt. Nec enim inde religioni vestræ robur, vel nostræ imbecillitas accessit. Non enim ita malè comparatum est, ut religionis sanitas ab hac vel illa mobilium ingeniorum opinione pendeat. Veritati enim sua natura remanet, quamvis eandem calumniæ denigrent: Nec erroribus sua falsitas demitur, quamvis mille schematum coloribus & picturis varietur.

Cæterùm opinatu haud absurdum fuerit illa re te quoque non partim permoveri, quæ plurimos movit, & multis disputationibus materiam dedit. Fuerunt enim inter nostros viri minimè mali, præclara eruditione & eximio charitatis affectu, qui tùm publicis alloquiis, tum privatis sermonibus asseruere, Papistas in sententia sua, vel ad obitum perseverantes posse salvari, & Papalem Ecclesiam, veram Ecclesiam esse. Quod cum vestri semper nostris præfractè negaverint, evenit, ut illa nostrorum pauculorum opinio vobis amicos adhuc amiciores faceret, quosdamque instabiles, vel nobis

infidos ad deserendas partes polliceret.

Sed hîc judicium tuum appello, quàm exigui momenti es sit ad religionis stabilimentum hujus vel illius opinio. Et sanè si quis sub immistam millenis erroribus nonnullam veritatis particulam, Ecclesiæ vestræ largo quodam sensu honoratum id nomen indulserit, haud proptereà putandus est ipsis erroribus novum patrocinium attulisse. Nec enim Samaritanam Ecclesiam veram dixeris; quia tenues adhuc quædam reliquiæ veritatis sub errorum cumulo nondum consopitæ erant; Nam ut Samaritanorum errores, quibus infecta & infracta veritas erat, salutem illorum, & spem vitæ subduxerant; ità Papistarum error & Idololatria parem professoribus suis calamitatem minantur. Nec id munimento vobis est, quod fortè quis indulgentiori affectus teneritudine spem bonam foveat de nonnullis vestrûm, qui dogmatibus suis immoriuntur.

Non enim spes illa de Papistis, quà tales sunt, sed de miseris hominibus concipitur, qui diu falsi, diuque inter socios errorum *jactati*, tandem pulsa caligine, ad sola *Christi* merita convolant morituri. Et sanè qui mortalitatem hâc fiduciâ explent, non in Papana, sed vera & Catholica Ecclesia vitâ æternam auspicantur, quamvis externa species eosdem adhuc Papanæ Ecclesiæ permisceat. Sed hîc repeto, quod attigi jam ante, opinionem aliorum ad alterius salutem exiguæ efficaciæ esse, Nec enim inde quis de introitu in cœlos certior est, quia alius opinatur illum posse non excludi. Firmoribus adminiculis opus est ad capescendum hoc iter: *Pœnitentia* scilicet & *Fide*, quibus qui carent, beatitudinis etiam exsortes sunt; Est autem inter Chri-

stianæ

stiariæ disciplinæ κυρίας δόξας, nullo nomine vel salutem quæri, vel mortem vitari, nisi solius Christi: illum qui fide amplectitur, super illum qui incumbit, ille demum inconcussus & securus inter mille dubitationum murmura, firmatam solatiis animam Deo reddit.

At qui contra, Christo relicto, sibimetipsi vel meritis hominum fidit; ille quamvis inter mille lætantium & gratantium plausus & vota, vitam malam pejori morte commutat.

Hoc posito fundamento, sola in Christum fide salutem quæri; non dubiæ veritatis est, omnes qui vel odio vel inscitia Christi tenentur, ut Judæos & Turcas, damnatos esse. Sed de fide loquentibus ante omnia diligenter tenendum est quid illa significet. Sane fidem in Christum defigere, & in Christum Jesum credere, nihil est aliud, quam eundem *agnoscere Redemptorem, Mediatorem, Salvatorem & Dominum, illu Sacramentum dicere, illum venerari Regem, Sacerdotem & Prophetam. In illo fundari, ædificari, & in toto salutis negotio proram eundem & puppim jacere*: Nam *credere in Christum, Christum agnoscere, in Christo fundari*, locutionis modi sunt, qui item unam & eandem significant. Unde qui in Christum credit, qui eundem agnoscit & in eodem fundatur, ille Christum tam arcto nexu complectitur, tam exserta fiducia in eundem recumbit, sic eidem innititur, ut in salutis adipiscendæ molimine, neque nomen aliud suspiciat, neque meritum veneretur quàm solius Christi, neque Regem alium colat, neq; Sacerdotem revereatur, neq; Prophetam recipiat præter unicum Christum, qui solus caliganti & perdito mundo salutem reddit &

lucem, qui solus Ecclesiam regit & tuetur, qui peccata solus expiavit: qui solus errantes ducit, & ignorantium animos doctrina cœlestium imbuit. Et hoc, quod multis quidem, non tamen nimiis verbis expressi, *in Christum credere est, & fidem collocare in Christum.* A qua credendi ingenuitate qui descíscunt, à Christo simul & salute deficiunt.

Jam verò si paullò addictius Papistæ tui examinentur, num fidem in Christum collocaverint, haud dubiè multùm trepidationis in ipso responso præferent. Quid enim responsuri sunt, qui temeritatis & arrogantiæ nos arguunt, quod imperterrita & inconcussæ fiducia in Christum credimus? Qui meritis suis & satisfactionibus fidunt: qui Papam Ecclesiæ petram & fundamentum prædicant: qui in eodem fundantur. Num illis quæso solus Rex est Christus, qui plus Papæ decretis, quam Christi dictis obtemperant? Num solus illis Christus Sacerdos est, qui novo & malè fœcundo ordinis Melchisedeciani Sacerdotio omnes templorum angulos implevere? Num denique solus illis Propheta Christus est, qui plus traditionibus hominum ad insaniâm, quam Christi disciplina ad salutem erudiuntur? Sanè qui vel per transennam religionis vestræ cryptas vidêre, satis animadvertunt Christum apud vos titulo tenus cultum (intolerabili ludibrio) omnibus *Regiæ, Sacerdotalis & Propheticæ dignitatis* officiis & muniis exui. Non incendam facti invidiam atrocitate verborum. Naturam Christi humanam labefecistis, dum corpus ejus in terra simul & in cœlo locis infinitis, circumscriptum simul & incircumscriptum statuitis.

Nam

Nam quomodo natura humana esse possit, quæ cunctis humanæ naturæ proprietatibus exuitur? Non hæc ex abditis penetralibus vestris portenta eruo; sed ea in medium adfero quæ obvia & cunctis exposita in oculos hominum incurrunt. Quare cùm Romana Ecclesia naturam Christi humanam neget, officiaque repudiet, Nostra autem Ecclesia non verbis tantùm, sed factis illam asserat & hæc stabiliat: consequens est Romanam falsam veritatis hostem & exsortem salutis; Nostram autem veram, falsitatis inimicam, & Dei alumnam esse.

Post cujus axiomatis stabilimentum, ipse rerum ordo me vocat, ut ab Ecclesiæ nostræ vultu sordes illas eluam, quibus eundem impudentissimo calumniarum vomitu maculastis: quarum illa princeps est & velut omnium aliarum criminationum implementum; nos hæreticos esse. Sanè si accusasse sufficiat, nemo nostrûm tam horrendi criminis insons erit. Sed hic candorem tuum invoco, petoque ut vel aliquem saltem in religione nostra articulum demonstres, qui illa scabie laboret.

Quid enim in Ecclesia illa hæreticum, quæ hæresin non unam, sed omnes didicit exsecrari? Quæ Judaismum abominatur? Turcismum exhorrescit? Quæ nec Dei verbo, nec antiquis Ecclesiæ Symbolis repugnans dogma admittit? Quæ nullis erroribus, quos vel vetusta Concilia, vel Imperatorum leges confoderunt, assentit? *Unum* Ecclesia nostra *Deum-Patrem, Filium & Spiritum Sanctum agnoscit. Unicum veneratur Sospitatorem Iesum Christum.* Unicam credit veram & Catholicam Ecclesiam, cujus Caput & Gubernator solus est Christus. Sacramẽta

celebrat quæ Christus instituit, & promulgarunt Apostoli. Denique Religio nostra non tollit Ecclesiam, sed extirpat errores, qui nimiis incrementis illam penè suffocaverant. In his igitur quid dignum est tam iniquis clamoribus, tam atroci stylo, tam crudeli stigmate?

Quo jure vosmetipsos cohonestatis Ecclesiæ nomine, nos autem hæreseos dedecore diffamatis? Sanè cum hæc convitia perpendo, non aliud animadverto vobis in animo esse, quàm ornamentis nostris ad ostentationem abuti, & vestris è contra sordibus fœdare dignitatem nostræ religionis. Cæterùm vera religio suffulta est Prophetarum & Apostolorum scriptis: sic enim è Scriptura simul & vetustissimis Ecclesiæ Patribus didicimus. At hæresis est, ubi obstinato & præfracto animo, vel credenda non creduntur, vel creduntur non credenda. Alterutrius vitii nemo nos insimulaverit, qui nostrum cum Scriptura consensum pernovit: quicquid enim illa continetur, omni reverentia accipimus, illamque nobis in exemplum proponimus, quo dicta factaque moderemur.

Ergò quid nobis abest, quo minus Ecclesia indigitemur? Certè si quid labis ex ejuscemodi conviitiis in nos adspergitur, non minoribus maculis ipsi Prophetæ, & Apostoli fœdantur, quorum vestigia premimus. Nam si non credenda credere perhibemur, in Prophetas & Apostolos intentabitur hæc accusatio, quod nimia scripsere. Sin verò non credere credenda, huc crimen recidet, quasi pauca nimis ad usum nostrum tradiderint. Utraque autem hæc criminatio Scripturæ violat autoritatem. Nam in illa re perfectio consistere non potest, in

qua

qua vel redundat inutile, vel abest necessarium. Atque Christus Apostolis suis Spiritum ducem dederat in omnem veritatem, cujus lumine irradiati, doctrinam Evangelii in litteras redigere, quæ jam nobis per obscura vitæ euntibus lucem præferant. Hinc doctrinam & prædes ejus cùm damnatis hæreseos quàm exactè imitamini Judæorum pravitatem, Apostolos iisdem contumeliis insectantium? Act 24. v. 14. Sed illis ita Paulus respondet. *Hoc verò tibi profiteor, me secundum viam illam, quam hæresin dicunt, ita servire patrio Deo, ut qui credam omnibus quæ in lege & Prophetis scripta sunt.* Crede nos eodem responso velut armatos ita calumniantibus respondere. *Nos servire Deo secundum viam illam quam vos hæresin dicitis*, Sed quæ revera Prophetarum & Apostolorum monumentis continetur.

Hæc jugulata calumnia etiam alteri spiritum intercludit, quâ nos, ut nuperos & novos exagitare soletis. Quid enim in illa religione novum est, quæ vetustissimis Prophetarum & Apostolorum scriptis innititur? *Sanè id antiquius ubique perhibetur, quod prius: Id prius quod ab initio: Id ab initio, quod ab Apostolis.* Quare cum excussis hominum vel inventis vel deliriis, uni religioni adhærescimus, quæ ab ipso Apostolorum calamo emanat, soli nos novitatis arguent, quibus ipsa Evangelii pagina nova est. Videor audire veteres illos veritatis hostes, qui Christum oblatrabant. *Quid est hoc? quæ doctrina nova hec?* Marc. 1. v. 17. Qui Paulum ubi in Areopagum deductus esset, per inscitiam interrogabant, *possumusne scire quæ sit ista nova quæ à te dicitur doctrina?* Act. 17. ver. 19.

Doleo sanè tam pares vobis mores esse. Sed non te fugit, quid mancipiis illis erroneæ antiquitatis sapientissimus Magister responderit: *A principio non fuit sic.* Matth. 19. vers. 8. Eodem responso nobis retundenda est superciliosa illa arrogantia, quâ vetustatem rituum vestrorum decantatis. Tot sæculis invocatio sanctorum viguit: neque minoribus cultus imaginum. Traditiones ab omni ævo magnam in Ecclesia autoritatem habuere; Pontifex tot annorum decursu pro libitu imperavit: meritis & supererogationis operibus jam sua constat canities.

Missa jam pluribus annorum centuriis invaluit. Tot sæculis jam ardet ignis purgatorius. Quibus universis putidæ jactantiæ ampullis unam Christi vocem reponimus. *A principio non fuit sic*, hoc est, Prophetarum & Apostolorum temporibus ejuscemodi dogmata, nec in mentes hominum, nec in scriptorum libros irrepserant. Quare cum à nobis Scripturæ stent, maximum & unicum antiquitatis specimen facilè patimur inanes novitatem convitiantium tinnitus.

Neque movemur illâ (ut putatis) contumeliâ, quâ nos ignotos & velut terræ filios traducitis. Erat hoc Pharisæis in Christum solenne. *Unde hic?* Joh. 9. vers. 29. Nec minus apud vestros in more. *Unde vos?* unde hæc nova soboles emersit, quæ ante Lutherum nusquam comperuit? Respondebat Judæis interrogantibus Christus: *Scrutamini Scripturas, illæ sunt quæ testificantur de me.* Joh. 5. vers. 29. Vobis irridentibus idem reponitor. Evolvite Legis & Euangelii monumenta; ibi natales religionis nostræ invenietis & originem.

Succedit

Succedit atrox, non calumnia solum, sed c
lumniæ rabies, quâ seditionis arcessimur. Fure
eadem intemperies universæ multitudinis in D
minum nostrum. Luc. 23. vers. 12. *Hic perver*
gentem, & vetat tributa dari Cæsari. Sic Regnoru
pestes, civitatum carcinomata, concitatores pleb
caninâ Romanensium facundiâ perhibemur. V
rùm ut Christi innocentia vocem Pilato extors
Non inveni noxam in hoc homine: Sic ipsa veritas
à Scriptoribus Papisticis, qui superioris ævi hist
riam composuere, sæpè testimonia elicuit, quib
integritas nostrorum à calumniis apud poste
vindicatur. At qui dicunt nullas ante religione
Reformatam in mundo turbas, nullas belloru
procellas sæviisse, nullis regnorum & civitatu
eversionibus collisam Europam, næ illi se jejun
& steriles produnt scientiæ historiarum. Si tam
ita se res maximè haberet, num propterea nob
tot motuum & funerum causæ imputandæ forent
Quiescebat terrarum orbis in sinu tranquillissim
pacis cùm Christus nasceretur: exinde quæ bell
quæ clades exercituum, quot urbium direptione
quot regnorum ruinæ subsecutæ sint, quis igno
rat? Filius sæviebat in patrem, pater in filium
cognati, affines, familiares, alter alterum imman
bus odiis fatigabat, ipso Christo velut in turba
mittente gladium. Matth. 10. vers. 34. Nec min
Apostolorum temporibus quatiebantur tumult
bus provinciæ, qui *causa doctrinæ* excitati fuera
cap. 16. & 18. Actor. Sed tamen Christo vel Chr
stianæ doctrinæ invidiam facere, tanquam fom
malorum, impium & detestabile fuerit. Num q
Soli cadaver illustranti foetorem imputare

quem putredo exhalat? Diabolorum & hominum impietas, qui veritatem aversantur, & doctrinam salutis horrescunt tumultuum causa est: ex hoc fonte illa mala scaturiunt, quæ sæpe integras gentes excidio mactarunt. Impedimentum ponere currenti Evangelio, & salutarium aquarum defluvium novo obice coercere; hoc demum est turbas dare, & provocare tumultus veritatis inimici, ubi tot ignium aggestu & vivicomburiis penè Regionem desolarunt, ipsos in quos sævierunt, incendii reos subdunt.

Huic calumniæ gemella est altera, nos Regibus infestos esse. De Christo Judæi paria loquebantur: imò Christum non odisse id demum erat *Majestatem* lædere, Joh. 19. ver. 12. *Illum si absolveris, non es amicus Cæsaris.* Eadem nos urget improbitas: non ipsi modo in qui Reges iniqui, sed qui nos non obterunt, parum æqui judicantur. Sed quod Pilato Christus, *Regnum meum non est ex hoc mundo*, idem nos maledicentibus respondeamus: Coronæ nostræ quas adspiramus, nos in cœlo manent. Unum in terris regnum venamur, servire Deo, & obsequi Christo, qui jubet *quæ Cæsaris sunt reddi Cæsari, & quæ Dei, Deo.* Hoc officium imperio potius, hoc obsequium diademate illustrius credimus. Ita enim nos decet *unicuique reddere quod debetur, cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui timorem, timorem;* &c. Rom. 13. ver. 7. *Subditi enim sumus Regibus non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam*, Rom. 13. 5. Et sanè nobis in votis est, ne dies ulla nos arguat immemores Petri jubentis, *Deum timete, Regem honorate*, 1 Pet. cap. 2. Ac quidem hactenus nec sanguini, nec opibus pepercimus, quo

minus

minus animi sententiam factorum fide manifestemus, precamurq; assiduè ut sana mens constet Imperatoribus, & retinens divinæ legis, ne quid unquam subditis imperent, quod Deum violet, *cui obedire potius quam hominibus* inter cœli edicta est. Sed ubi ad vestrorum hominum, quod adeo prædicatis, obsequium oculos circumfero, quanto me horrore percellit sub monarchi sicarii cultro mactatus Gallorum rex, Henricus tertius, & mox quartus, maximus Regum, Papistici parricidæ sica sanguinem simul & spiritum effundens. Non attingo vetera, quæ vel veneficiis vel parricidiis Regum & plura & nefanda sunt. Unum illud obedientiæ specimen, quod in deflando imperii domicilio, in Rege, regia sobole, & toto Nobilitatis flore extinguendis, homines vestri ætate nostra ediderе; satis eloquitur quis votis erga Reges Amor, quæ Fides sit.

Jam succedit aboliti jejunii criminatio, quâ non minus Judæi Christum onerabant. *Ille enim vini Potor & edax*, Matth. 11. ver. 19. & jejunii ne quidem *in discipulis patiens* perhibebatur, Marc. 2. v. 18. sed Christi apologeticus, etiam noster est.

Non possunt filii thalami quo tempore cum ipsis est sponsus, jejunare, &c. aderunt autem dies quum tolletur ab iis sponsus, & tunc jejunabunt illis diebus. Cui enim rei fuerit statum, & solenne, & anniversarium jejunium, cum sæpe possit incidere in ejuscemodi tempora, quæ rerum prosperitatem gaudio & lætitia celebrari postulant? at jejunia temporibus nubilis & tristitia coopertis apta sunt, cum sublato ex oculis sponso, silet hilaritas, & gaudium obmutescit; cùm gemit Ecclesia, & luctu obruitur. Tali

temporum

temporum noctè ritè jejunatur. Non ut apud vos moris est, simulatâ inedia, cum ablatis carnibus, piscium, vinorum deliciis implemini, sed revera omni ciborum genere abstinentiâ.

Nec his modò finibus jejunia circumscribimus, sed vitam omnem in temperantia & sobrietate transfigendam esse contendimus, præcipuè verò in abstinentia à peccatis, ut alacriores invigilemus operibus misericordiæ, *Isa.* 56. Quare risum mihi ferè excutiunt, quæ Romani Gnathones in claustris suis de jejuniis crepant; illorum scilicet odio & metu majores nostros tam severæ disciplinæ impatientes, Romanam Ecclesiam deseruisse, secutos partes eorum, quibus in cibo & potu solutior luxus est. Quasi majoribus nostris magis arduum fuisset, more Prælatorum Romanensium, opulentis & instructissimis jejuniis quadragesimas fallere, quam famem, inediam, fugam, carcerem, & per exquisita sæpe supplicia mortem acerbam pati? Imò quasi non minoris è cauponantis Romæ nundinis dispensatio comparari potuisset, quàm rei familiaris fortunæ aviditati prædatricis Inquisitionis exponi?

Sed bonorum operum nobis odium & inimicitiam objiciunt. Nec Christus ipse, fons omnis bonitatis, hanc calumniam effugit, nec intacti hac maledicentia abierunt Apostoli. Act. 6. v. 9. & 14. & Rom. 3. Sic enim ubique perstrepebant Judæi, Evangelii doctrinâ ritus Mosaicos aboleri, & inanem reddi legem. Ita vos vociferamini, nostra religione latam aperiri fenestram libertinismo, & in corruptos mores, luxuriam, libidinem, protervlam induci: omnemque simul cum lege charitatem ex-

tingui, dum de fide litigatur. Quid ad hæc Christus? Matth. 5. v. 17. *Ne existimate*, inquit, *Me venisse ut dissolvam legem & Prophetas: non veni ut dissolvam, sed ut impleam:* Et Paulus Rom. 3. 13. *Legem igitur inanem reddimus per fidem? absit: imò legem stabilimus:* idem & nos. Ne existimate ergò religione nostra dissolvi legem, vel quicquam eorum aboleri, quæ Prophetæ vel Apostoli præceperunt: nam fidem à charitate sejunctam prædicare, insaniam, non Theologiam sapit: Fides enim per charitatem agit, Gal. 5. v. 6. Et Dei gratiam sine sanctificatione annunciare illorum est, qui impossibilia moliuntur: *Illuxit enim gratia illa Dei salutifera omnibus hominibus, erudiens nos ut abnegata impietate & mundanis cupiditatibus, temperanter, justè & piè vivamus in hoc seculo.* Non igitur opera per fidem subruimus, sed stabilimus: nam fides in Christum & erga Deum poenitentia indivulsò nexu consociantur: ad hoc enim Christi sanguine redemptos homines docemus, *ut purificaret sibi populum peculiarem, studiosum bonorum operum*, Tit. 2. v. 14. Cum Deum fidelibus patrem dicimus, obsequii quod à filiis patri debetur nec immemores sumus nec incuriosi. Cum Evangelii promissa, quibus hæreditas cœlestis spondetur, promulgamus, mentionem quoque operum bonorum, quæ Deus præparavit, ut in illis ambulemus, silentio non præterimus.

Ad paupertatis calumniam quis erubescat, nisi qui extremum malorum in illa collocat? Deus enim minimè προσωπολήπτης, cujuscunque gentis, conditionis, fortunæ hominibus, modò ad obsequium paratis, se Patrem, Patronum, Benefactorem spondet. Christum sannis iisdem nebulones

olim

olim excepere, *Nonne iste est ille fabri filius? Nonne Mater ejus dicitur Maria, & fratres ejus Iacobus & Ioses?* Matth. 13. 55, 56. Meministine quid ad hæc ludibria dominus responderit? *Ne judicate secundum speciem, sed justo judicio judicate*, Joh. 7. ver. 24. sic vobis ministrorum nostrorum inopiam, obscuritatem natalium, & exiles fortunæ paratus ridentibus respondemus; non habitum illorum, non fortunam à nobis, sed gratiam inspici, quæ Deo agitante, & ipsis ministrantibus efficax est in credentium animis. Et quid hîc quæso pudendum nobis, cum Apostolorum tenuitatem intuemur? nonne Principi (ut vos vultis) Apostolorum, piscatura & ars & census erat? Nonne sanctus ille Antistes Gentium, magnus ille dispensator lucis, texendis tabernaculis vitam toleravit? Deus enim *dedit nobis thesaurum illum cœlestem in testaceis vasculis; ut ejus virtutis præstantia sit Dei, & non ex hominibus.* Pauperes, tenues, plebei sunt. Esto: at plurimos locupletant. Nihil habent: attamen omnia possident.

Quod Magnates nobis infestos, sapientes & doctos aversos ampullantur, parum nos movet. Cum milites olim & apparitores attoniti granditate orationis Christi, Pharisæis referrent, neminem unquam ore mortali tam miranda elocutum, in promptu erat hominibus nequam hæc subsannatio, *Num & vos seducti estis? Num quis ex Principibus credidit in eum, aut ex Pharisæis? Sed turba hæc quæ non novit legem, execrabilis est*, Joh. 7. ver. 46. At in vestro cœtu non minus usitatum, ubi vis veritatis vel lux conscientiæ quempiam ab errorum tenebris protrahit in apricum, sapientium autoritate

&

& splendore magnatum pugnare in tenuitatem Ecclesiæ nostræ, quam nullus fortunæ tumor, nulla doctrinæ ventositas attollit. Quod si Paulum vestri consuluissent, næ dudum illos puduisset, tam jejunæ calumniæ: Sic enim ille, 1 Cor. 1 16. *Videtis vocationem vestram fratres, vos non esse multos sapientes secundùm carnem, non multos potentes, non multos nobiles: verùm quæ stulta sunt in mundo, elegit Deus ut pudefaciat sapientes, & quæ infirma in mundo elegit Deus, ut pudefaciat robusta*, &c. At characterem meretricis Babylonicæ, ubi videris Apoc. c. 17. & 18. Nonne retro pedem referas à fastu & pompa sæculi? Omnis illa magnificentiæ, superbiæ, splendoris insania in gurgitem & barathrum æterni exitii præcipitatur, cum interim misello gregi cõtempto, neglecto & inter mundi purgamenta habito, solatium, honor, gloria, regnum à cœlesti Patre porrigitur, Luc. 12. ver. 32. Et sanè cur nos Principum sapientiumque à nobis stantium paucitas terreat, ubi Christi recordamur agentis Patri suo gratias, quòd absconderit hæc à sapientibus & intelligentibus, & detexerit ea parvulis?

At traditionibus reverentiam à nobis detrahi quod aiunt, non indignamur. Christum & discipulos simili modo de neglectis *traditionibus seniorum* increpabant Pharisæi. Matth. 15. 12. Sed illos graviore increpatione Christus perculit. *Quare & vos transgredimini mandatum Dei per traditionem vestram?* Quare cum à vestris invidiosè quæritur, cur nec altaribus, nec ornamentis Sacerdotalibus effulgeamus; Cur hostiam inter sacrificuli manus elevatam non adoremus vice Dei; Cur de Calice omnes bibamus, quæremus & nos, sed

meliore jure, *Quare & vos mandatum Dei transgredimini per traditionem vestram*, qui dicit : *bibite vos omnes*. At ubi altaria, hostias & similia nugamenta nova & inaudita crepant, ad sacræ Scripturæ tabulas recurrimus, in quibus cum de quisquiliarum harum ludibriis nihil perhibeatur, nos quiete, & illos insania sua frui non vetamus. Si in imaginibus tollendis traditionem negligi culpant, mandatum ipsis per traditiones violatum objicimus, *Non facies tibi sculptile*, aut imaginem ullius rei, &c. Si in Papa & Cardinalibus excussis traditionem contemptam urgent, neglectam ipsis econtra prohibitionem Christi objicimus, Matth. 23. vers. 9. *Patrem vestrum neminem vocetis in terra : unus autem est vester Pater qui in cœlis est : omnes autem vos fratres estis*. Si in diebus festis incuriosè habitis traditionem læsam dolent, Dei edictum Proterve conculcatum ipsis exprobramus. *Sex dies laborabis*. Si in jejuniis omissis traditionem excussam lamentantur ; Dei jussum & Apostolorum ab ipsis rejectum lugemus, 1 Cor. 10. vers. 27. *Quicquid apponitur vobis, edite, nihil interrogantes propter conscientiam*.

Verùm miracula, quod à nobis flagitant, protervè faciunt & æmula Judæorum malitia, qui Christum eadem importunitate fatigabant. *Quod ergo tu signum edis, ut videamus & credamus tibi? quid operaris?* Joh. 6. vers. 30. & Matth. 16. vers. 1. *Et cum accessissent Pharisæi & Sadducæi, tentantes rogarunt eum, ut signum è cœlo ipsis ostenderet*. Sed quod perversis illis & deploratis ingeniis Christus respondit ; *Natio mala & adultera signum requirit, & signum non dabitur ei, nisi signum illud Ionæ Prophetæ*,

phetæ, &c. id ipsum nobis hac flagitatione pressis succurrit. Nam qui obturatis auribus & clauso corde Evangelium, quod undique circumsonat, respuunt, miracula poscunt, sed non alia ipsis miracula dabuntur, quam quibus Evangelii Doctrinam Christus & Apostoli illustrarunt fundaveruntque. Nam cùm Doctrina nostra Christi Doctrinæ per omnia consentiat, æquum est, ut illius miraculis utamur pro nostris. Atqui diversa ab illis, vel ipsi somniant; vel ab aliis exigunt, partes sunt & viscera Antichristianæ familiæ, cujus hoc insigne est, histrioniam exercere *cum omni potentia & signis & prodigiis mendacibus.*

Sed tandem vocationis nostræ rationem poscunt. Sic olim *cum venissent in templum principes Sacerdotum & Seniores populi eum docentem audierant, dicebant, qua autoritate facis ista? & quis tibi dedit istam autoritatem?* Quid ad hanc superciliosam interrogationem Christus? *Interrogabo vos & ego rem quandam; quam si dixeritis mihi, dicam & ego vobis, qua autoritate ista faciam. Baptisma Iohannis unde erat? è cœlo, an ex hominibus? at illi ratiocinabantur, &c. Quare non credidistis ei? sin autem dixerimus, ex hominibus, timemus turbam: omnes enim habebant Iohannem ut Prophetam.*

Ita sanè ubi homines vestri quæstionibus nostris responderint, magnam quoque in nobis reperturi sunt responsorum liberalitatem: sed ubi responderint unde sacrificatus Ecclesiæ Romanæ, num è cœlo descenderit, an ex hominum cerebris emerserit? Quæ sanè quæstio jamdudum hominibus vestris crucem figit. Nam si Sacrificatus originem

originem è cœlo deducant, ilicò Scripturam, quæ sola in hoc negotio testis est, percunctabimur, imò petemus, ut vel minimo literarum vetustarum testimonio probent Apostolos vel Apostolis proximos, cantus & ritus missales obivisse. Sin autem *ex hominibus* Missæ choragium arcessunt, jam nunc corruit totum intricatissimæ fraudis artificium. Hactenus enim simplici popello persuasere Sacerdotes Missaticos à Christo institutos, & Missam ab ipsis Apostolis celebratam fuisse.

Vides ornatissime Domine Ecclesiam nostram iisdem calumniis peti, quibus olim improbitas malorum in Christum ipsum debacchatur: Nec illud obscurum est, iisdem illas responsionibus elidi, quibus veteres illas Christus refutabat. Quæ res & gloriam nobis & fiduciam conciliat. Nam qui malorum, quæ Dominus passus est, consortes in hac vitâ sunt, bonorum etiam & felicitatis in futura participes erunt.

Spero tibi candorem & ingenuitatem meam neque gravem nec ingratam fore: unus mihi propositus finis, ut purgatâ à calumniæ maculis Ecclesiâ nostrâ; è Papatus, jam tui, sordibus maturè ad eam redeas. Certè ego pro meo in te eximio amore & salutis tuæ tuorumque studio non desinam precari Patrem lucis, ut oculos tuos objectâ tot calumniarum nube caligantes aperiat, ut apud animum tuum perspicere possis,

——*Quantum præstent demissa petitis.*

HONO-

HONORATISSIMO DOMINO EDOVARDO SACKVEILDIO Comiti Dorsett, & Serenissimæ Reginæ Camerario.

Illustrissime Domine,

N Chartulæ exiguæ ambitu Religionis nostræ robur & papisticæ futilitatem complexus sui, ne bonas horas in lento carceris otio malè collocarem. Si quis inter acres Romani Nominis vindices extiterit, qui scripturâ Teste nos convincere possit erroris, vel monere periculi, quod in animas fide nostra arcessimus, magnum operæ pretium erit ad saniora converti. Id autem donec ab illis præclara minantibus, & nihil audentibus præstitum fuerit, haud video quare de Romana Ecclesia magnificum aliquid, de nostra contemptim sentire debeamus.

Dignitatis Tuæ Cultor humillimus,

JOANNES BASTWICK.

ORNATISSIMO & Doctissimo viro D. Senjonio S. P. D.

JOANNES BASTWICK.

Vir præstantissime,

NOn semper fama mentitur. Illa te non eruditum modò, sed omnis philosophiæ & Theologiæ arcana callentem concelebravit. Animadverto, illam modestiæ tuæ rationem habuisse. Nam ubi te cognovi, longè mihi Famâ major visus es. Curatissimam enim eruditionem eâ morum suavitate temperasti, ut meritis tuis supergressus sis etiam diserti amoris præconium. Quæ in te laus eò magis conspicua est, quo infrequentior illi militiæ, cui tu Sacramentum dixisti: utor tecum ea libertate, ad quam tua me humanitas provocavit. Quare cum nos in carcerem eundem, sed causa dispar; te defensus, me oppugnatus Papa compegisset, commercium tui vitabundus declinabam: non odio in te, sed metu tuorum, à quibus & me & veritatem quæ me mihi rarior est, non bene satis post privata colloquia habitos fuisse memineram, circumsonantibus hinc in Defensores ut bonarum artium nescios, vitâ probrosos, inde in doctrinam, ut fraudum & imposturarum machinatricem, perabsurdis calumniis.

niis. Accidit etiam ut post nos mero casu sociatos & temporis angustiis ab omni dissertatione exclusos, rumusculi surdi quidem, haud tamen belli proserperent, me quamvis provocatum conscia ignaviæ detrectasse certamen. Non multùm existimationi meæ ab ejusmodi vulnusculis metuendum putabam: prudentis tamen esse, non exponere se nudum & apertum maledicentiæ. Refugiebam ergò congressum, & quidem eò magis, quod parum spei superesset, me veteranum & jam Judicio simul & ætate in castris papisticis canescentem, veritate victum in partes nostras traducere. Cæterùm cum animi tui candorem experiundo didicissem, & prolixum in me affectum, flagrantissimumque salutis meæ studium, cepi quoque inclescere desiderio tui tuorumque sermonum. Habet enim hoc humanitas, ut quovis fascino efficaciùs alliciat. Sæpe auditus es dicere, te conversionem mei quovis pretio emptam velle, neque recusare pedibus intectis Romam ire, si modò tam ærumnosus labor mihi prodesse possit ad introitum Romanæ Ecclesiæ. Quid non de me meritur tam egregius animus? Fateor efferbuisse me quoque in vota paria tuis. Quid enim tam sollicito amori reponerem, nisi pro tua quoque salute sollicitudinem? Nec intra vota modò tua torpuit Humanitas, sed lapso manum porrigere, erranti viam monstrare, comiter promisisti. Cepi ergo sic in animum meum inducere, non posse me in Adyta veritatis certiori Duce penetrare, si fortè hactenus inter anfractus & ambages, palabundus erraverim. Nota mihi erat tua eruditio; humanitas vero ita obvia, ut etiam invito occurreret.

Videbam,

Videbam, utrique otii satis imò superesse. Tum collocandi temporis haud ullam ulteriorem rationem inveniri, neque carceris solatium amœnius. Igitur erudiri à te, corrigi, duci ultro concupivi, non quidem illa reciproca sermonum vice & inter præsentes colloquio, quod turbis obnoxium, neque fortunis nostris tutum est; sed hac pacata sedataque literarum ἀμοιβῇ, à quâ temeritas abest & ἀσχημοσύνη. Memini, quod novissimo congressu constantissime asseveraveris; solam Romanam veram esse Ecclesiam antiquitate, successionis serie, splendore, magnificentia, unitate nobilem. In ejus Fide obdormivisse Majores nostros, de quorum salute ambigere impiæ posteritatis est: hanc etiam à professis & capitalibus inimicis pro verâ haberi. Ab hac deviis & errantibus nihil relinqui nisi væ æternum. Optare te pro tuo communis omnium salutis studio, ut sopitis dissidiis & sublatis factionibus in hanc omnes redeant, relicto Lutheri Calvinique veterno; quo melius & favorabilius aliquid effingere haud tibi a duum prædicabas. At ego contra non pœnitendâ pertinaciâ, neque veritatis neque salutis exsortem esse Ecclesiam nostram pertendebam. Et in illa quidem affirmantis negantisque simplici ratione omnis inter nos finiebatur disceptatio. Veruntamen, quia tanti negotium momenti est de quo controvertitur, non dictis nudis, sed dictorum rationibus certandum putavi: cæterum animo neque præfracto, neque inflato, sed humili & melioribus monitis facilè obtemperaturo. Ratio autem, quæ me credere impulit, veram esse Ecclesiam nostram, hæc princeps & invicta est, quod omnia

illa, quæ essentiam Ecclesiæ constituunt, Ecclesiæ nostræ constare & adesse video. Nam qua tempestate Christus erudiendo terrarum orbi circummittebat Apostolos, id illis solum negotii dedit, prædicandi Euangelium, & administrandi Sacramenta. Omnibusque gentibus & civitatibus Euangelio suo non reluctaturis pacem suam omnes complexam promisit. Quare cum Euangelii sincera prædicatio & prædicati fides, incorruptaque sacramentorum administratio omnem religionis nostræ cultum comprehendant, ipsamque constituant Ecclesiæ essentiam, de Ecclesia nostra non nisi magnificè & sperare & judicare debui, quæ neque doctrinam Evangelii vitiavit, nec adulteravit Sacramenta. At vestra, cum Evangelii fontes humanarum adinventionum luto polluerit, puritatemque Sacramentorum nova nugarum farragine corruperit, longè mihi videbatur à veritate descivisse & Catholicæ titulum nullo jam jure, sed inani specie obtendere: Nam præclare D. Augustinus cap. v. de vera religione: *Christiani Catholici sunt integritatis custodes & recta sectantes.* Hinc etiam impotentium animorum illa visa sunt convitia, cum nos Hæreticos vociferamini: nam expensis ad Euangelii normam utriusque partis sententiis haud arduum judicatu est utra custos integritatis, vel pravitatis hæreticæ manceps sit. Noli putare, vir humanissime, hæc à me repeti, ut tibi exprobrem, quæ peccantur ab aliis, qui nimio Pietatis ut putant, studio violant charitatem. Sanè cum genus id hominum cogito, Samaritanæ Ecclesiæ species mihi redit in animum: *antiqua erat, splendida, rituum dives & præfulgens ceremoniis,*

ceremoniis, Mosem in honore habebat, Messiæ venturi avida; salutis tamen exsors illius ore pronunciabatur, qui salutis est autor. Hæc apud te loquor confidentius moderatissimi ingenii virum & contemptorem inanium. Quam enim væcors est illa ostentatio? *Antiqua est Romana Ecclesia.* Esto. *At impia & superstitiosa. Dives, magnifica.* Quis negat? *Sed prolapsa in cultum idolorum.* Nulla capitalior Satanæ fraus est, quam execrandos errores honestare ementito decore Titulorum. His ille artibus quantam in Ecclesia vestra labem dedit! Ritus Ethnicorum ab Apostolicis explosos damnatosque reduxit, sed obductos novorum nominum fuco. At Christum ipsum retento ad speciem nomine, ab Ecclesia & animis hominum protrusit. Hac fraude illi grassandum erat, qui Antichristum collocare in solio Domini satagebat. His technis ad fastigium surrexit ὁ ἀντικείμενος. Nam apertè id agere, ut Christus majestate sua deturbetur, stultorum est & insanientium: cujus væcordiæ Samosatenus, Arius, Valentinius, Nestorius jam ante pœnas dederant irrisi contemptique. Nam quis adeò spem salutis ejuravit, ut apertè Christo maledicentem ferat? qui Dei naturam, arcana Trinitatis, Christi personam conviciis conspuunt, communi consensu Christianorum jugulantur. At mysterium illud Iniquitatis per occulta machinarum tormenta provehi debuit. Relinquenda erat Christo nominis species, sed vis & virtus meritorum tollenda. Hac vafritie exterminandus erat Christus, ut in æde Dei vacuus fieret Antichristo locus. Exitialis impietas, per fraudem negare, quod re ipsa non ausis! Egregiè Seneca:

Quid interest utrum Deum neges an infames? Quid interest, utrum Christum neges, an officiis suis exuas? Nam nisi amictus decoratusque officiis Christus, nobis nullus est. Cum enim *Christi* nomine, *Regis, Sacerdotis & Prophetæ officia*; Jesu autem vocabulo salutis beneficia è tribus his officiis emanantia contineantur, haud dubium est, quin corruptrix officiorum corrupta sit Ecclesia. Non incendam rei atrocitatem invidiâ verborum. Dicam molliter: in Christi officiis graviter erravit Romana Ecclesia; officia corrupit, evertit, violavit. Hujus tanti facinoris rea non est nostra, tutrix semper & assertrix officiorum. Veruntamen jam nunc utriusque partis Doctrinas παραλληλίσων hoc præmittere volui, in corollariis & additamentis Doctrinæ vestræ, quæ veluti fimbriæ non satis sanæ Axiomatibus nostris assuuntur, nihil esse, quod non sit supervacuum, quócque ignorari, contemni, despici, odio haberi sine salutis periculo aut dispendio non possit. Sed jam orsi *ab officio Regali* Doctrinarum instituamus παραλληλισμόν. *Reformatæ Ecclesiæ hæc fides est.* Christum Jesum universitatis rerum & Ecclesiæ suæ solum & unicũ Regem, Moderatorem, Tutorem, Gubernatorem esse, utpote constitutum à Deo *super montem illum sanctum*, Psalm. 2. *traditaque illi omni potestate in cælo & in terra.* Matth. 28. *Regem justitiæ* Heb. 7. *Regem æternum* Esa. 9. *Regem Regum* Apoc. 17. Illum res quidem omnes, eximiâ tamen curâ tueri Ecclesiam, utpote sanguine suo quæsitam, redemptam & usurpatori Satanæ extortam: huic ab Imperatore suo Christo infundi justitiam, pacem, lætitiam, felicitatem, lucem, cognitionem Dei, & sa-

& salutis certitudinem, quæque alia ab optimo & maximo Principe in subditos fideles profluunt beneficia. Regnum verò & Imperium hoc cœlestis esse & sidereæ naturæ, non mundani & mox perpetui fulgoris. Joh. 18. 38. Luc. 1. 33. utpote quod Spiritus & Verbi sceptro, non humanæ potentiæ virgis & securibus regatur. Vicarium autem huic Regimini datum fuisse neminem, Petrumque Monarcham, Papam successorem, nugas esse & inventa ventosæ ambitionis; non reperiri post Apostolorum tempora Duces & Doctores errare nescios. Multitudinem, Miracula, divitias & fastum Ecclesiæ veræ non esse notas. Ecclesiam verò non semper in aperto esse semperque videri. Patribus verò & Conciliis, nisi Christi Regis Edictis consona statuant, non esse obtemperandum. *At vestræ, hoc est, Papali Ecclesiæ sic placet.* Christum, Regem quidem, sed mundanum, neque solum, sed divisâ cum vicario curâ summæ rerum præesse. Illi vicario longa serie Papas succedere, Capita & fundamenta Ecclesiæ. Non solis Christi legibus, sed Patrum Conciliorumque placitis Ecclesiam debere regi, puniendosque severius Canonum temeratores, quàm violatores divinæ legis. Neque solo Dei verbo, sed traditionibus moderandam. Illa straminea huic sceptro æqualia esse. Eandemq; frequentia hominum, successionis serie, pompâ & fastu magnifico, miraculis, antiquitate, & robore unitatis, tanquam genuinis indiciis cognosci. Et hic te candoremque tuum appello, ut sepositis tantisper partium studiis, expensâ hinc inde litigantium sententiâ, sine amore aut odio judices, utra pars *de Christi officio Regali* sanius

 sentiat.

sentiat. Nostri Christo privilegia, prærogativas, honorem, gloriam soli & illibata relinquunt. Vestri cuncta hæc vel hominibus asserunt, vel factâ inter Christum & homines sceptri societate, contagione sordidissimæ communionis Dignitatem Christi contaminant. Sed fortè impietatis Doctrinam illam damnare revereris, cui diu assuevisti. Hoc vide, an saltem supervacanea non sit. Quid enim? Si quis Papæ, Patrum, Conciliorumque canonum nescius & ignarus unius Christi sceptro & legibus pareat, uni fidem habeat, unum in adversis consolatorem, unum in prosperis Patronum respiciat: Illine triste quicquam in extremis ob hanc ignorantiam extimescendam putas? Scio tibi opiniones non ita acerbas esse. Age tamen, si quis Papæ sciens, præfractè tamen & obstinatè credat, Christo vicarium in terris nullum; Papam Antichristo quàm simillimum; Romam hæreticam esse; non Patrum aut Conciliorum, sed Christi legibus rectiùs obtemperari. Neminem non mortalium errori obnoxium: multitudinem, vetustatem, unitatem, opes malæ & falsæ Ecclesiæ non semel adfuisse. Num homini sic comparato, sic credenti, sic morienti spem salutis unâ cum animâ abrumpas? absit ab humanitate tuâ tanta immanitas. Quid enim peccavit? cujus delicti reus est, ita qui crediderit? Hoc aveo scire, quam ille legem tali fide violaverit. Nam legem transcendere hoc demum peccare est. Credo igitur, haud gravatè te assensurum mihi vir eruditissime, sine jactura salutis vel nesciri Papam & Papæ crepundia, vel non credi. *Reformatæ Ecclesiæ fides est.* Christum inter Deum & homines solum

& unicum Mediatorem esse; solum Deo satisfecisse, legem implevisse, λύτρον persolvisse, victimam sui obtulisse: solum intercedere apud Deum Patrem, precibus nostris viam patefacere ad Clementiæ aram, nobisque precandi & adeundi fiduciam ingerere. Unicum ergo & Redemptionis & intercessionis illum mediatorem esse: quare neque sanctis vitâ functis, nec angelis supplicandum calamitatum nostrarum nesciis, & infirmitatum ignaris, & cogitationum arcana non penetrantibus. Proinde Mediatoris partes malè arrogari Mariæ virgini, Mulierum quidem beatissimæ, sed hujus ipsius Mediatoris egenti. Unicum hunc sacerdotem non quidem promiscuè pro omnibus, sed pro grege, pro populo suo obtulisse se victimam Deo. Hunc unicum esse novi fœderis sacerdotem; nec alios in terris dari sacerdotes, qui Christum quotidie offerant victimam propitiatoriam pro peccatis viventium & mortuorum. Hujus Sacerdotis Sacrificium infinitæ virtutis fidelibus per Spiritus sancti virtutem, Evangelii prædicationem, & Sacramentorum administrationem applicari, semelque à se peractum in cruce non iterandum ab hominibus in terra. Hujus Sacerdotis justitiâ nos vestiri, ejusdemque virtute nos exsolvi à pœna & reatu. Præter hujus sanguinem haud aliud esse purgatorium, quo labes & maculæ animarum nostrarum expurgentur. Nulla esse tormenta & laniatus, quibus tolerandis homo satisfacere possit divinæ justitiæ. Multò minus opera dari supererogationis, quæ velut in horreum & apothecam Ecclesiæ reposita, indulgentiarum inde nundinatione vænum exponantur haud ita bene merentibus.

Operibus nostris à perfectione longè remotis, vitam æternam non acquiri. Ministris autem peccatorum remissionem, ut præconibus, non ut judicibus concreditam fuisse. *At vestris hominibus ita videtur*: Christum Redemptionis quidem Mediatorem; cæterùm Sanctis & Angelis suas in mediatione partes esse, multoque maximam virgini Mariæ, Reginæ cælorum, & Paradisi Portæ. Illis proinde utpote rerum nostrarum scientibus & peritis vota, preces, supplicationes offerenda, Sacerdotes in terris alios secundum ordinem Melchisedeci constituendos, qui quotidie Christum offerant piacularem hostiam pro delictis fungentium vitâ & defunctorum. Hujus Sacerdotis justitiam nobis non imputari. Illius meritis nos à reatu quidem liberatos, pœnæ tamen teneri obnoxios. Animas corporibus solutas igne purgatorio lustrari. Passionibus nosmet nostris Deo satisfacere posse. Opera dari supermeritoria & supererogationis quæ in Ecclesiæ Thesaurum missa à cauponanti Papa vendantur popello vitæ solutioris. Vitam æternam operibus nostris, ut labori mercedem deberi. Sufficere ad bonitatem operis, ut mens & intentio operis bona sit. Ministros denique peccantibus condonare delicta, ut judices pro sua auctoritate. Quid est vir præstantissime, si non hoc est, Christum nomine tenus Sacerdotem agnoscere, reipsa abnegare? Speciem relinquere, vim vero virtutemque eripere? At ingens ille acervus accumulatarum in Christum contumeliarũ nonne nesciri potest sine fidei detrimento? Num Christiano noceant tot commenta non credita? Puta virum bonum & salutis non incuriosum soli

Christo

Christo Mediatori incumbere, solius nomine preces & vota Deo offerre, solius sanguinolentâ victimâ Justitiam quærere, ignarum aliorum Sacerdotum, nescium alterius Mediatoris, alterius sacrificii, alterius meriti, alterius purgatorii: verereisne hanc illi ignorantiam apud dei Tribunal fraudi fore? Non autumo, tibi mentem tam lævam esse. Sed puta quem obduruisse in hac fide: Nullum esse præter Christum, vel mediatorem, vel Sacerdotem, nec Angelis, nec Sanctis, nec virgini Mariæ hujus Dignitatis deberi societatem. Illis res nostras neque sciri neque curari: Illis neque vota nuncupanda, nec fundendas preces. Purgatorium, ubi animæ crucientur, nusquam esse, nisi in visis Lunaticorum, vel planorum πανουργία. Sanctos tam pœna quam reatu solutos. Christi justitiam fidelibus imputari. Cruciatus nostros nihil posse ad satisfactionem, nihil opera ad salutem promerendam. Supererogationis jactantiam inanem esse, & aucupium Avaritiæ ad pudendos quæstus. Non satis esse bene voluisse, ut opus bonum sit. Nullam Ministro in condonandis peccatis esse autoritatem. Num hujus fidei obstinatio periculosa tibi videatur? Nulla Lex infringitur ita credendo, nullum mandatum læditur. Quid verò periculi est οὐδὲν παραβαίνοντι? *Reformatæ Ecclesiæ fides est*, Christum constitutum à Deo Prophetam, Pastorem, Doctorem, Testem, Præconem pacis: arcanum Dei consilium de redimendo genere humano propalasse, εὐαγγέλιον annunciasse, idque ipsum spiritu suo vegetare & roborare Sacramentis. Hunc prophetam *omnia nobis eloqui, quæ præcepit illi Deus*: Deut. 18. vers. 18.

In hoc Deo fuiſſe complacitum, illum nobis audiendum. Matth. 17. verſ. 5. Ab hoc propheta perfectam Dei voluntatem fuiſſe promulgatam, conſignatamque, eodemque curante literis veteris & novi Teſtamenti non ambiguis & obſcuris; ſed perſpicuis & apertis, in quantum ſatis eſt promovendæ ſaluti. Has divinas literas controverſiarum omnium Judices non egere Traditionum humanarum. Parendumque Deo non ex hominum mandatis, ſed ſuis, hoc eſt, verè cœleſtibus: proinde cultum Imaginum à Deo non juſſum exterminandum è templis & animis. Feſtos dies à Domino non ſacratos impunè negligi. Ciborum omnium uſum quovis tempore legitimum eſſe, modò adſit moderatio & frugalitas ventris. Sacra linguis populo incognitis perperam celebrari. Nulli loco lignis & ſaxis materiato ineſſe ſanctimoniam: vel propius in hoc quàm in illo loco preces noſtras audiri. *Ita credit Reformata Eccleſia.* Non credit autem illa opinionũ portenta: Fidem juſtificantẽ eſſe poſſe ſine charitate & operibus bonis; aut ſine ſcientia fidẽ hominesve merſos in abyſſo corruptionis præparatoriis quibuſdam imbutos eſſe ad gratiã, vel inſtructos meritis congrui. Converſionem non in ſolidum gratiæ, ſed naturæ conatui ex parte acceptam ferri. Electionem dependere ex fide proviſa & arbitrii liberi motu. Fideles ἀποςατεῖν. Concupiſcentiam peccati immunem eſſe. Reges non præeſſe Jure divino. Clerum Regiis Imperiis non eſſe obnoxium. Hæreticis non ſervandam fidem. Cæcam Monachorum obedientiam laudabilem eſſe. Vota liberos rectè facere & ſolvere parentibus invitis. Matrimonium clerici. cæde & adulterio deteſtabilius eſſe. Continentiæ donum omnibus non reſpuen-

tibus datum. Vectigal Pontificis è lupanaribus legitimum esse. Sacramenta gratiam conferre ex opere operato. Baptismo ablutos infantes peccati puros esse. Christi corpus simul esse pluribus locis, visum tamen tactumque effugiens. Panem & vinum μεταμορφοῦσθαι in substantiam Carnis & Sanguinis Christi. Impios glutire carnem Domini. Calicis usum populo illicitum esse. Hæc & ejuscemodi monstra, quia Propheta Christus non docuit, *Reformata quoque non credit Ecclesia.* Hominibus autem vestris de prophetico Christi officio ὑποχειριχώτατον dogma est: Christum quidem datum à Deo Prophetam, non tamen omnem Dei voluntatem annunciasse Ecclesiæ, nec datâ operâ redegisse in Scripturam, quæ luce & claritate sui controversias discuteret; sacras literas obscuras, periculosas & laicorum oculis subducendas esse. Traditionum, Patrum, conciliorum autoritatem Ecclesiæ necessariam esse, quæ Scripturæ expleat imperfectionem. Colendum Deum pro jussu legum humanarum. Imagines in Templis habendas, ut eruditrices indoctorum. Deum sculptili & mortali effigie rectè efformari. Festos dies religiosè observandos. Cibis abstinendum temporibus statis, Papa jubente. Ignotum linguæ idioma non officere precibus. Locum hunc præ illo sanctum esse. Credi posse & nesciri, nullâque re melius fidem definiri, quàm ignorantia. Fidei justificanti abesse posse charitatem. Homines absorptos voragine corruptionis, pollere tamen præparatoriis ad gratiam. Conversionem deberi cùm naturæ, tum gratiæ. Ex fide & recto arbitrii usu prævisis suspendi electionem: concupiscentiam eradendam ex indice

peccatorum. Non regnare reges autoritate Juris divini. Clerum sæculi imperio non alligari. Monachis cæcum & inconsultum obsequium laudi esse. Clericis Matrimonium par esse sacrilegio, aut si quod sit durius ἄγος. Adulterio non abrumpi conjugium. Continentiæ donum omnibus promiscuum esse. Vectigal meretriciam professis à Papa rectè imponi. Liberos parentibus invitis rite vota concipere. Sacramenta gratiam ex opere operato conferre. Aqua lustrali ablutos delictorum puros esse. Baptismo carentes morte mergi æterna. Christum pluribus simul locis esse invisum & intactum; panem & vinum μεταβάλλεσθαι in corpus & sanguinem Christi. In ventres impiorum demergi corpus Domini. Christiano populo calicis usum non concedi debere. Ita Christo quidem Prophetæ Doctorisque nomen manet, cæterum vis & potestas omnis penes Patres, concilia, Papam est. Sed pone jam vir eruditissime, virum aliquem non malum, & jam nunc πολιτευόμενον in cœlis ita affectum esse, ut soli Christo prophetæ suam dicare velit ἀκρόασιν, uni scripturæ patefactæque in illa divinæ voluntati auscultare: pone talem ita existimare, scripturas perfectas, perspicuas, omnium dubitationum eruditrices, omnium litium judices, omnium nodorum vindices esse: illas à populo debere legi: secundum has & vitam & mores debere componi. Num tali inquam viro, habitum Christo honorem delatamque summo Prophetæ reverentiam, nocumento futuram autumes? absit ab ingenuitate & candore animi tui tam flagitiosa dubitatio! Quid enim ille sceleris admittit, qui traditionum, festorum dierum, Imaginum, Jejuniorum

niorum & tot morosissimarum cæremoniarum nescius, Doctrinas illas veneratur quæ à Christo in solatium simul & exemplú fidelibus relictæ sunt? Verum adde virum talem omnino credere, scripturas non sine summo scelere vel imperfectionis vel obscuritatis insimulari: grande nefas esse populum arcere sacris voluminibus: nec minus flagitium iis relictis ad Traditiones cõfugere. Impium esse mortali effigie Deum colere, adorandasve populo exponere Imagines. Tyrannorum esse, festos dies ab homine confictos terrore suppliciorum observandos obtrudere, & ventri benè morato certos cibos statis temporibus eripere. Haud licitum preces ignòto idiomate demurmurare. Absurdum esse lòci unius sanctitatem alteri præponere. Ἀδύνατον verò, ut quis credat simul & nesciat; aut fides justifica subsistat sine charitate; aut homo corruptus semet præparet ad gratiam; ut concupiscentia tollatur è numero peccatorum. Nefastos esse & detestabiles, qui jus divinum Coronæ regiæ eunt ereptum; vel clerum sceptri obsequio solvunt, vel fidem Hæreticis datam fallunt, vel ad cæcam obedientiam Monachos pertrahunt, vel clerici conjugium adulterio gravius calumniantur. Absurdos esse & importunos qui continentiæ donum promiscuum & obvium jactant; qui vectigalia è quæstum corpore facientibus laudant; qui vota liberorum parentibus invitis facta solvenda pertendunt; qui conjugium adulterio non violari perhibent. Graviter illos errare & falli qui sacramenta ex opere operato gratiam conferre cavillantur, qui baptismi participes peccatorum immunes,

lavacri

lavacri exsortes morti obnoxios vociferantur. At furere illos & κορυβαντιᾶν, qui Christi corpus pluribus simul locis nec visu nec tactu sensibile prædicant, qui μεταμόρφωσιν panis & vini in carnem & sanguinem somniant: qui carnem Domini ab impiis glutiri delirant. qui calicem ab ipso Christo porrectum intercludunt & à populo avertunt: qui farinam vice Dei adorant: qui præsentiam corporis in terra nugantur, quod cœlo clauditur ad finem sæculorum. Num talis inquam viri vel ignorantia quisquiliarum Romanensium, vel fides Doctrinæ intaminatæ aut viventi nocere aut mortuo ferre possit perniciem æternam? Quæ tam crudeli reperiatur sententia? Quod enim hic delictum: cujus legis παρέκβασις? Num cuiquam vitio erit, quod trepidet εἰδωλατρεῖν, quod ἐθελοθρησκίαν reformidet? Quod Doctori & Prophetæ cœlitus dato auscultet relictis hominum vel impietatibus vel nugamentis? Ita collatis inter se adversis circa Christi officia sententiis, haud puto dubium erit, utri parti intentius sit pietatis studium, quod unicum veræ religionis germen est. Si tibi autem, vir Præstantissime, vel Intellectu impeditiore, vel judicio minus acri laborare videbor, quæso succurre laboranti. Hoc te dignum est, Hoc mihi in votis. Adhibe Scripturæ lucem & illustra tenebras meas. Monstra viam Domini, & reduc pedes meos è semitis errorum. Procul jubeo facessere pervicaciam opinionum, ubi te munitum animadvertero autoritate Scripturarum. Cæterum si clamore & ampullis verborum, & jactantia magnorum quidem, humanorum tamen nominum protelare sententiam

tiam *Ecclesiæ nostræ* in animum inducas, in promptu est ἀλαζονείαν illam contemptu ulcisci. Humanitati tuæ tantum debeo, ut timere non ausim, hoc officium me frustrà à te flagitaturum. Nec enim credibile est, te, qui acerrimum quemque nostrorum depoposcisse diceris ad certamen, nunc subterfugiturum partes Magistri, qui discendi avidum erudias in via Domini.

Vale vir Doctissime, & ama tui Studiosissimum

JOHANNEM BASTWICK.

DOMI-

DOMINO COLEMANNO S. P. D.

JOANNES BASTWICK.

Ies haud ita multi ſunt, vir A-cerrime, quod in Carceris noſtri contubernio de Religione noſtra tibi reſpondi. Cum rationibus tuis profligatis hæreres in luto, non inſolito partibus veſtris more ſubſidium tebas à maledictis. Mirabantur aſtantes intemperiem animi tui & indecoram Eccleſiæ Catholicæ iti jactas) alumno jurgandi libidinem. Quare m ab aliis admonitus fuiſſes modeſtiæ, acrius in : efferbuit facundiæ tuæ rabies : in eo deſiit, me caſione captatâ & velut ex inſidiis impetum feſe in te veſpera illius diei, quem inter amicos aré & rorantia pocula combuſſeras. Tibi tum iſculum invitato ſomni majorem, quàm diſputidi fuiſſe cupidinem. Sic à vitioſis moribus deiſionem petebas imbecillitati cauſæ.

Huccine recidiſſe res Eccleſiæ veſtræ, ut in taber-; inter mulierum cœtus vel ambiguæ vel damtæ famæ, diem, pudorem, mentem denique illi dant, qui dogmatum ſuorum veritatem carcere vinculis affirmant! Hicine Eccleſiæ Romanæ rtyres? Ita nunc ingratiſſimi mortalium & Anglicanæ

Anglicanæ Ecclesiæ Forum invidioso inquisitionis titulo defamate. Damnatus es ad carcerem. Fateor. Sed is tibi vel judicum vel custodum indulgentiâ, non carceris, sed arcis & munimenti loco est. Nusquam libertati Monachorum & Jesuitarum securitate majore consulitur. Exeuntibus, intrantibus faciles portæ; dies, noctes, ubi vultis, agitis incomitati; incustoditi menses totos vel vobismet ipsis inter vina & mulieres corrumpendis vel seducendis ad fœdiora imperitis civibus erratis pro lubitu: cum illis interim, qui Regis Majestatē contra vim Papæ, contra insidias & furta protegunt, non aëris, vix vitæ liber usus concedatur. Sed ingratæ sunt querelæ, etiam cum necessariæ. Veruntamen, quod te vespere illo victum vino dixeris, equidem miror. Nulla enim emicabant ebrii signa; nisi furorem illum excipias & disputandi libidinem, qua tum in me proruebas. Hunc forte in te calorem suscitaverat ignis Bacchi. Cæterum quia spero, tibi dies aliquando siccos agi, consultum putavi te per literas alloqui, ut sedatior inter nos sermo & composita magis de re tota sit disputatio.

Sæpe enim auditus es optare aliquem dari, qui tecum descendat in certamen. Quare purgatis ab omni livore animis placidè inter nos examinemus Romanæ Ecclesiæ veritatem, quam tu solam & unicam in orbe Terrarum prædicare solitus es. Sanè quanquam jam ante ad Senjonium Sectæ & carceris tui socium, virum uti tu crepabas, invictum & omnium Calvinianorum Malleum, Ecclesiæ nostræ veritatem literis adhuc responsum flagitantibus asseruerim: operæ tamen pretium putavi Dissertationi illi [illegible], & astructrici rerum

nostrarum

nostrarum ἀνασκευασμὸν, & nugarum vestrarum destructricem subjungere, ut simul à duobus strenuis viris quid in nos, & quid pro vobis dici possit addiscerem. Quare dum Senjonius tuus desudat responsum, exercere nos jam nunc incipiamus. Nec iniquè feres si statim in limine tibi Διαλεκτικωτάτῳ Syllogismum opposuero.

Ecclesia Idolatrica in toto simul & partibus corrupta, in qua neque Doctrina neque Disciplina sanæ sunt, illa inquam Ecclesia non est vera. Sed Papistica talis est.

Universam priùs arguemus, exinde partes. De universa sic pronuncio. *Ecclesia Papistica non est Catholica, non Apostolica, non una, non sancta. Ergo non est vera. Consequentiam vides, agnoscis enim* notas quatuor, quibus ipsi veritatem Ecclesiæ describitis. Antecedens probatu facilis, vobismetipsis adjutantibus: sanctam enim dici Ecclesiam fatemini propter Doctrinæ sanctitatem, & unam ob unitatem fidei. Fides igitur ad Ecclesiæ unitatem necessaria est. Unde infero. *Ecclesia quæ fidem Catholicam & Apostolicam non retinet, illa nec Catholica, nec Apostolica est. At Papistica non retinet.* Minorem probo. *Quæ verbi prædicandi Puritatem & Sacramentorum à Christo institutorum γνησιότητα Disciplinæ ἀκίβδηλον amisit, illa fidem Apostolicam & Catholicam non retinet :* Et per *consequens neque sancta, nec una, nec Apostolica, nec Catholica Ecclesia est.* Quanquam enim vos Papæ Satellites verbi puritatem & legitimum usum Sacramentorum eraseritis è notis Ecclesiæ, tamen inter Ecclesiæ dotes non separandas eadem cognoscitis. Quare nihilominus audeo concludere, *Papisticam Ecclesiam dotibus his exutam non esse veram & Catholicam.* Sed de dotibus

his,

his, num adſint abſintve, videndum reſtat.

At verbi quidem in illa exoleviſſe Puritatem, ita probo. *Eccleſia Papiſtica Articulos fidei fundamentales evulſit; fidem ipſam corrupit: Idolatriam induxit. Ergo Doctrinæ puritatem amiſit.*

At inter fidei fundamenta, ſine qua Deo nemo placet, ſalutis certitudo eſt, quam homines veſtri impiiſſime labefactarunt. *Perſuaſum mihi eſt* inquit Apoſtolus Rom. 8. ver. 38. *neque vitam, neque Angelos, neque Principatus, neque poteſtates, &c. poſſe nos ſeparare à Charitate Dei, quæ eſt in Christo Ieſu domino noſtro.* Hinc divinis illis elogiis fides inſignitur Hebr. 11. verſ. 1. ὑπόστασις καὶ ἔλεγχος *ſubſiſtentia & evidentia rerum, quæ ſperantur.* Hinc πληροφορία fidei comes & aſſecla. Rom. 4. verſ. 21. dubitatio autem umbra ἀπιστίας. Hinc firmitas, robur, vis, potentia fidei toties ab eodem Apoſtolo celebrantur, qui nos jubet ἐν αἰδωνεῖν τῇ πίστει ἢ διακρίνεσθαι, ἀλλ' ἐνδυναμοῦσθαι. At apud vos fides & πληροφορία ventoſæ & inanis confidentiæ titulo traducuntur; unde Concilii Tridentini decretum eſt Seſſ. 6. cap. 9. Non credi ſalutem, ſed ſperari magnâ ſpei contumeliâ, quam fallacem Tridentini & inſtabilem faciunt, cum tamen animæ Anchora, Hebr. 6. verſ. 19. appelletur ab Apoſtolo & πληροφορίας attributo decoratur.

Sed hoc velim mihi exponas paulò familiarius, quid in Apoſtolorum Symbolo ſibi velit articulus, credo remiſſionem Peccatorum, & alter ille ſubſequens, credo vitam æternam. Nam ſi illorum, ut veſtri docent hîc modo ſenſus eſt, eſſe remiſſionem & eſſe vitam, aveo ſcire quî fides veſtra præmineat fidei Diabolorum. Nam & ipſi de eo non ambigunt.

gunt. Si dixeris hominem in Potestate constitutum, exclusum Diabolum iterum interrogabo, qui tua fides excellat fidem hypocritæ: Nam impiissimè ὑποκειμένων nihil impedit credere, remissionem esse & vitam. *Vide quorsum abierit Ecclesiæ vestræ gloria, cum Diabolis & impiis tanta, quanta vobis fides sit.*

At justificationis doctrinam fidei fundamentum, Januam Ecclesiæ, semitam quà itur in cœlos convulsistis, clausistis, obsepsistis. Hujus *materiam*, *Formam*, *Efficientem* prodigiosis erroribus corrupistis, ne quid usquam in illa sanitatis superesset. Sed de materia primùm dispiciamus. Illam scripturæ, statuunt in Christi obedientia usque ad mortem, unde D. Paulus: *In Christo habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorum*, Colos. cap. 1. vers. 14. Et alibi: *Quemadmodum per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi; ita per obedientiam unius, justi constituuntur multi:* Rom. 5. vers. 19. Rursus Rom. 8. vers. 34. *Missus est Christus in Carne peccato obnoxia, idque pro peccato* ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, *ut justitia legis in nobis impleretur*. Iterum Rom. 10. vers. 4. *Christus est finis legis ad justitiam cuivis credenti.* Sic D. Petrus Epist. 1. cap. 3. vers. 18. *Christus pro peccatis semel passus est, justus pro injustis, ut nos ad Deum adduceret.* At vestri quamvis Christum Justissimum fateantur, & lege adimpleta satisfacientem Deo, Christi tamen obedientiam negant esse justitiam nostram; sed eam in operibus humanis & meritis collocant. Unde Concilii Tridentini Sess. 6. cap. 7. hoc effatum: *Materiam justitiæ nostræ esse opera nostra.* Cum autem opera nostra imperfectionum

fectionum fœta fint, nec ſatisfaciant Legi, impoſſibile eſt, ut operibus noſtris aſſequamur juſtitiam. *Sic quantum ad juſtificationis Materiam & fundamento, à fide, à Doctrina Catholica Papiſtarum aberrat Eccleſia.*

Nunc *formam* videamus. Hanc ſcripturæ conſtituunt in imputatione obedientiæ Chriſti, quæ gratis à Deo applicata, & a nobis per fidem recepta nos reconciliat optimo Patri. Hoc apertiſſimè aſſerit Apoſtolus, Rom. 5. verſ. 10. *Si cum inimici eſſemus, reconciliati fuimus Deo per mortem Filii ejus: multò magis reconciliati ſervabimur per vitam ipſius.* Nec ambiguè. 2 Corinth. cap. 5. verſ. 18. *Hæc omnia ſunt ex Deo, qui reconciliavit nos ſibi per Ieſum Chriſtum.* Hinc ipſum Evangelium, quo Forma juſtificationis nobis proponitur, διακονία τῆς καταλλαγῆς, *miniſterium reconciliationis indigitatur.* Et ne quis uſpiam dubitantibus ſcrupulus hæreat, diſertè eodem loco idem ait Apoſtolus. *Illum qui non novit peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur juſtitia Dei in eo.* Hinc eſt, quod toties Scripturæ Juſtitiam noſtram non in efficacia bonorum operum, ſed in malorum remiſſione collocant. Sic Actor. 13. 48. *Notum ſit vobis fratres, annunciari vobis remiſſionem peccatorum per Ieſum, &c.* Sic Rom. 4. verſ. 24. *Sed etiam propter nos, quibus futurum eſt, ut imputetur iis qui credunt in eum, qui excitavit Ieſum Dominum noſtrum à mortuis, traditum propter offenſas noſtras, & excitatum propter juſtificationem noſtri.* At vos juſtificationis *Formam* non in imputata Chriſti juſtitia, ſed in bonorum operum meritis collocaſtis: illis enim juſtitiam veram & æternæ vitæ meritum adſcripſiſtis. Hoc operum

bonorum meritum vobis *forma justitiæ est*. At quis illorum opera mereri præmium dixerit, qui cum enixè *omnia fecerint, servi tamen inutiles & nulli rei sunt ? Sic in Forma justitiæ deserto fundamento, relictis Scripturis, abjecta fide, toto cælo aberratis.*

Superest causa *efficiens*. Illa, si Scripturæ auscultamus, Amor Dei & gratia est. Sic Paulus, 2 Timoth. 1. 9. *Deus servavit nos & vocavit vocatione sancta, non ex operibus nostris, sed ex suo proposito & gratia, quæ data quidem est nobis in Christo Iesu ante tempora sæculorum.* Et Ephes. 1. 5. *Deus nos prædestinavit, quos adoptaret in filios per Iesum Christum pro benevolo voluntatis suæ affectu. Rursus ibidem : Deus qui dives est misericordia, propter multam illam charitatem, qua dilexit nos, etiam cum per lapsus mortui essemus, nos unà cum Christo vivificavit, cujus gratia,* inquit, *servati estis.* His consonat illud D. Pauli ad Titum. 2. vers. 11. *Illuxit gratia Dei salutifera quibusvis hominibus.* Et illud Johan. 3. vers. 16. *Ita dilexit Deus mundum, ut filium suum unigenitum dederit, ut qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* In hoc omnes ubique Scripturæ concinunt, *Dei gratiam, Benevolentiam, Propositum, Amorem,* Justificationis nostræ solam & unicam causam esse. At hominibus vestris quanta hîc cum Scripturis dissensio est? Qui liberum hominis arbitrium in tantum evehunt dignitatis, ut inter causas sit & quidem primaria. Nam cum mortuum, extinctum, penitus sublatum Scripturæ pronuntient ; vestri sopitum modò & languidum admota Dei gratia exsuscitari dicunt ad officium; insigni contumelia divinæ gratiæ, cui salutis nostræ principalis eripitur

pitur

pitur efficacia. Jam verò quàm immane istud, quàm impudens: Deum commoveri, ut benè velit nobis operibus nostris præparatoriis, quæ gratiam exinde uberiorem proliciant? Inverso certè vocationis nostræ statu. Non enim vocat nos Deus, vel amore impulsus, vel misericordia, sed inductus operibus nostris, quæ gratiam promerentur. Hoc dogma vestrum est, exosum cœlo, exitiabile terris. Hinc meritum illud congrui exclusit Schola omnium portentorum fœcunda nutrix, quasi operibus extra fidem factis aptum sit & congruum προσαρμόζοντι, gratiam reddi, veluti præmium; homini quippe nondum renato, sed quantum in se est, in bonum incumbenti, de congruo teneri Deum, ut gratiam eidem liberiorem impertiatur. Hæc vestrorum constans & pervicax opinio est, tantum à Scripturarum distans veritate, quantum ab inferis Superi dissident. *Sic doctrinam Iustificationis magnum fidei fundamentum Papistica corrupit & convulsit Ecclesia.*

At in demoliendo cultu unius Dei, fundamentali certè omnis Religionis Articulo quantum laboris & impiæ curæ collocavistis? *Unum colite Deum, unum adorate, Scripturæ vox, imò naturæ est.*

Simulachris aut imaginibus Deum effigiare, ipsius Dei edictis prohibemur. *Dominum Deum tuum coles*, inquit maximus Magister Matth. 4. vers. 10. καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. & *ei soli servies.* Idolatriam vero Scriptura quot verbis, tot diris insequitur. At quid Romana Ecclesia? Cultum idolorum verbis damnat, reprobat, notâ & veteri Judæorum arte. Angelis, Sanctis, reliquiis supplicat;

cat : sed Δουλείας, non λατρείας affectu inquit. Quasi vero colere & servire in sacris diversa sint. Vide Rom. 1. vers. 25. Rom. 7. vers. 6. cap. 12. vers. 11. cap. 16. 18. Ephes. 6. vers. 7. Actor. 20. vers. 29. Phil. 2. 22. & tum illarum vocum, si quod inveneris, jacta discrimen. Finge interim & responde, utra voce cultum religiosiorem contineri putes. Haud dubiè perniciosiùs peccat, qui in sacris creaturæ servit. Sed rudis plebecula num inter δουλείαν & λατρείαν docta est distinguere ? Haud puto, te tàm insulsum esse, ut tam inepta dicas. Cæterum submissis genibus adorare statuam, nonne λατρεία est ? Eidem preces & vota offerre ecquidnam est ? Si surdis cantas fabulam, stupor est & dementia : si exaudiri vos ab illis existimatis, haud dubiè divinitatem saxo & robori adscribitis. Cæterùm ligneæ vel saxeæ cruci quin λατρείαν exhibeatis, ne ipsi quidem negant, quos nihil pudet. Crux tamen creatura est, & manubus humanis dedolatur : nec ulla huic accessit μετεμόρφωσις, qualem in placentula eucharistica somniastis. Nec ipsi modo cruci is honos habetur, è qua pependit Salvator ; sed omnibus simulachris, formis, figuris quæ ad eam similitudinem effinguntur, ut Thomæ in parte 3. summæ quæst. 25. articul. 4. Cajetano in commentariis suis in illum locum Thomæ, & Andradio in l. 9. Orthod. explic. Ecclesiæ vestræ oraculis placuit. Haud iniquè feres igitur, *si Romanam Ecclesiam Idololatricam corrupto fidei fundamento Catholicæ Ecclesiæ jure & dignitate excidisse conclusero.*

Fundamentalium Articulorum sequitur alius non mitiùs à vobis aut clementiùs habitus. Scripturæ oraculum est : *Dei legem non posse impleri ab homine ;*

homines; proinde è legis obsequio frustra sperari salutem. Hoc D. Paulus ad Galatas cap. 2. vers. 15. 16. omnium Apostolorum nomine disertissimis verbis eloquitur: *Nos qui natura Iudæi sumus, & non ex gentibus peccatores, scientes non justificari hominem ex operibus legis, sed per fidem Iesu Christi, etiam nos in Iesum Christum credimus, ut justificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis: propterea quod non justificabitur ex operibus legis ulla caro.* Imò ne quid ulli dubitationis hæreat, subdit cap. 3. vers. 16. *Maledictionem omnibus incumbere quotquot ex operibus legis sunt.* Lex enim promiscua damnatione in omnes sævit qui peccatis sunt obnoxii, è quorum se numero nullus exemerit: *Si diximus nos non peccasse, mendacem facimus Deum, & sermo ejus non est in nobis*, inquit D. Johannes Ep. 1. Cap. 1. vers. 10. Quare D. Paulus ad Phil. 3. vers. 8. divinissimè disserit in hanc sententiam. *Quin etiam certè duco, omnia damnum esse propter eminentiam cognitionis Iesu Christi Domini mei, &c. ut Christum lucrifaciam, & comperiar in eo, non habens meam justitiam, quæ est ex lege, sed eam, quæ per fidem est Christi, justitiam ex Deo per fidem.* Et ad Rom. 8. vers. 3. non modo legis ἀδυνάτον, sed impossibilitatis illius causam exprimit τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς, cujus pondere degravati assurgere non possumus ad illa officia, quæ à nobis efflagitat cœlestis Imperator. At homines vestri, servari posse impleri que legem, acerrimè contendunt; adeo ut Tridentini Sess. 6. cap. 3. contra sentientes impietatis notis inusserint; Ajunt enim. *Impia est sententia, Deum impossibilia præcipere.* Nec hîc stetit illorum audacia.

Majus

Majus aliquid & excelsius & excellentius ab *homine* præstari docent, quàm ipsa lex exigat: hinc supererogatoria opera enata sunt, & conflatus indulgentiarum Thesaurus, quem tantâ curâ obmuniverunt Tridentini Sess. 21. cap. 9. atroci in Salvatorem Christum contumeliâ; cujus hæc unius gloria est, quod præstitis ultra supraque legem officiis salutem perditis & desperatis hominibus restituerit. Nam si illius obsequium legis postulatis tantummodo exæquatum fuisset, actum erat de nostra beatitudine, quam per gravissimos cruciatus & mortem spontaneam, non flagitatam à Lege, paravit fidelibus. Hoc Christi opus supererogatorium est. Hoc nixa est redemptio, justitia, salus generis humani. Et hoc quidem loco Romanæ iniquitatis detegitur mysterium, quæ sanctorum hominum supererogatoria opera nobis imputari docet. At Christi obedientiam supererogatoriam illiusque justitiam nobis imputandam deridet & abnegat. *Nonne impius furor est, hoc Christo salutis Autori eripere, quod homini suffragiis humanis in divos relato concedas?*

Sed divertamus ad alium articulum. Inter sacra principia est: *Doctrinam omnem, quæ saluti necessaria sit, in Scripturis contineri.* Hinc ita sollicitè cavet Moyses, Deut. 4. 2. ne quid addamus Dei verbo, detrahamúsve. Hinc contrarium audentibus malum, & væ, & anathema denunciatur. At Romanis quàm contemptim habetur id præceptum? Sarcinæ, cumuli Traditionum in Ecclesiam coacervati fuere, quibus obrutæ Scripturæ jamdudum suffocantur: & tamen illas Tridentini Sess. 4. *Pari*

pietatis

pietatis affectu recipiendas venerandasque, quos scripturas præcipiunt. Cum ipsi audacia vestra væ illud Dei & anathema provocaveritis, nolite expectare ut concludam, vos à vera & Catholica Ecclesia jamdudū abscissos esse.

Sed articulorum non infimus est : *Peccatis omnibus deberi mortem, & quidem è meritis condigni.* Hac sententia etiam originale peccatum mactat Apostolus. Rom. 5. *sicut per unum hominem peccatum in mundum introiit, & per peccatum mors, ita in omnes homines mors pervasit, in quo omnes peccarunt.* Et Rom. 6. vers. ult. in omne promiscuè peccatum hanc enunciat mercedem, hæc ὀψώνια ; *mortem.* Sic Deus ipse apud Ezech. 18. vers. 4. *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur.* At vestri, velut emancipati mortis imperio & peccati legibus, peccata sua natura venialia constituistis. Illamque sententiam Tridentinorum autoritate munitam populo credendam obtruditis. Hinc exarserunt purgatorii ignes, quibus poenæ peccatis venialibus debitæ persolvuntur. Illis quippe flammulis exuruntur peccata ista leviuscula. Medicorum filii eos periculosissimè ægrotare perhibent, quibus mens laborat & mali magnitudo non intelligitur. Vobis res non est in minori discrimine, peccati luem non intelligentibus & supplicii incuriosis. Cæterum, quàm hoc immane est, concupiscentiam, omnis mali fomitem post baptismi lavacrum, peccati absolvere. Sic enim Tridentini Seff. 5. Cap. 5. *Naturale est concupiscere, nec magis rationem induit peccati, quàm spirare.* Quod axioma palmaris impudentiæ est. *Quare cum Regno cœlorum excludantur, qui peccata sua non agnoscunt, haud dubiè Romanenses Ecclesiæ veræ & Catholicæ fi-*

nibus ejiciendi sunt, qui peccatorum cognitionem ex animis exterminant.

Jam superest alter momenti non levis, *Scripturæ notitiam populo necessariam esse ad salutem.* Hinc illa Magistri Maximi adhortatio: *Scrutamini Scripturas: nam vos videmini vobis in ipsis vitam æternam habere, & illæ sunt quæ testantur de me.* Joh. 3. vers. 39. & illa Saducæorum Scripturas ignorantium objurgatio. Marc. 22. vers. 24. At vos neque Christi exhortatione moti, nec objurgatione deterriti Scripturas populo eripitis. Unde fit, ut extincta luce palabundus miser populus cespitet in tenebris; ut miserrimus Grex sæviente atrocissima lue, subductis bonis & salutaribus herbis inops solatii & remedii acervatim cadat. *Hinc concludo, Ecclesiam illam veram non esse, quæ veritatem ab iis abscondit, quorum interest eam habere perspectissimam.* Quid enim, si non hoc abscondere est, ignotæ linguæ sonitu & murmure imperitas aures obtundere simul & eludere? Jam verti scripturas in linguas populis vernaculas, ægre conceditis: versas verò pauculis, idque scrupulosa cautione permittitis. Et ne populus, jus suum à Deo datum sibi ereptum, indignetur, incautos mortales fraude vaferrima circumvenistis, *docendo fidem implicitam,* hoc est, cæcitatem, ignorantiam, stuporem, & brutam væcordiam optimum instrumentum esse adipiscendæ beatitudinis. Sanè si scribis & legum peritis væ & extrema malorum Christus obnunciat, quod scientiæ clavem sustulissent: *Quomodo Pontifex Romanus & ferruminatus illi clerus effugiet tantam damnationem, qui Scripturæ lucem solemque sustulit ex Ecclesia?*

Articulorum

Articulorum novissimus hic esto. *Hominem idoneum non esse, ut pro peccato levissimo satisfaciat Deo.* Sic D. Petrus 1 Epist. Cap. 1. vers. 24. *Christus peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum, ut nos peccatis mortui justitiæ viveremus,* & addit, *cujus vibicibus sanati estis,* Sic D. Johannes Theologus Apocal. 1. vers. 5. *Christus nos lavit à peccatis suo sanguine.* Sic 1. Epist. Johannis Cap. 2. vers. 2. *Christus est propitiatio pro peccatis nostris.* Sic D. Paulus ad Romanos Cap. 3. *Christus est à Deo propositus, ut esset placamentum sive propitiatio per fidem in sanguine ejus.* Sic Cap. 4. ad Roman. vers. 25. *Christus traditus est propter offensas nostras, & excitatus propter justificationem nostri.* Et sanè arrogare tibimet ipsi tantum dignitatis & virium, ut ipse per te Deo satisfacias, quid aliud est, quàm exitiosa ambitione niti, ut ipsum te facias Deum? Cujus superbiæ & arrogantiæ rea est Romana Ecclesia, satisfactionibus humanis, corporis cruciatibus & tormentis, quæ neque Deus præcepit, nec exigunt Scripturæ, fugitura se mortem æternam & placatura iram Dei, falsissime opinatur. *Unde concludo Ecclesiam Romanam satisfactionis Christi contemptricem, & humanarum satisfactionum merito confisam & superbientem, à vero salutis fundamento longè rejectam esse, & Catholicæ veræque Ecclesiæ finibus longissimè exterminatam.*

Sed exsecto Doctrinæ vestræ carcinomate, agedum admoveamus manum Sacramentis, quorum ea natura est, ut à Dei verbo & Doctrina dependeant, divinasque promissiones & arcana salutis nobis obsignent. Quare nec alia ab iis, quæ Christus instituit, invehi in Ecclesiam, vel aliter

quam ipse praecepit administrari debent. Et de Sacramentis quidem in genere primò differendum; exinde de illis in specie disceptabimus. Nec objiciam vobis Sacramentorum importunam multitudinem, quamvis auctus eorum numerus flagitiosae fuerit audaciae, quia tempus monet, ut ad graviora properemus. Id axioma aeternae veritatis est. *Sacramentorum extra usum legitimum, nec usum ullum nec virtutem esse.* Legitimus autem illorum usus est, uti cum fide percipiantur: infidelibus enim nec usus eorum, neque fructus est. At cum fidem dico, de adultis loquor capacibus fidei. Infantibus autem Baptismus neque gratiam infundit, aut instillat fidem, sed foederis symbolum est. Cum enim Sacramenta è verbo dependeant, quod citra fidem non juvat, fructus ab illis quoque sperari nequit sine fide perceptis. Quare gratiam Sacramentis includere infidelibus etiam efficacem, hoc demum est extra fundamentum veritatis opinionum & errorum rudera accumulare. Nam Sacramentis eadem quae verbo sine fide percepto utilitas. Id autem. *Israelitis olim profuisse negat Apostolus.* Heb. 4. vers. 2. *quia fide non erat contemperatum.* Evangelii enim fide profuturi appendices sunt Sacramenta non nisi per fidem salutaria. Unde egregiè D. Paulus Rom. vers. 28. 29. *Circumcisionem manu factam inanem, at illam cordis efficacem, docet quae in spiritu est, non in litera.* At homines vestri gratiam sacramentis penitus inhaerere clamitant, & sine fide ullove bono motu eadem percipientibus profuturam. Quae opinio Sessione 7. Concilii Tridentini ut à cum abortu operis operati diligentissimè fovetur. Contra monstrum

hoc

hoc sic argumentor. *Qui ex opere operato sine fide, sine motu bono gratiam, peccatorum remissionem, Regnum cœlorum assequi ambit, ille à salutis fundamento aberrat. Sed ambit Romana Ecclesia.* Sed age, Doctissime Domine, dic sodes, quænam sit illa gratia, quam conferri Sacramentis contenditis. Estne Remissio peccatorum? Explica me ex hoc dubitationis æstu. Postne adultus fidei inanis, imò obstinatus non credere, potestne talis remissionem obtinere peccatorum? Reclamat Scriptura, negant omnes qui nondum mente alienata sunt. Quid ergo? Num fidem conferunt? Minimè. Nec enim parvulis fidem infundit Baptismus: at adultis sine fide ad Sacramenta accedentibus fidem ab illis inseri, absurdum. Sed quam fidem? Catholicam ne? Nugæ. Illa enim scientia pura puta est & Doctrina, quæ tam celeri commeatu non transfunditur: nec enim repente Doctores prodeunt, qui à Sacramentis revertuntur. Sed dic quam fidem, vir bone, Formatamne? an Informem? Informis certè Deo placere non possit. Formata autem unde infantibus? Informem enim formata subsequitur. At informis quomodò pullulavit in parvulis? Jam Charitas, quæ apud vos fidei forma est, quando erepsit infantulos? *Vides, quanta vos circumstet absurditatum moles: quanta populum miserrime circumventum caligo: quanta Romanenses à veritate avulsos ruinæ formido.*

Alterum à veritate Principium accepimus, *Sacramenta non causas esse, sed symbola salutis: nec lethalem esse carentiam eorum, sed contemptum.* At Romana Ecclesia Tridenti docuit Sess. 7. cap. 4. *Sacramenta tam absolutè ad salutem necessaria esse, ut*

eorum egenis spes nulla superfit salutis, ne parvulis quidem exceptis, quos aquæ penuria arcuit à Baptismo. Quasi salus & vita æterna, quam stabilivit æterna electio, tot promissa firmarunt, tam efficacia Christi merita pepererunt, ab inconstantis aquæ fortuita dependeat aspergine. Qua opinione vix quicquam dementius.

Sed Eucharistiæ Sacramentum speciatim examinemus. Veritatis fundamentum est. *Christi corpus è substantia beatæ Virginis semel natum ex alia materia conflari non posse; unumque Christo semel nato corpus esse.* Huic assertioni testem habemus D. Paulum Rom. 1. vers. 3. *Factus est Christus ex semine Davidis secundum carnem.* & ad Galatas 4. vers. 4. *Postquam venit plenitudo temporis, emisit Deus filium suum factum ex muliere, factum legi obnoxium.* & ad Rom. 9. vers. 5. Apostolus ait, *Christum à Iudæis descendisse, quoad carnem attinet.* At Romanenses multa Christo corpora & è rebus inidoneis materiata affinxere. Tridentini Sess. 13. Can. 2. & 4. corpore illum farinaceo & in carnem transsubstantiato induunt, & factum è vino sanguinem venis illius infundunt. Ita ut non ex semine Davidis, sed tritici & vitis novum nobis Christum exhibeant. Contra hoc portentum sic disputo. *Si tenemur credere, Christum è virgine natum, tum fidei fundamentum evertunt, qui credi jubent Christum è farina conflatum. Sed id jubet Romana Ecclesia. Nam corpus è frumento compositum idem non est cum illo, quod è Mariæ substantia emanavit. Nam quod ex pane est, non est è virgine: atqui verum corpus ex virgine esse, sacrum Ecclesiæ & intemerandum principium est.* E quo pernicioso Papistarum dogmate profluit

aliud

aliud æquè exitiabile. Non unum Christo corpus esse, sed infinita. Non enim fieri potest, ut corpus idem hoc in loco sit, & deglutiatur in alio: illic enim comminueretur, dum hic manet integrum. Et sanè illud qui sumunt, hoc non sumunt, nisi individua multa & diversa numero eadem statuas, quod absurditate sua etiam plumbeis ingeniis indignationem incutiat.

Atqui fundamentalium Articulorum potissimus hic est. *Redemptionis nostræ momentum omne verti in unico & cruento Christi sacrificio.* In hoc omnes Scripturæ sunt. Hoc unum agunt Prophetæ, Apostoli, Evangelistæ. At Romanenses Sacrificium aliud, idque incruentum, excogitarunt, quod pro vivorum mortuorumque peccatis quotidiè offeratur Deo. Huic sacro peragendo Sacrificulorum major consecrata est turba, quàm olim convenerit ad insanam turris Babylonicæ fabricam, in quorum te quoque numerum, Vir strenue, vel casus conjecit, vel inconsultior voluntas. Hi Christum Deo Patri diluculo immolant, quasi nondum peracto illo sacrificio, quo mundus expiatus rediit cum coelis in gratiam; qua contumelia nihil in Christum designari potuit atrocius.

Accedit huic Articulus alter. *Unicum sacrificium Christi non potuisse offerri, nisi à semetipso, qui in æternum Sacerdos est.* Nam in veteri foedere Sacerdotes mortales erant. Hic autem æternus & imperio mortis emancipatus. Quare solus ille offerendæ victimæ idoneus fuit, cujus æterna foret vis & efficacia, quod in divinissima ad Hebræos Epistola magna cum majestate orationis enarratur. Christus enim summo sacerdotio præditus solus erat dignus,

qui

qui tantæ victimæ oblationi operaretur. At Romanensium Ecclesia novum & inauditum Sacerdotulorum collegium instituit, Christoque tanti muneris socios penè infinitos dedit homulos certè ineptos, nugas & quisquilias meras, qui se Christum Patri offerre somniant, qui non erubescunt, se dignos credere, ut manubus contrectent corpus Domini, indigni sæpè qui farinam lingant, aut vescantur muneribus terræ. Illine Christum offerant? Nec opus est, id faciant; injussi id sibi arripiunt; denique ne possunt quidem. *Sanctificati sumus enim per oblationem semel corporis Iesu Christi*, Hebr. 10. v. 10. *per oblationem semel factam:* non sæpe faciendam, non iterum & iterum repetendam. In hoc enim sacrificium Christi veteribus dissimile est, quòd illa frequenti repetitione iteranda erat, non abolito penitus peccato. Hoc autem plenâ pro peccatis præstitâ satisfactione, non nisi semel offerri debuit placato & reconciliato Patri. Unde manifestum est, à repetentibus & restaurantibus hoc sacrificium, injuriam fieri Christo, quasi munus illud non perfectè adimplenti, cujus in se curam susceperat, nondum placatâ Patris irâ, peccatis nondum expiatis, nondum redempto humano genere.

Quanquam satietas me jam cepit tot Hæresium, quibus Evangelium lacerastis, addamus tamen unam. Veritatis ipsius effatum est. *Christum è terris subvectum in cœlos assidere ad dextram Patris, & illic adorandum.* At homines vestri detrusum è Cœlis Christum, & sub speciebus panis & vini veluti larvatum hic adorant & venerantur in terris. Hinc frustulum panis in Christi corpus transubstantiatum mimico gestu elevatur, cum pompa & fercu-

lis

lis circumducitur, ut omnium ordinum veneratione concelebretur. Heu cæca & improvida impietas! placentulam modo à Pistore subactam & coctam nunc pro Deo adorandam obtrudere plebeculæ! Heu demens & væcors Roma, quis te furor impulit ejurare veritatem?

Claudat agmen insania Tridentinorum qui Sacramentum sub una specie administrari jubent, quod sub utraque fidelibus porrigi instituit Christus, sicut & usu suo exemplum ejus ediderunt Apostoli.

Ita tandem evici, Doctrinæ Puritatem, & legitimum Sacramentorum usum, corrupta & subversa esse à Romanensi Ecclesia. Quid jam è præmissis inferre debeat recta ratio, satis ex ante dictis manifestum est.

Superest de Ecclesiæ Romanæ Disciplina ejusq; partibus, & num sanæ incorruptæque sint, disceptationem instituere. At Romanæ quidem Ecclesiæ partes in caput & membra dividimus: Pontificem & subditum illi clerum, qui sine exitii pœna obsequium capiti negare non potest. De Capite sic ajo. *Pontifex Romanus non est verus Episcopus. Ergo Romana Ecclesia non est vera.* Nam Ecclesia, ut vobis placet sine Episcopo nulla est. Neq; mores hìc aut vitam culpo Pontificis; sed quia illi abest, quod adesse debet ad munus Episcopi: quod veteribus illis adfuit; quod adesse Christus jussit. Jussit autem ore D. Pauli, ut Episcopus sit Διδακτικός. 1 Tim. 3. vers. 2. ut ipse doceat, instituat, erudiat, non ut alios erudiendo populo præficiat; ut ipse aptus sit & idoneus ad docendum; non ut authoritate sua curam illam aliis demandet. Cum enim de dotibus viri in Episcopum eligendi differit Apostolus

lus, *Διδακτικὸν* requirit, hoc est, non talem qui id curet ut alii doceant, (ignavis enim & indoctis hoc proclive est) sed qui hoc sibi negotii credat dari, ut ipse doceat, erudiat, instituat. Quod disertius ad eundem Timotheum explicat D. Paulus, 2 Tim. 2. v. 2. jussum ea, *quæ acceperat, aliis transdare idoneis, ad alios docendos.* Quare vetus interpres, ut omnem vocis ambiguitatem excluderet, *Διδακτικὸν* interpretatur *doctorem. Quare qui docere neque potest, neque vult, Doctor non est, Episcopus non est.* Et quis amabo sexcentis his annis inter Romanos Episcopos gregem sibi commissum docuit? Quis docendi & concionandi munus non indignum putat suo fastigio? cum tamen in terris nemini quicquam contingere possit honorificentius. Nam hoc labore fideliter defunctis gloriam syderibus illustriorem Scripturæ pollicentur. Docere igitur Papa non vult. Sed potestne? An non possit ille, qui scientiam omnem scrinio pectoris sui occlusam gloriatur? qui se liberum & immunem ab erroribus jactitat? docentis certe partes nemo dignius sustineat, quam omnium gnarus & errandi nescius. *Sed cum in Romano Papa jam desuetudine obliteratum sit munus illud Διδακτικὸν, concludo bonum illum virum ne particularis quidem Ecclesiæ pastorem, multo minus Ecclesiæ Catholicæ Episcopum esse.*

Inter membra Ecclesiæ Episcopi sunt & Presbyteri. Episcopi imitatores sunt & æmuli Papæ compositi ad exemplū. Ne ovum ovo similius, quàm illi beatissimi congerrones suo capiti, ignavi, socordes, muti. Ergo quod de illo diximus, de his dictū puta. Ne in presbyteris quidem didactici muneris ulla cura magna aut sollicitudo est, & si qua sit, impiissimi

fmni facrificii, quo Christum quotidie immolant, nugatissimo ministerio fœdatur & aboletur. Ne nimis excrescat Epistolæ moles, rem in pauca contraham. *Ubi ministeriū legitimum nullū est, ibi nulla est Ecclesia. Majorem vobismetipsis acceptā fero. Non enim legitimus est Papa, non Cardinalis, non Patriarcha, non Metropolitanus.* Quis enim genus hoc hominum instituit? Quo Warranto intrarunt Ecclesiam? Christine? Nequaquam. Num verbi divini? Non. Autoritate igitur nituntur humana. Efficientem igitur causam Ministerium Papisticum non habet. Forma verò quænam esse possit, cum ne vestigiū illius in scripturis ostendi possit, unde tamen depromi debuit, si jus & titulum jactas legitimæ designationis. Materia autem qualis? indoctorum sæpe, impiorum semper hominum, qui sacerdotii Christum offerentis munia per scelus & nefas invaserunt. Finis autem quis? cujus gratia exercetur? Malus & detestabilis. Christum immolare, occidere, offerre, & de cœlo raptum detrudere in panem.

At populus, quem vos Laicorum probroso nomine dedecorastis, qualis tandem tali sub clero est? Imperitus, rudis, Sacrorum nescius, nomine Christianus, cæterùm Imperitia & moribus, quovis Saraceno, Turca, Judæo turpior.

Talis est Ecclesiæ vestræ status, talis conditio. Sic universale se habet. Sic in partibus laborat. Sic doctrina labascit. Sic Sacramenta sidunt. Sic corruit disciplina.

Hanc tu si catholicam, si veram, si sanctam, si unam prædicare pergas, haud invidebo tibi tuam insaniam: Cæterum Deum Opt. Max. precabor,

ut evulsâ tandem altercandi pertinaciâ, lumen Evangelii & veritatis accendat in animo tuo, ut relicto hoc antro tenebrarum transfugias in Regnum lucis. Vale.

Tuus, ut solet, in Limbo Patrum.

JOHANNES BASTWICK.

FINIS.
